

SPECIALIZAREA JUDECĂTORILOR și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ în Republica Moldova

CRJM

CENTRUL DE
RESURSE JURIDICE
DIN MOLDOVA

Studiu cu privire la specializarea judecătorilor și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ în Republica Moldova

Nadejda Hriptievschi, Vladislav Gribincea și Jesper Wittrup

Studiul a fost elaborat în cadrul proiectului
„Contribuția CRJM la implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției:
Pilonii I și II”, implementat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM).
Proiectul a fost finanțat de Departamentul de Stat al Statelor Unite.

Opiniile, constatările, concluziile și recomandările exprimate în studiu sunt ale autorilor și nu reflectă în mod necesar pe cele ale Departamentului de Stat al Statelor Unite.

Chișinău, Februarie 2014

Studiu cu privire la specializarea judecătorilor și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ în Republica Moldova

Ediție apărută cu suportul financiar al Ambasadei SUA în Moldova, în cadrul programului de asistență în implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției (SRSJ) pentru 2011-2016

Copyright © 2014 – Centrul de Resurse Juridice din Moldova

Echipa Centrului de Resurse Juridice din Moldova (CRJM)

implicată în elaborarea studiului:

Nadejda Hriptievski, Directoare de Program (autoare a studiului)

Vladislav Gribincea, Președinte (autor al studiului)

Ion Guzun, Consilier Juridic

Valentina Purcel, Coordonatoare de Proiect

Pavel Grecu, Consilier Juridic

Ilie Chirtoacă, Stagiatar

Expertul internațional care a colaborat cu CRJM la elaborarea studiului :

Jesper Wittrup (autor al studiului)

Copertă, design și machetare: *Nicolae Cușchevici*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Specializarea judecătorilor și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ în Republica Moldova / Centrul de Resurse Juridice din Moldova CRJM; elab.: Nadejda Hriptievski [et al.]. — Chișinău : S. n., 2014 (Combinatul Poligrafic). — 86 p.

Apare cu sprijinul financiar al Ambasadei SUA în Moldova. - 400 ex.

ISBN 978-9975-9523-6-1.

[347.962+342.9](478)

S 72

Conținut

Sumar	7
Mulțumiri	11
Metodologie	13
Capitolul I	
Bunele practici cu privire la specializarea judecătorilor	15
Capitolul II	
Experiența Republicii Moldova cu privire la specializarea judecătorilor / instanțelor de judecată	21
2.1 <i>Specializarea în instanțele de judecată de trei nivele</i>	21
2.2 <i>Experiența instanțelor economice</i>	23
2.3 <i>Judecătoria militară</i>	25
2.4 <i>Judecătorii de instrucție</i>	25
Capitolul III	
Rezultatele sondajului de opinie și analiza acestora	29
3.1 <i>Opinia generală cu privire la specializare</i>	29
3.2 <i>Opinia despre potențialele avantaje și riscuri ale specializării</i>	32
3.3 <i>Opinia judecătorilor cu privire la opțiunile posibile de specializare și dorința de a se specializa</i>	35
3.4 <i>Modalități suplimentare de specializare a judecătorilor care ar putea să contribuie la sporirea performanței instanței</i>	43
3.5 <i>Recomandări suplimentare în vederea reducerii volumului de lucru al judecătorilor</i>	45
Capitolul IV	
Oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ	51
4.1 <i>Experiența altor țări</i>	51
4.2 <i>Date privind volumul de lucru</i>	54
4.3 <i>Rezultatele sondajului</i>	55
4.4 <i>Concluzii referitoare la instanțe specializate de contencios administrativ</i>	57

Concluzii și recomandări	59
Anexe	65
<i>Anexa1. Chestionar – specializarea judecătorilor</i>	<i>65</i>
<i>Anexa 2. Cauze de contencios administrativ, economice / comerciale și activitatea judecătorilor de instrucție în 2010 – 2012, inclusiv compararea cu numărul total de cauze</i>	<i>73</i>
<i>Tabel 1: Cauze de contencios administrativ examinate de curțile de apel în 2010 - 2012</i>	<i>73</i>
<i>Tabel 2: Cauze de contencios administrativ examinate de judecătorii în 2010</i>	<i>74</i>
<i>Tabel 3: Cauze de contencios administrativ examinate de judecătorii în 2011</i>	<i>75</i>
<i>Tabel 4: Cauze de contencios administrativ examinate de judecătorii în 2012</i>	<i>76</i>
<i>Tabel 5: Cauze economice examinate de judecătorii în 2010</i>	<i>77</i>
<i>Tabel 6: Cauze economice examinate de judecătorii în 2011</i>	<i>78</i>
<i>Tabel 7: Cauze comerciale examinate de judecătorii în 2012</i>	<i>79</i>
<i>Tabel 8: Cauze examinate de judecătorii de instrucție în 2010</i>	<i>80</i>
<i>Tabel 9: Cauze examinate de judecătorii de instrucție în 2011</i>	<i>81</i>
<i>Tabel 10: Cauze examinate de judecătorii de instrucție în 2012</i>	<i>82</i>
<i>Tabel 11: Rezultatele cu privire la alocarea judecătorilor de instrucție în judecătorii</i>	<i>83</i>

Sumar

Studiul cu privire la specializarea judecătorilor și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ a fost elaborat în cadrul proiectului Centrului de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) – “Contribuția CRJM la implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției: Pilonii I și II”. Proiectul include două studii adiționale: studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova și studiul cu privire la optimizarea structurii organelor procuraturii și a numărului de procurori din Republica Moldova. Proiectul a fost finanțat de Ambasada SUA în Moldova, în cadrul programului de asistență în implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției (SRSJ) pentru 2011-2016, aprobată de Parlament la 25 noiembrie 2011 și Planului de acțiuni pentru implementarea SRSJ. CRJM își asumă responsabilitatea deplină pentru conținutul studiului.

Studiul cu privire la specializarea judecătorilor pe cauze specifice și studiul cu privire la oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ sunt prevăzute de domeniul specific de intervenție 1.3.3. din SRSJ (p. 1 și p. 5 din Planul de Acțiuni).

Studiul se axează pe oportunitatea specializării judecătorilor din Moldova, în special în cadrul judecătoriilor. Studiul este structurat în 4 compartimente de bază. Capitolul 1 oferă o scurtă descriere a celor mai bune practici internaționale și recomandări bazate pe cercetări referitoare la specializarea judecătorilor. Sunt enumerate avantejele și dezavantajele specializării judecătorilor, precum și modalitățile prin care se poate obține acest lucru. Capitolul 2 al studiului descrie contextul juridic din Moldova, analizează cadrul legal și practicile de specializare informală a judecătorilor în cele trei nivele de instanțe. Capitolul analizează, de asemenea, și volumul de lucru a două instanțe judecătorești specializate (economică și militară) și volumul de lucru al judecătorilor de instrucție. Capitolul 3 prezintă rezultatele unui sondaj privind specializarea judecătorilor, desfășurat printre judecătorii instanțelor de toate nivelele din Moldova. Sondajul a fost realizat în 2013 și reprezintă o parte importantă a studiului, constituind unica sursă de informații referitoare la opiniile judecătorilor despre specializarea lor și diferitele forme prin care poate fi implementată aceasta. În afară de opinia cu privire la specializarea judecătorilor, sondajul mai include întrebări referitoare la alte opțiuni de reducere a volumului de lucru al judecătorilor și îmbunătățirea performanței instanțelor judecătorești, care sunt prezentate spre examinare factorilor de decizie. Capitolul 4 al studiului examinează oportunitatea creării instanțelor de contencios administrativ specializate din trei perspective principale: practici comparate,

opinia judecătorilor din Moldova și volumul de lucru al instanțelor judecătorești cu privire la cauzele de contencios administrativ.

Concluziile și recomandările oferite vizează opțiunile de specializare a judecătorilor, modalități suplimentare de îmbunătățire a performanței instanțelor și reducerea volumului de lucru al judecătorilor, precum și oportunitatea de implementare a specializării judecătorilor în domeniul contenciosului administrativ.

Studiul enumeră avantajele și dezavantajele specializării judecătorilor și accentuează legătura dintre specializarea judecătorilor și mărirea instanțelor, precum regulile de repartizare a dosarelor și sistemul de promovare a judecătorilor. Nu există dovezi empirice substanțiale în favoarea sau împotriva specializării. Principalele avantaje ale specializării judecătorilor sunt potențialul acesteia de a contribui la creșterea calității actului de justiție și creșterea eficienței instanțelor. Dezavantajele se referă la eventualul pericol de izolare al judecătorilor specializați de restul corpului judecătorec și la pericolul creșterii influenței din exterior asupra judecătorilor specializați în cazul în care aceștia sunt separați de restul corpului judecătorec. În același timp, complexitatea tot mai mare a legislației și creșterea volumului de lucru al instanțelor par să determine o tot mai mare specializare a judecătorilor, tendință care este în creștere în Europa.

În Moldova, judecătorii din cadrul curților de apel și a Curții Supreme de Justiție, sunt specializați cel puțin în domeniul civil și penal, făcând parte din colegii civile sau penale. Judecătorii din cadrul judecătoriilor nu sunt specializați și examinează toate tipurile de dosare. La 5 martie 2013 Consiliul Superior al Magistraturii a aprobat lista a 62 judecători din cadrul judecătoriilor și curților de apel, care urmează a fi specializați în domeniul examinării dosarelor cu minori (în calitate de inculpați, victime, martori). Judecătorii de instrucție, *de jure*, nu sunt considerați judecători specializați, *de facto* însă, aceștia acționează ca judecători specializați, cu atribuții distincte și fără posibilitate de promovare la funcția de judecător de drept comun. În 2012 a fost modificată procedura de numire a judecătorilor de instrucție, astfel instituția judecătorilor de instrucție ar putea fi privită ca un domeniu de specializare formală a judecătorilor în Republica Moldova.

Studiul concluzionează că specializarea judecătorilor pe domenii înguste nu este oportună în Moldova, cel puțin în contextul curent, când există un șir de instanțe judecătorești mici. Cu toate acestea, studiul recomandă specializarea judecătorilor în cadrul judecătoriilor cel puțin pe domenii de drept civil și penal. Acest tip de specializare ar permite judecătorilor să-și restrângă domeniul de activitate cotidiană, care la rândul său ar trebui să sporească calitatea procesului de luare a deciziilor. O astfel de specializare va fi în conformitate cu practica curților de apel și a Curții Supreme de Justiție. În același timp, specializarea judecătorilor pe domeniile civil și penal nu ar trebui să împiedice schimbarea domeniilor, inclusiv la promovare. În mod similar, judecătorii ar trebui să urmeze cursuri de formare continuă care includ subiecte atât cu privire la dreptul civil, cât și penal, pentru a menține cunoștințele esențiale generale și abilitățile necesare pentru a examina toate tipurile de cauze. În ceea ce privește mijloacele prin care o astfel de specializare ar putea fi pusă în aplicare, studiul recomandă instituirea colegiilor specializate sau specializarea informală a judecătorilor. Formarea colegiilor specializate depinde de mărirea instanței. Instanțele de

judecată trebuie să aibă minim 7 judecători pentru a putea forma cel puțin două colegii specializate per instanță.

Studiul recomandă promovarea specializării informale a judecătorilor pe domenii mai înguste, prin intermediul instruirii continue și prin încurajarea schimbului de cunoștințe între judecători la nivelul fiecărei instanțe. Domeniile care ar putea fi luate în considerație pentru o specializare mai îngustă sunt: cauzele legate de relațiile de familie, cauzele comerciale, litigiile de muncă și cauzele penale cu minori. Studiul recomandă, de asemenea, specializarea asistenților judiciari, care ar putea contribui atât la sporirea performanței instanțelor, cât și a calității hotărârilor judecătorești. Specializarea asistenților judiciari presupune schimbarea modului de atribuire a unui asistent per judecător, la atribuirea asistenților judiciari per instanță. În atare situație, activitatea asistenților judiciari va fi organizată în funcție de domenii juridice și nu în funcție de activitatea unui judecător.

Studiul recomandă o serie de măsuri care ar putea fi puse în aplicare de către factorii de decizie relevanți pentru a îmbunătăți performanța instanțelor. Aceste măsuri pot include: delegarea mai multor atribuții de rutină grefierilor, citarea părților prin intermediul poștei electronice, simplificarea modului de ținere a proceselor verbale (ca rezultat al înregistrării audio a ședințelor); introducerea măsurilor mai dure pentru ordonarea părților și instituirea unei practici uniforme la nivelul curților de apel.

Studiul recomandă o serie de măsuri pentru a reduce volumul de lucru al instanțelor prin modificarea competenței instanțelor judecătorești și anume unele cauze examinate în prezent de instanțe să fie examinate de organe administrative (existente sau create în acest scop), iar părțile să poată să se adreseze instanței de judecată doar dacă nu sunt de acord cu decizia organului administrativ. În special, studiul recomandă schimbarea competențelor legate de următoarele cauze/proceduri: creșterea numărului contravențiilor în care agentul constator ar putea aplica sancțiunea contravențională, iar instanța de judecată ar examina doar contestația; constatarea faptelor care au valoare juridică, în cazul în care persoana are toate actele (spre exemplu, notarul să aibă această competență); divorțurile cu copii minori, unde nu sunt dispute între părți (spre exemplu, organele de stare civilă să aibă această competență); limitarea numărului contravențiilor date în competența instanței de judecată (spre exemplu, contravenții care implică minori); acordarea compensației pentru atragerea ilegală la răspundere penală (spre exemplu, Ministerul Justiției să aibă această competență); acordarea compensației pentru încălcarea termenului rezonabil (Legea nr. 87, spre exemplu, Ministerul Justiției să acorde compensațiile); încasarea pensiei alimentare.

Cât privește sistemul instanțelor de contencios administrativ, studiul concluzionează că volumul de lucru curent al instanțelor nu justifică crearea a câteva instanțe specializate de contencios administrativ. În același timp, crearea unei singure instanțe ar periclita serios accesul justițiabililor la acea instanță. Prin urmare, studiul nu recomandă crearea unui sistem al instanțelor de contencios administrativ. Totuși, având în vedere specificul acestui domeniu, specializarea informală a judecătorilor pe cauze de contencios administrativ ar putea fi promovată prin instruire. Dacă harta judiciară va fi optimizată și mărimea instanțelor va crește, în instanțele mai mari ar putea fi create colegii de contencios administrativ. Suplimentar, este nevoie de a analiza volumul de lucru al judecătorilor și curților de apel

cel puțin după doi ani de la implementarea reformei procedurii civile din 2012, pentru a identifica tendințele și volumul de lucru pe cauzele de contencios administrativ. Ar putea fi justificată crearea colegiilor specializate de contencios administrativ în instanțele cu un număr mare de cauze de contencios administrativ, chiar dacă acest model nu ar fi aplicabil pentru toate instanțele din țară.

Studiul este destinat, în primul rând, factorilor de decizie care au competența de a decide asupra specializării judecătorilor, precum și asupra modificărilor legislative, în cazul în care acestea sunt necesare. Dacă specializarea judecătorilor se realizează în cadrul sistemului judecătoresc, fără a crea instanțe specializate, Consiliul Superior al Magistraturii are competența deplină de a decide asupra formelor de specializare și de a le implementa. Institutul Național al Justiției este actorul principal pentru a decide asupra formării profesionale a judecătorilor. Dacă se decide crearea colegiilor specializate sau crearea instanțelor specializate de contencios administrativ, va fi nevoie ca Parlamentul și Guvernul să modifice cadrul legal relevant. În cele din urmă, pentru lichidarea judecătoriei comerciale și judecătoriei militare, este necesară o decizie la nivel legislativ.

Acest studiu ar trebui să fie citit împreună cu studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova, elaborat de către Centrul de Resurse Juridice din Moldova în 2014. Studiul respectiv conține o analiză mai detaliată a volumului de lucru al judecătorilor și curților de apel, precum și scenarii alternative de comasare a judecătorilor, aspecte ce sunt importante pentru studiul prezent.

Mulțumiri

Studiul a fost realizat de către echipa CRJM sub îndrumarea expertului internațional Jesper Wittrup. Echipa CRJM îi este recunoscătoare lui Jesper pentru expertiza, timpul și dedicația de a îndruma echipa într-un domeniu atât de dificil cum este specializarea judecătorilor, oferind sfaturi în privința celor mai potrivite metode de elaborare a studiului și realizând interviuri cu judecători și experți din domeniu. Jesper a îndrumat echipa în procesul elaborării chestionarului pentru sondajul efectuat în rândul judecătorilor, a analizat rezultatele acestuia și a supravegheat procesul de elaborare a studiului. Fără aportul lui Jesper, realizarea acestui studiu nu ar fi fost posibilă.

Suntem recunoscători tuturor judecătorilor care au participat la sondaj și și-au expus opinia asupra chestiunilor prezentate în chestionar. Sondajul a reprezentat o parte crucială a acestui studiu și apreciem faptul că 283 de judecători au dedicat timp pentru a completa chestionarul.

Suntem recunoscători CBS-Axa și, în special, lui Vasile Cantarji, care s-a arătat disponibil să desfășoare sondajul în rândul judecătorilor, a organizat colectarea datelor și ne-a pus la dispoziție informații valoroase.

Studiul a fost elaborat în colaborare cu un grup local de coordonare, care a consiliat echipa CRJM pe întreaga durată a proiectului, membrilor căruia le suntem recunoscători pentru timp și îndrumare competentă. Grupul a fost constituit din: Consiliul Superior al Magistraturii, reprezentat de Dumitru Visternicean și Ioana Chironeț; Ministerul Justiției al Republicii Moldova, reprezentat de Constantin Bragoi, Lilia Ioniță, Sabina Cerbu și Austra Raulickyte, și Ambasada SUA în Moldova, reprezentată de Radu Foltea.

Suntem recunoscători Ambasadei SUA pentru sprijinul financiar și pentru un management foarte bun al proiectului, care ne-a permis să-l implementăm eficient și să elaborăm acest studiu.

În cele din urmă, vrem să aducem mulțumiri membrilor CRJM, ale căror contribuții au fost esențiale pentru elaborarea studiului: lui Ion Guzun pentru organizarea interviurilor cu judecătorii și experții din domeniu, colectarea de date despre volumul de lucru al instanțelor și al judecătorilor, analiza evoluțiilor din domeniu și oferirea de sprijin valoros pentru elaborarea acestui studiu; Valentinei Purcel pentru colectarea de date despre volumul de lucru al judecătorilor și al instanțelor, analiza datelor referitoare la cauzele de contencios administrativ, pregătirea desfășurării sondajului și pentru o coordonare foarte reușită a

logisticii proiectului; lui Pavel Grecu pentru colectarea datelor cu privire la volumul de lucru al judecătorilor și al instanțelor și redactarea versiunii finale a studiului; lui Ilie Chirtoacă pentru verificarea atentă a tuturor datelor incluse în studiu și asigurarea coerenței între versiunea română și engleză a studiului; și Aureliei Celac pentru managementul financiar excelent și ținerea evidenței contabile a proiectului.

Metodologie

Studiul a combinat cinci metode de bază: revizuirea literaturii de specialitate, analiza juridică, analiza datelor cu privire la volumul de lucru al instanțelor, sondaj în rândul judecătorilor și interviuri individuale calitative cu judecători și experți din domeniu.

Sondaajul în rândul judecătorilor a fost realizat de CBS-Axa, cu utilizarea chestionarului elaborat de echipa proiectului. Sondaajul a fost implementat prin intermediul metodei de completare de sinestătătoare a chestionarului de către respondenți (judecători). Studiul a asigurat o maximă confidențialitate a răspunsurilor: chestionarul nu conține informații de identificare a respondentului. Chestionarele au fost lăsate în fiecare instanță de judecată în plicuri în format A4, judecătorii fiind rugați să le completeze și să returneze chestionarele completate în plicuri sigilate. Plicurile sigilate au fost ulterior colectate de personalul CBS-Axa. Chestionarele au fost completate pe parcursul perioadei 24 iunie – 10 iulie 2013.

Sondaajul a inclus toate instanțele judecătorești din țară: judecătorii, inclusiv, din municipiul Chișinău, judecătorii din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, instanțe specializate, curți de apel și Curtea Supremă de Justiție. În total, 283 de judecători au participat în acest sondaj (210 din cadrul judecătoriilor; 8 din cadrul judecătoriilor specializate; 53 din cadrul curților de apel, 9 din cadrul Curții Supreme de Justiție și 3 nu au indicat instanța).

Rata de răspuns a fost de 62.7%. Datorită faptului că rata de răspuns a variat în diferite instanțe, a fost aplicată ponderea per număr total de judecători per instanță, pentru a crea o distribuție echivalentă distribuției reale. Sondaajul este reprezentativ pentru întreg sistemul judecătoresc din Moldova.

Pentru a analiza rezultatele sondaajului, toate instanțele au fost divizate convențional în 4 categorii: instanțe judecătorești cu 1-5 judecători, instanțe judecătorești cu 6-7 judecători, instanțe cu 8-9 judecători și instanțe cu mai mult de 10 judecători. Pentru unele întrebări, analiza a fost făcută în baza experienței judecătorilor și nivelului instanțelor.

Datele referitoare la volumul de lucru al judecătorilor și instanțelor de judecată pentru anii 2010-2012, utilizate în acest studiu, au fost colectate pentru studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Moldova. Datele referitoare la volumul de lucru al instanțelor (numărul și tipul cauzelor examinate de instanțe) au fost colectate din rapoartele statistice elaborate de fiecare instanță de judecată și remise Departamentului de Administrare Judecătorească

(DAJ) al Ministerului Justiției. Aceste date statistice cuprind toate cauzele și activitățile/materialele examinate de către instanțe¹. Cifrele au fost, de asemenea, verificate în baza informațiilor din rapoartele anuale ale CSM. În cazul în care au fost identificate divergențe între cifrele DAJ și rapoartele CSM, au fost utilizate cifrele indicate în rapoartele instanțelor, remise către DAJ, fiind verificate și confirmate de către personalul DAJ.

În scopul efectuării unei analize exacte și corecte a volumului de lucru, toate tipurile de cauze raportate de judecătorii și instanțele de apel au fost divizate în trei categorii, în funcție de complexitate: simple, medii și complexe. Complexitatea reflectă, mai degrabă, timpul utilizat de judecător pentru examinarea unei cauze, decât complexitatea juridică sau faptică a acesteia. Atribuirea diferitor categorii de complexitate tipurilor de cauze examinate de judecătorii și curțile de apel, a fost efectuată de echipa CRJM, consultându-se cu judecători din instanțe de diferite nivele și membri ai CSM. Pentru mai multe detalii despre procesul de colectare a datelor și explicații cu privire la datele colectate și categoriile de complexitate utilizate, ar trebui consultat studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Moldova.

¹ Rapoartele anuale ale CSM, spre exemplu, nu includeau toate categoriile de cauze și materiale examinate de instanțe, de aceea nu au putut fi utilizate.

Bunele practici cu privire la specializarea judecătorilor

Specializarea judecătorilor este un subiect care poate fi interpretat din diferite perspective și asupra căruia se poate conveni, luându-se în considerare oportunitățile și particularitățile contextului local. Specializarea este strâns legată de managementul sistemului judiciar, luând forme distincte în jurisdicții diferite, precum sunt judecătorii specializați într-un domeniu specific, colegii specializate în instanțe sau instanțe specializate. Nu există nici un standard internațional care ar recomanda cu fermitate sau ar dezaproba specializarea judecătorilor, ori metoda prin care aceasta trebuie realizată.

În funcție de context, specializarea judecătorilor poate avea interpretări diferite. Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) utilizează termenul de „judecător specializat”, care înseamnă „un judecător care se ocupă de domenii înguste ale dreptului (de exemplu, drept penal, drept fiscal, dreptul familiei, drept economic și financiar, dreptul proprietății intelectuale, dreptul concurenței) sau care se ocupă de cauze referitoare la situații factice concrete în domenii specifice (de exemplu, cele legate de dreptul familiei, dreptul protecției sociale sau dreptul economic)”².

În chestionarul CCJE, utilizat pentru elaborarea Avizului nr. 15 (2012), următoarele specializări au fost identificate drept exemple comune în numeroase state europene³: instanțe pentru familie, instanțe pentru minori, instanțe de contencios administrativ/consilii de stat, instanțe în materie de azil și imigrație, instanțe pentru finanțe publice, instanțe militare, instanțe fiscale, instanțe privind litigii de muncă/în materie de probleme sociale, instanțe în materie de arendare, instanțe pentru protecția consumatorilor, instanțe pentru litigii minore, instanțe în materie de succesiune, instanțe în materie de proprietate industrială, instanțe comerciale, instanțe specializate în procese de insolvență, instanțe specializate în litigii funciare, curți de arbitraj, instanțe specializate în cauze penale complexe / instanțe specializate în litigii legate de proprietate imobiliară, instanțe de supraveghere a urmăririi penale (de exemplu, care autorizează aplicarea arestării preventive, interceptarea convorbirilor telefonice etc.), instanțe pentru supravegherea executării sancțiunilor penale și pedepselor privative de libertate în penitenciare. Dreptul Uniunii Europene prevede înființarea unor

² Pct. 5 al Avizului nr. 15 (2012) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) privind specializarea judecătorilor, adoptat în cadrul celei de-a 13-a reuniuni plenare a CCJE (Paris, 5-6 noiembrie 2012).

³ Nota de subsol 2, Avizul CCJE nr. 15 (2012).

colegii sau instanțe specializate în domenii juridice specifice, cum ar fi Mărcile comunitare⁴ și Desenele sau modelele industriale comunitare⁵.

După cum se observă din exemplele de mai sus, în Europa, practica referitoare la specializarea judecătorilor variază. Aceasta cuprinde crearea de colegii sau complete specializate în cadrul instanțelor existente sau crearea de instanțe specializate. Specializarea judecătorilor, poate, de asemenea, fi realizată într-o manieră informală, în situațiile în care judecătorii aleg anumite domenii ale dreptului în care ei eventual devin „experți”. Cercetările empirice au arătat că, chiar și în țările în care se optează pentru un judecător generalist, în practică, judecătorii tind în a se specializa pe anumite domenii. De exemplu, când judecătorii examinează în complete, anumiți judecători vor scrie mai des decât alții opiniile pentru tipuri specifice de cauze⁶.

Lawrence Baum face 4 distincții referitoare la specializarea judecătorilor: specializare pe termen lung și specializare pe termen scurt (judecători care sunt repartizați în mod permanent să examineze anumite tipuri de cauze și judecători care sunt repartizați să examineze anumite tipuri de cauze pentru perioade anumite); specializare deplină și parțială; specializare în funcție de specificul cauzelor examinate (de exemplu, un judecător care examinează doar cauze penale posedă un grad de specializare diferit de cel al unui judecător care examinează doar cauze de violență în familie) și specializare în funcție de calitatea inculpatului în cauzele penale (de exemplu, instanțe pentru minori). Autorul subliniază că aceste distincții sunt importante, deoarece orice generalizare referitoare la efectele specializării se aplică cu mai multă exactitate unor forme de specializare decât altora.⁷

În acest studiu utilizăm termenul „specializarea judecătorilor” pentru a ne referi atât la specializarea formală, cât și informală a judecătorilor.

În Avizul nr. 15, CCJE a analizat în detaliu posibilele avantaje și dezavantaje ale specializării judecătorilor⁸.

CCJE a subliniat următoarele potențiale avantaje ale specializării judecătorilor:

- Specializarea judecătorilor poate asigura faptul că aceștia posedă cunoștințele și experiența relevantă în domeniul lor de competență, necesare, mai ales, în contextul procesului continuu de adoptare de legislație nouă pe plan european, internațional și național, precum și al evoluției jurisprudenței și complexității sporite a doctrinei juridice în general;
- Cunoștințele aprofundate într-un anumit domeniu juridic pot contribui la luarea unor decizii de o mai bună calitate de către judecătorul în cauză, ceea ce poate spori autoritatea instanței de judecată;

⁴ Instanțe în materie de marcă comunitară, Art. 90 al Regulamentului (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară.

⁵ Instanțe în materie de desene sau modele industriale comunitare, Art. 80 al Regulamentului (CE) nr. 6/2002 al Consiliului din 12 decembrie 2001 privind desenele sau modelele industriale comunitare.

⁶ A se vedea Cheng, Edward K. (2008). „The Myth of the Generalist Judge”, *Stanford Law Review*, vol. 61.

⁷ Lawrence Baum, *Probing the Effects of Judicial Specialization*, 58 *Duke Law Journal* 1667-1684 (2009). Disponibil la: <http://scholarship.law.duke.edu/dlj/vol58/iss7/14/>, p. 1673-1675.

⁸ A se vedea pct. 8-23, Avizul CCJE nr.15 (2012).

- Concentrarea dosarelor la un cerc restrâns de judecători specializați poate asigura consecvența în luarea deciziilor și, prin urmare, securitatea raporturilor juridice;
- Specializarea permite judecătorului, prin examinarea în mod repetat a mai multor cauze de același tip, să înțeleagă mai bine realitățile referitoare la această categorie de cauze, și să găsească, așadar, soluții adecvate acestor realități;
- Judecătorii specializați care au cunoștințe din alte domenii decât dreptul, pot oferi o abordare multidisciplinară problemelor pe care le tratează;
- Specializarea poate spori eficiența instanței de judecată și sistemului de gestionare a dosarelor, deoarece, datorită acumulării de către judecători a experienței într-un domeniu juridic specific, aceștia vor putea examina mai eficient cauzele.

CCJE a identificat, de asemenea, următoarele posibile limite și pericole ale specializării judecătorilor:

- specializarea judecătorilor poate duce la o separare a judecătorilor specializați de corpul judecătorilor generaliști;
- specializarea judecătorilor ar putea împiedica evoluția jurisprudenței în funcție de necesitățile societății, din moment ce hotărârile dintr-un domeniu specific sunt luate întotdeauna de același număr restrâns de judecători (replicând soluțiile din hotărârile precedente);
- dacă același număr de judecători iau hotărâri în același domeniu, ei pot să dezvolte concepte specifice, necunoscute de alți juriști, care pot duce la o compartimentare a dreptului și a procedurii, izolând judecătorii specializați de realitățile juridice din alte domenii, și, eventual, de principiile generale și drepturile fundamentale. Aceasta, la rândul său, poate submina principiul securității raporturilor juridice;
- specializarea judecătorilor este posibilă doar în instanțele de o mărime adecvată. Instanțele mici nu pot întotdeauna să creeze colegii specializate, motiv pentru care judecătorii din astfel de instanțe trebuie să fie versatili pentru a fi capabili să trateze diverse subiecte specifice, pe când o specializare excesivă ar putea împiedica acest lucru;
- specializarea poate afecta negativ încrederea publicului în instanțele care nu sunt percepute ca suficient de specializate, deoarece judecătorilor specializați li se poate crea impresia că aparțin unui grup de judecători de elită, sau publicului i se poate crea impresia că anumiți judecători sunt „super judecători” sau că o instanță reprezintă un organ exclusiv tehnic, separat de autoritățile judiciare;
- înființarea unei instanțe extrem de specializate poate avea drept scop sau efect separarea judecătorului de restul autorităților judiciare și de a-l expune presiunii părților, grupurilor de interese sau altor puteri ale statului;
- specializarea judecătorilor într-un domeniu restrâns al dreptului îi poate expune unui risc real de influență secretă și de orientare a hotărârilor lor, în special ca rezultat al unei apropieri excesive între judecători, avocați și procurori (de exemplu, în cadrul unor cursuri de instruire comune, conferințe sau reuniuni);
- înființarea unei instanțe judecătorești specializate într-un domeniu foarte restrâns poate rezulta în concentrarea acestei specializări în cadrul unei singure instanțe

pentru întreaga țară sau pentru o singură regiune, astfel încât să fie asigurat un volum de muncă adecvat. Aceasta poate împiedica accesul la instanță sau poate îndepărta judecătorul de justițiabil;⁹

- în funcție de tipul instanței judecătorești și de procedură, în unele instanțe judecătorești specializate care face parte din completul de judecată și care oferă recomandări tehnice sau expertize specifice, își poate exprima opinia personală sau expune faptele direct colegilor săi, fără să le fi prezentat celorlalte părți (de exemplu, într-o instanță pentru brevete cu judecători non-juriști care au cunoștințe tehnice specifice);
- înființarea de instanțe specializate ca răspuns la presiunea publicului, cum ar fi instanțele ce judecă cauze referitoare la activități teroriste, poate determina autoritățile publice să le acorde acestora resurse materiale și umane de care celelalte instanțe nu se pot bucura.

CCJE a analizat posibilele avantaje și dezavantaje ale specializării judecătorilor, principiile generale și respectarea drepturilor fundamentale, și a concluzionat că, dat fiind faptul că, în anumite domenii, evoluția dreptului este atât de complexă sau specifică, se recomandă desemnarea unor judecători care au o calificare adecvată și care să fie responsabili de domenii specifice. Totuși, CCJE a subliniat faptul că „toți judecătorii, atât cei generaliști, cât și cei specializați, trebuie să fie experți în arta de a judeca. Judecătorul este cel care are competența de a analiza și evalua faptele și legile pentru a lua hotărâri în domenii din cele mai diverse. În acest scop, el trebuie să aibă cunoștințe vaste despre instituțiile și principiile de drept”¹⁰. În continuare, CCJE a accentuat rolul judecătorilor generaliști care examinează majoritatea cauzelor aflate pe rolul instanțelor judecătorești, potrivit răspunsurilor statelor membre și raportului expertului realizat în vederea întocmirii Avizului CCJE nr. 15 (2012). Astfel, deși recomandă specializarea judecătorilor pe anumite domenii, CCJE accentuează rolul și importanța judecătorilor generaliști. Se subliniază că „este esențial ca judecătorii să beneficieze de o formare generală pentru a dobândi flexibilitatea necesară pentru a face față nevoilor unei instanțe de drept comun, care trebuie să trateze domeniile cele mai diverse, inclusiv cele care implică un anumit grad de specializare”¹¹.

Recomandând specializarea judecătorilor în anumite domenii, CCJE subliniază că „specializarea nu se justifică decât în cazul în care aduce un plus de valoare administrării justiției, adică, dacă se dovedește utilă pentru asigurarea calității atât a procedurilor în fața instanțelor, cât și a deciziilor pronunțate de acestea”¹². Dacă statul ar introduce specializarea judecătorilor, ar trebui respectate următoarele cerințe de bază: instanțele specializate și judecătorii specializați trebuie să răspundă tuturor exigențelor referitoare la un proces echitabil prevăzute în Art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (*CEDO*); înființarea de

⁹ O îngrijorare similară a fost invocată atunci când s-a modificat competența Judecătoriei Economice de Circumscripție și instanța a fost reorganizată în Judecătoria Comercială de Circumscripție (nota informativă la proiectul de lege, Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 29 din 06.03.2012).

¹⁰ Pct. 24, Avizul CCJE nr. 15 (2012).

¹¹ Pct. 27, Avizul CCJE nr. 15 (2012).

¹² Pct. 30-38, Avizul CCJE nr. 15 (2012).

colegii sau instanțe specializate trebuie reglementată cu strictețe, atât judecătorii generalişti cât și cei specializați trebuie să asigure aceleași garanții și aceeași calitate; regulile de procedură specifice aplicabile instanțelor specializate sunt admisibile doar atunci când acestea răspund cerințelor care justifică înființarea instanței respective (de exemplu, reguli speciale aplicabile la examinarea cauzelor cu implicarea minorilor); toate instanțele trebuie să beneficieze de aceleași condiții în materie de resurse¹³. În sfârșit, CCJE consideră că o mobilitate și o flexibilitate mai mare a judecătorilor poate reprezenta o soluție pentru dezavantajele identificate ale specializării și că judecătorii ar trebui să aibă dreptul să se transfere în altă instanță și să își schimbe specializarea de-a lungul carierei lor sau chiar să treacă de la o funcție specializată la una de drept comun și invers¹⁴.

Experiența arată că, în majoritatea țărilor, specializarea judecătorilor deja există sub diferite forme. Diverse studii și opinii juridice ale organelor specializate recunosc faptul specializării judecătorilor și par a susține că aceasta a devenit realitate datorită complexității legislației și necesității de a se adapta la aceste schimbări.¹⁵ Discuțiile referitoare la avantajele specializării judecătorilor și tendința de a introduce specializarea în mai multe țări poate însemna că aceasta produce mai multe efecte pozitive decât negative asupra activității judecătorului. Totuși, puține cercetări empirice au fost efectuate cu privire la specializarea judecătorilor, iar datele empirice referitoare la impactul specializării sunt limitate.¹⁶

În contextul Republicii Moldova, din concluziile și recomandările de mai sus, rezultă că nu există o recomandare fermă nici pe plan internațional, și nici pe cel regional, care ar îndruma autoritățile Republicii Moldova în ceea ce privește specializarea judecătorilor. Potrivit Avizului CCJE nr. 15 și studiilor efectuate până în prezent, se pare că nu există date empirice temeinice care ar susține sau nu specializarea, însă, în mai multe țări, există tendința de a introduce o anumită specializare a judecătorilor, păstrând, totodată, judecătorii generalişti și instanțele de jurisdicție generală. Prin urmare, ține de competența autorităților de resort ale Republicii Moldova să decidă asupra necesității specializării, precum și asupra gradului sau formelor unei astfel de specializări. Pentru a asista autoritățile în procesul de luare a deciziei respective, în cele ce urmează, vom prezenta rezultatele unui sondaj de opinie efectuat în rândul judecătorilor referitor la specializare. Pe lângă sondaj, am realizat câteva interviuri calitative cu judecători ai instanțelor de diferite nivele și am ajuns la concluzia

¹³ Pct. 29-36, Avizul CCJE nr. 15 (2012).

¹⁴ Pct. 36, Avizul CCJE nr. 15 (2012).

¹⁵ A se vedea, de exemplu: pct. 8 și 28, Avizul CCJE nr. 15 (2012); o concluzie similară rezultă din articolul – Specializați judecătorul și nu instanța: o lecție din partea Curții Constituționale a Germaniei, Sarang Vijay Damle, *Virginia Law Review*, vol. 91, nr. 5 (sept. 2005), pp. 1267-1311, disponibil la: <http://www.jstor.org/stable/3649438>. Autorul a citat o declarație a unui judecător federal din SUA, pe care o vom reproduce aici: „Judecătorul Henry Friendly, la scurt timp, după ce a părăsit avocatura pentru a deveni judecător, a spus: Deși sunt rezonabile expectanțele ca un judecător să cunoască legislația pe care ediția Blackstone a comprimat-o în 2400 de pagini, în același timp, ar fi absurd să se aștepte ca vreun judecător să concureze cu o mulțime de profesori în drept într-o gamă întregă de subiecte, de la contabilitate, contencios administrativ și drept maritim până la drepturile referitoare la utilizarea apelor, testamente și drept internațional, care ar putea parveni în instanța de judecată în care acesta activează”. (p. 1268-1269. Notă: articolul se referă la practica Curții Federale de Apel din SUA, în care activează judecători generalişti).

¹⁶ Lawrence Baum, *ibidem*, p. 1680.

că necesitatea de bază și aspectele problematice ale specializării judecătorilor asupra cărora urmează a fi luată o decizie se referă la judecătorii care activează în cadrul judecătoriilor, deoarece judecătorii curților de apel și ai Curții Supreme de Justiție (CSJ), activând în colegii, sunt deja specializați pe domeniul civil și penal.

Experiența Republicii Moldova cu privire la specializarea judecătorilor / instanțelor de judecată

2.1 Specializarea în instanțele de judecată de trei nivele

În iunie 1994, Parlamentul a adoptat Concepția reformei judiciare și de drept în Republica Moldova, cu scopul dublu de a crea un statut și funcții noi pentru instanțele de judecată și modificarea statutului judecătorilor. Constituția Republicii Moldova din anul 1994 a consfințit baza legală pentru organizarea și funcționarea sistemului judiciar cu instanțe de competență generală de patru nivele. Reforma judiciară planificată a fost implementată pe scară largă până în 1996, după ce Parlamentul a adoptat legislația necesară în acest sens. Din anul 1996, Republica Moldova a avut un sistem de patru nivele de instanțe de judecată, acestea fiind judecătoriile, 5 Tribunale, 1 Curte de Apel și Curtea Supremă de Justiție. La 21 noiembrie 2002, printr-un amendament constituțional, a fost eliminat al treilea nivel de instanțe de judecată (Curtea de Apel a Republicii Moldova) și tribunalele au fost redenumite în curți de apel.

Către sfârșitul anului 2013, perioada când a fost elaborat studiul, sistemul judiciar din Moldova includea 48 de judecătorii (inclusiv 2 instanțe specializate – Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție), 5 curți de apel și Curtea Supremă de Justiție (CSJ). Din ianuarie 2014, sunt aprobate 504 posturi de judecători pentru instanțele judecătorești din Republica Moldova, inclusiv 33 la CSJ.

Judecătoriile:

În conformitate cu Legea privind organizarea judecătorească, în Republica Moldova ar trebui să existe 48 de judecătorii, inclusiv, două judecătorii specializate (Judecătoria Comercială de Circumscripție și Judecătoria Militară). Totuși, patru judecătorii (Grigoriopol, Râbnița, Slobozia și Tiraspol) nu există *de facto*, deoarece sediul lor trebuia să fie în regiunea transnistreană care nu este controlată de autoritățile constituționale din Republica Moldova. În martie 2013, erau aprobate 358 posturi de judecători pentru judecătoriile din Moldova (343 pentru instanțele care funcționează și 15 posturi pentru regiunea transnistreană). Din cele 48 judecătorii, în conformitate cu numărul alocat de judecători per instanță, 29 judecătorii aveau mai puțin de 7 judecători și 10 judecătorii aveau mai puțin de 5 judecători.

De la 1 decembrie 2012, judecătoriile examinează toate cauzele civile și penale¹⁷. De regulă,

¹⁷ Prin Legea nr. 66 din 5 aprilie 2012, în vigoare din 27 octombrie 2012, a fost modificat Codul de procedură penală, iar prin Legea nr. 155 din 5 iulie 2012, în vigoare din 1 decembrie 2012, a fost

un singur judecător examinează cauzele în judecătorii. Cauzele complexe sau cauzele care vizează în special infracțiunile grave sunt examinate de complete formate din 3 judecători. Cu excepția judecătorilor de instrucție, în judecătorii nu există o specializare formală a judecătorilor (a se vedea secțiunea 2.4 de mai jos). La 5 martie 2013 CSM a adoptat o hotărâre cu privire la desemnarea judecătorilor în vederea specializării pentru examinarea cauzelor cu implicarea minorilor. Această hotărâre a fost luată pentru a implementa pct. 6.3 din Pilonul VI al Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției pentru anii 2011-2016, care prevede consolidarea sistemului de justiție pentru copii. CSM a solicitat președinților de instanțe să identifice acei judecători care au un stagiu mai mare de 5 ani și eventual au mai multe cunoștințe în domeniul psihologiei și pedagogiei pentru a asigura specializarea lor în conformitate cu Planul de acțiuni al SRSJ. În rezultat, CSM a aprobat o listă de 62 de judecători (câte un judecător per judecatorie, cu excepția a câteva judecătorii care au desemnat câte doi judecători și câte 2-3 judecători per curte de apel) pentru specializare în domeniul examinării cauzelor cu implicarea minorilor (inculpați, victime, martori). Această specializare urmează a fi realizată prin urmarea cursurilor de specializare în cadrul Institutului Național al Justiției. Hotărârea nu explică dacă acești judecători vor fi numiți să examineze toate cauzele cu implicarea minorilor în instanțele respective și care este legătura cu sistemul de distribuire aleatorie a dosarelor. În interviurile noastre cu judecătorii din unele instanțe am înțeles că aceasta este mai degrabă o specializare informală, doar unele instanțe desemnând judecătorilor specializați toate cauzele cu implicarea minorilor.

Curțile de Apel:

În Republica Moldova sunt cinci curți de apel¹⁸. În aceste curți sunt 97 de posturi de judecător. Curtea de Apel Chișinău este cea mai mare, cu 49 de posturi de judecător, iar cele mai mici sunt curțile de apel din Cahul și Comrat, cu 7 posturi de judecător fiecare. Curțile de apel examinează apelurile și recursurile în complete formate din trei judecători. În curțile de apel există tradiția de specializare în două colegii, dintre care unul se ocupă cu litigiile civile, comerciale și de contencios administrativ, iar alta examinează dosarele penale și contravențiile¹⁹. În mod obișnuit, judecătorii activează în cadrul unuia din cele două colegii. Acesta nu este întotdeauna cazul în curțile de apel cu un număr redus de judecători, cum este Comrat, unde din cauza numărului mic de judecători (cinci în anul 2012), pentru o perioadă îndelungată, era imposibil de creat două colegii separate și toți judecătorii din această instanță examinau toate tipurile de cauze.

Curtea Supremă de Justiție:

Judecătorii din CSJ examinează cauzele în două colegii: colegiul penal și colegiul civil, comercial și de contencios administrativ. Cea mai mare parte din activitatea CSJ constă

modificat Codul de procedură civilă. Înainte de aceste modificări, unele cauze penale și civile erau examinate în primă instanță de curțile de apel.

¹⁸ Până în martie 2012, în Republica Moldova erau 6 curți de apel. Curtea de Apel Economică a fost lichidată prin Legea nr. 29 din 6 martie 2012.

¹⁹ În anul 2013, la nivelul Curții de Apel Chișinău, judecătorii din Colegiul penal erau, de asemenea, divizați în complete, formate anual, care se ocupau cu măsurile preventive. Acești judecători nu se ocupau cu fondul cauzelor penale, dar puteau să examineze cauzele contravenționale.

în examinarea recursurilor declarate împotriva deciziilor curților de apel. CSJ examinează cauzele în colegii formate din trei și cinci judecători. La nivelul CSJ mai există colegiul format din nouă judecători care examinează contestațiile depuse împotriva hotărârilor CSM. Totuși, aceasta nu poate fi considerată o formă de specializare. Aceasta este o cerință a art. 25 din Legea cu privire la CSM, care prevede expres contestarea împotriva hotărârilor CSM sunt examinate de un colegiu format din nouă judecători din CSJ.

Unii judecători se specializează informal în domeniul pe care îl preferă. Totuși, această specializare este greu de urmat, din cauza distribuirii aleatorii a dosarelor. Judecătorii din CSJ se specializează în domenii mai specifice. Această specializare nu se reflectă în examinarea cauzelor, ci mai degrabă în participarea lor la elaborarea hotărârilor explicative, recomandărilor și altor documente produse de CSJ, în participarea la seminare, precum și în discuțiile informale și schimbul de experiență cu judecătorii-colegi în privința domeniilor în care sunt specializați. Considerăm că practica specializării informale a CSJ este una benefică și ar putea fi împărtășită cu curțile de apel și judecătoriile a căror număr de judecători ar permite un anumit nivel de specializare a judecătorilor.

2.2. Experiența instanțelor economice

Până în anul 2012, litigiile economice între întreprinzători erau examinate de instanțe specializate. Până în anul 1996, aceste cauze erau examinate de „arbitraj”, un sistem de tribunale care formal nu făceau parte din sistemul instanțelor de judecată și funcționa sub supravegherea Parlamentului²⁰. În anul 1996, sistemul de „arbitraj” a fost înlocuit de sistemul instanțelor judecătorești economice, compus dintr-o judecătorie, o curte de apel și colegiul economic din CSJ, care deja făcea parte din sistemul instanțelor de judecată²¹. Toate instanțele economice aveau mai puțin de 30 de judecători în total și erau amplasate în mun. Chișinău. Aceste instanțe aveau, de asemenea, competența exclusivă de a examina cauzele legate de insolvabilitate, de acțiunile de valoare împotriva statului, precum și cele mai importante litigii privind privatizarea proprietății de stat.

Instanțele economice erau percepute de societate drept cele mai expuse corupției. În anul 2011, Ministrul Justiției a pregătit un proiect de lege pentru desființarea instanțelor economice și militare și distribuirea cauzelor din competența lor în competența generală. La 22 iulie 2011, Parlamentul a adoptat o lege (nr. 163) prin care se lichida judecătoria militară, judecătoria și Curtea de Apel economică, însă se menținea Colegiul Economic din cadrul CSJ. Această lege a fost declarată neconstituțională de Curtea Constituțională la 9 februarie 2012. Curtea Constituțională a stabilit că lichidarea instanțelor specializate a constituit o ingerință în independența judecătorilor deoarece nu a fost bazată pe o abordare consecventă, având în vedere că nu a fost lichidat și Colegiul Economic din cadrul CSJ, și pentru că nu a fost bazată pe studii complexe cu privire la eficiența acelor instanțe, realizate cu concursul Consiliului Superior al Magistraturii²².

²⁰ A se vedea Legea nr. 414, din 18 decembrie 1990.

²¹ A se vedea Legea nr. 970, din 27 iulie 1996.

²² A se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr. 3, din 9 februarie 2012.

La 6 martie 2012, Parlamentul a adoptat o altă lege (nr. 29) cu privire la instanțele economice. Prin această lege au fost lichidate Curtea de Apel Economică și Colegiul Economic din cadrul CSJ. Judecătoria economică de circumscripție nu a fost lichidată. Aceasta a fost redenumită în Judecătoria Comercială de Circumscripție și i-au fost reduse competențele. Din competențe i-au rămas contestarea, în condițiile legii, a hotărârilor arbitrale, eliberarea titlurilor de executare silită a hotărârilor arbitrale, reorganizarea sau dizolvarea persoanelor juridice și apărarea reputației profesionale în activitatea de întreprinzător și în activitatea economică.

Analiza volumului de lucru a judecătorilor a arătat că în anul 2010 judecătoriile au examinat 10,173 cauze economice / comerciale²³, în 2011 - 11,633 cauze și în 2012 - 12,887 cauze (a se vedea Tabelele 5-7 din Anexa 2 a studiului). Aceste cauze reprezintă între 5% în anul 2010 și 6,6% în anul 2012 din numărul total de cauze examinate de judecătorii. În anii 2011 și 2012, mai mult de 50% din toate cauzele comerciale examinate au fost cauze de Categoria 1, care sunt cauze simple și nu necesită mult timp pentru examinarea cauzei²⁴. Din toate cauzele comerciale examinate în anul 2012,²⁵ 7,230 (56%) au fost examinate de judecătoriile de drept comun din Chișinău și alte 1,303 (10%) de Judecătoria Comercială de Circumscripție. Cu alte cuvinte, 2/3 din toate cauzele comerciale din Republica Moldova au fost examinate în Chișinău. În alte judecătorii numărul cauzelor comerciale este cu mult mai mic, reprezentând mai puțin de 10% din numărul total al cauzelor examinate într-o judecatorie concretă. Aceste date sugerează că în Republica Moldova nu există suficient volum de lucru pentru câteva judecătorii comerciale, iar crearea unei instanțe comerciale în Chișinău nu s-a dovedit a fi sustenabilă. Pe de altă parte, în anul 2012, după reducerea competențelor materiale, Judecătoria Comercială de Circumscripție a înregistrat o rată anuală de 130 de cauze per judecător, ceea ce reprezintă al doilea cel mai scăzut volum de lucru, după judecătoria militară. Studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Moldova elaborat în anul 2014 de Centrul de Resurse Juridice din Moldova a concluzionat că volumul de lucru al Judecătoriei Comerciale de Circumscripție este suficient doar pentru 3 judecători, ceea ce este mai jos de numărul minim de judecători per instanță care ar permite managementul eficient al instanței. Respectiv, Studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Moldova recomandă lichidarea Judecătoriei Comerciale de Circumscripție.

²³ Datele statistice judiciare, conform legislației, înregistrau în anul 2010 și 2012 cauze economice, iar pentru 2012 cauze comerciale.

²⁴ În scopul efectuării unei analize exacte și corecte a volumului de lucru, luând în considerare timpul utilizat pentru examinarea diferitor tipuri de litigii, toate cauzele raportate de judecătorii și instanțele de apel au fost divizate în trei categorii, în funcție de complexitate: simple, medii și complexe. Complexitatea ar reflecta, mai degrabă, timpul utilizat de judecător pentru examinarea unei cauze, decât complexitatea juridică sau faptică a acesteia. Atribuirea diferitor categorii de complexitate tipurilor de cauze, a fost efectuată de echipa CRJM, consultându-se cu judecători din instanțe de diferite nivele și membri ai CSM. Pentru mai multe detalii despre categoriile de complexitate utilizate, ar trebui consultat studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova, disponibil din martie 2014 pe www.crjm.org.

²⁵ Anul 2012 a fost ales drept an de referință deoarece până în anul 2012 toate cauzele comerciale erau examinate de instanțele economice specializate.

2.3 Judecătoria militară

De la declararea independenței în 1991, Republica Moldova întotdeauna a avut o judecătorie militară. Existența acestei instanțe a fost moștenită de la sistemul sovietic. Judecătoria militară, situată în mun. Chișinău, are competența să examineze cauze penale care implică militari. În 2010-2012 în această instanță erau 3 posturi de judecători. În anul 2012, un post era vacant. Cauzele sunt examinate de un singur judecător sau de complete de trei judecători.

În anul 2010, judecătorii din judecătoria militară au examinat în total 72 cauze, în 2011 - 58 și în 2012 - 82. Volumul de lucru anual al judecătoriei militare este cel mai mic din sistemul judiciar din Moldova. Spre exemplu, volumul de lucru anual al acestei instanțe este mai mic decât volumul de lucru lunar per judecător în oricare din judecătoriile de sector din mun. Chișinău. Rezultatele studiului de optimizare a hărții judiciare din Moldova a concluzionat că volumul de lucru al judecătoriei militare este suficient pentru 0,25% post de judecător. Respectiv, studiul respectiv recomandă lichidarea judecătoriei militare.

2.4 Judecătorii de instrucție

Din anul 2003, în fiecare judecătorie, cu excepția celor specializate, există un judecător de instrucție. În judecătoria sectorului Buiucani și Rîșcani din mun. Chișinău erau doi judecători de instrucție. Judecătorii de instrucție examinează plângeri împotriva organelor de urmărire penală, emit mandate de arest preventiv, autorizează percheziții și interceptarea convorbirilor telefonice etc. Judecătorii de instrucție au fost creați ca o categorie separată de judecători, cu criterii specifice de admitere și numiți în funcție ca „judecători de instrucție”, și nu „judecători”. Până în 2013 judecătorii de instrucție erau numiți permanent în acest post. Datorită condițiilor inițiale speciale de numire, majoritatea judecătorilor de instrucție sunt foști procurori sau ofițeri de urmărire penală. În 2013 sistemul de numire a judecătorilor de instrucție a fost modificat. Judecătorii de instrucție sunt numiți de CSM pentru o perioadă de 3 ani din rândul judecătorilor din judecătoria respectivă. În cazul lipsei judecătorului de instrucție sau volumului mare de lucru, alți judecători din aceeași judecătorie pot substitui judecătorul de instrucție. Acești judecători sunt confirmați de CSM la începutul fiecărui an.

Volumul de lucru al judecătorilor de instrucție variază la diferite instanțe de judecată (a se vedea Tabelele 8-10 din Anexa 2 a studiului). Tabelul de mai jos reprezintă rezultatul analizei pentru identificarea volumului de lucru optim al judecătorilor de instrucție, în baza datelor statistice oficiale pentru 2010-2012, recomandate în studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Moldova.

Instanța	Judecători de instrucție alocați per instanță (2011)	Timpul recomandat pentru activitățile judecătorului de instrucție
sec. Botanica	1	3.5
sec. Buiucani	2	4.5
sec. Centru	2	7
sec. Ciocana	1	3.5
sec. Rîșcani	2	5.5
mun. Bălți	1	3.5

Instanța	Judecători de instrucție alocați per instanță (2011)	Timpul recomandat pentru activitățile judecătorului de instrucție
Bender	1	0.25
Tiraspol	0	0
Anenii Noi	1	1.5
Basarabasca	1	1
Briceni	1	0.75
Cahul	1	0.75
Cantemir	1	0.25
Călărași	1	0.75
Căușeni	1	0.25
Ceadr-Lunga	1	0.75
Cimișlia	1	0.5
Comrat	1	1.5
Criuleni	1	1
Dondușeni	1	0.75
Drochia	1	1
Dubăsari	1	0.5
Edineț	1	0.75
Fălești	1	1
Florești	1	0.5
Glodeni	1	0.5
Grigoriopol	0	0
Hîncești	1	1
Ialoveni	1	1.5
Leova	1	0.75
Nisporeni	1	0.5
Ocnîța	1	0.75
Orhei	1	2
Rezina	1	1.5
Rîbnița	0	0
Rîșcani	1	1.5
Singerei	1	1
Slobozia	0	0
Soroca	1	1.5
Strășeni	1	1.5
Șoldănești	1	1
Ștefan-Vodă	1	1.5
Taraclia	1	1
Telenești	1	1.5
Ungheni	1	1.5
Vulcănești	1	0.75
TOTAL	45	62.5

Datele prezentate mai sus arată că abordarea standardizată de a avea un judecător de instrucție per instanță (cu excepția a 2 instanțe care au câte 2 judecători de instrucție) nu este una oportună. Toate judecătoriile din Chișinău par să aibă nevoie de minim 3 judecători de instrucție, Judecătoria Orhei are nevoie de 2 judecători de instrucție, iar 8 judecătorii au nevoie de 1,5 judecători de instrucție (Anenii Noi, Comrat, Ialoveni, Rezina, Rîșcani, Soroca, Strășeni, Ștefan Vodă), iar celelalte judecătorii au nevoie de 1 sau mai puțin de 1 judecător de instrucție (a se vedea Tabelul 11 în Anexa 2 a studiului). Sperăm ca aceste rezultate vor ajuta CSM în procesul de numire a judecătorilor de instrucție în instanțele de judecată.

În instanțe cu volum de lucru pentru mai puțin de un post de judecător de instrucție, judecătorilor numiți pentru a exercita atribuțiile judecătorului de instrucție le pot fi repartizate spre examinare și alte tipuri de cauze. În judecătorii cu volum de lucru mai mare de un post de judecător de instrucție, două metode ar putea fi aplicate: (1) unul/mai mulți judecători examinează cu normă deplină cauzele și materialele ce țin de competența judecătorului de instrucție și restul volumului de lucru este repartizat cu normă parțială unui alt judecător, care examinează în paralel și alte tipuri de cauze sau (2) doi sau mai mulți judecători, în funcție de volumul de lucru, sunt desemnați ca judecători de instrucție și examinează în paralel și alte tipuri de cauze.

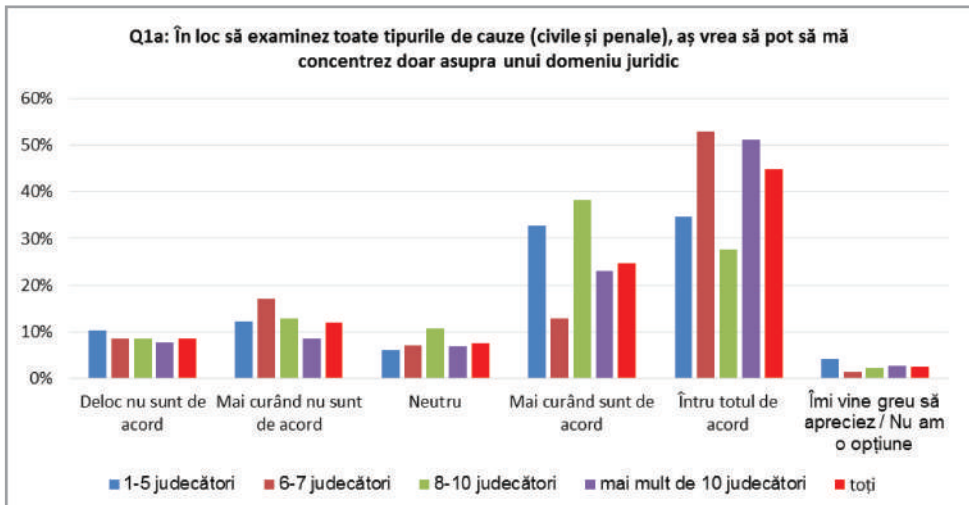
De asemenea, datele prezentate mai sus arată că numărul total de judecători care exercită atribuții ale judecătorilor de instrucție ar trebui să se mărească de la 45 (numărul curent) la 62.5 posturi. În cazul judecătoriilor din Chișinău și Bălți, sunt necesare măsuri urgente. În câteva instanțe mici, s-ar putea ca volumul de lucru al judecătorilor de instrucție să scadă din anul 2012.

Rezultatele sondajului de opinie și analiza acestora

3.1 Opinia generală cu privire la specializare

Sondajul conține câteva întrebări, scopul cărora a fost de a identifica opinia generală a judecătorilor din Moldova cu privire la specializare. Fiind întrebați dacă în loc să examineze toate tipurile de cauze (civile și penale), judecătorii ar dori să poată să se concentreze doar asupra unui domeniu juridic, 20% din judecătorii respondenți au răspuns negativ și 70% au fost de acord. Aceasta este o indicație evidentă asupra faptului că, în general, judecătorii din Moldova susțin ideea unei specializări. Judecătorii care activează în instanțe mai mari (mai mult de 10 judecători) susțin specializarea judecătorilor un pic mai mult decât judecătorii din instanțe mai mici (1-5 judecători), 74% și, respectiv, 67% din judecătorii respondenți susținând specializarea. Răspunsuri mai detaliate la această întrebare sunt expuse în Figura 1 de mai jos.

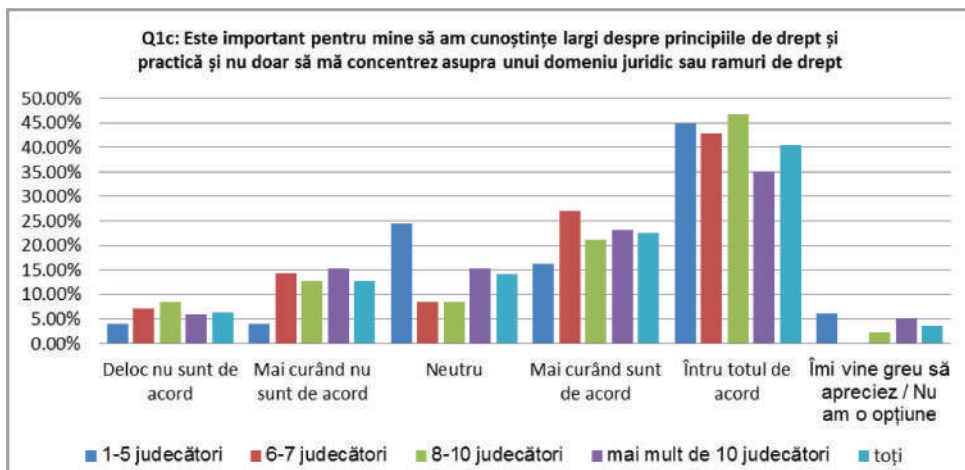
Figura 1: Dorința de a se putea concentra doar asupra unui domeniu specific în loc să examineze toate tipurile de cauze (civile și penale)

În același timp, 63% din judecătorii chestionați au menționat că pentru ei este important să aibă cunoștințe largi despre principiile de drept și practică și nu doar să se concentreze asupra unui domeniu juridic sau a unei ramuri de drept specifice, pe când 14%

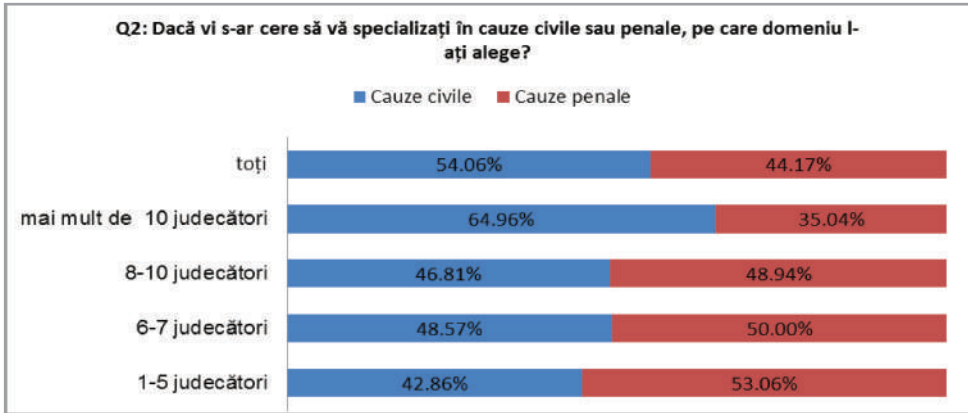
s-au pronunțat neutru în privința acestei întrebări și 19% au spus că nu este important. Interesant este faptul că mai puțini judecători din instanțe mici par a împărtăși opinia conform căreia cunoștințele largi despre principiile de drept și practică sunt importante pentru ei, în comparație cu judecătorii din instanțe mai mari. Astfel, numai 8% din judecătorii respondenți care activează în instanțe cu 1-5 judecători nu au fost de acord cu privire la importanța cunoștințelor largi, decât concentrarea asupra unui domeniu juridic specific, în comparație cu 21% din judecătorii din alte instanțe (cu 6-7 judecători, 8-10 și mai mult de 10 judecători). Răspunsurile detaliate la această întrebare se conțin în Figura 2 de mai jos.

Figura 2: Importanța de a avea cunoștințe largi despre principiile de drept și practică, și nu doar de a se concentra asupra unei ramuri de drept

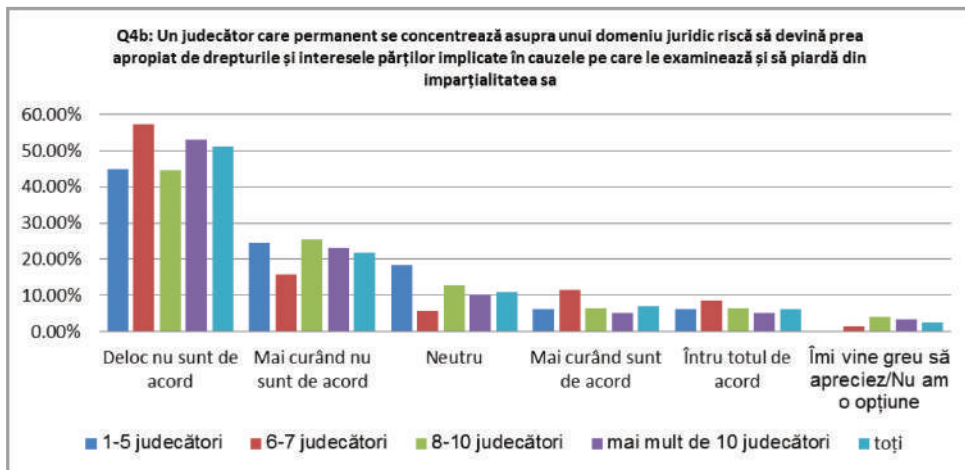
Dacă judecătorii ar fi rugați să se specializeze în cauze civile sau penale, 54% din judecătorii respondenți ar opta pentru cauze civile și 44% pentru cauze penale, și numai 2% de judecători nu au răspuns la această întrebare. Aceste rezultate pot fi interpretate ca denotând atât interes, cât și dorință din partea judecătorilor de a alege unul din cele două domenii: civil sau penal. Aceste preferințe destul de clare ar putea fi parțial explicate prin faptul că judecătorii la nivelul curților de apel și CSJ sunt deja specializați în domeniul civil sau penal și există o susținere generală a ideii de specializare a tuturor judecătorilor, cel puțin, în aceste două domenii. Rezultate mai detaliate, cu specificarea instanțelor de diferite mărimi, sunt prezentate în Figura 3 de mai jos.

Figura 3: Dorința de a se specializa în cauze civile sau penale

Judecătorii au fost întrebați dacă un judecător care permanent se concentrează asupra unui domeniu juridic riscă să devină prea apropiat de drepturile și interesele părților implicate în cauzele pe care le examinează și să piardă imparțialitatea sa. Răspunsurile respondenților cu privire la riscul judecătorilor specializați de a se apropia prea mult de părți și de a-și pierde imparțialitatea indică o îngrijorare valabilă pentru Moldova dacă specializarea pe domenii înguste este decisă să fie implementată. Astfel, 73% din respondenți nu au fost de acord cu faptul că judecătorul, care se concentrează permanent asupra unui domeniu îngust, riscă să devină prea apropiat de interesele și drepturile părților implicate și să-și piardă imparțialitatea, iar 11% din respondenți au fost neutri și 13% au fost de acord. Chiar dacă 51% din judecătorii respondenți nu au fost de acord deloc cu afirmația că un judecător care este concentrat în domenii mai înguste riscă să devină prea aproape de interesele și drepturile părților implicate în cauză și de a-și pierde imparțialitatea lui, faptul că 13% din respondenți au fost de acord cu afirmația respectivă reprezintă un motiv de îngrijorare dacă o specializare îngustă este decisă să fie implementată. Aceste rezultate sugerează că este necesar de a fi prudenți cu privire la modalitatea de implementare a specializării judecătorilor. Specializarea în doar două domenii (penal și civil) ar implica mai puține riscuri decât o specializare pe domenii mai înguste. Rezultate mai detaliate sunt prezentate în Figura 4 de mai jos.

Figura 4: Opinia despre potențialul risc al specializării – impactul negativ asupra imparțialității judecătorilor

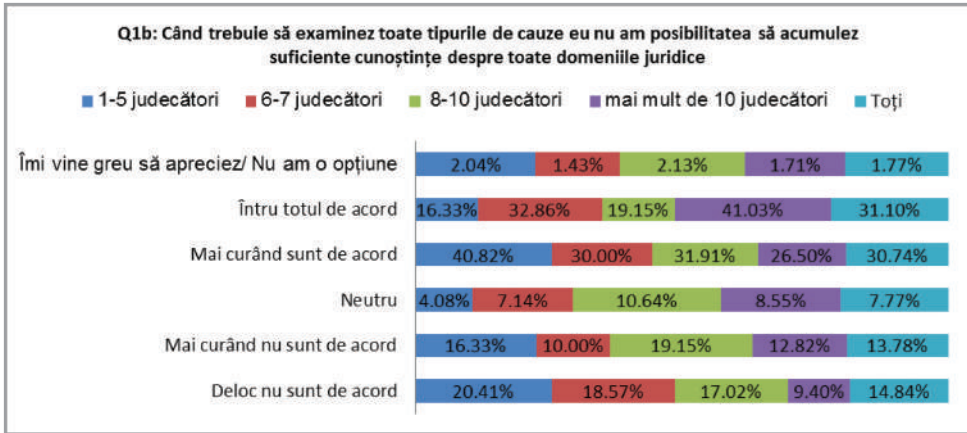

În baza rezultatelor de mai sus, se poate ajunge la concluzia că, în general, majoritatea judecătorilor din Moldova susțin ideea specializării, însă cu menținerea unor cunoștințe largi despre principiile de drept și practică. Fiind rugați să-și aleagă specializarea în cauze civile sau penale, preferințele judecătorilor s-au împărțit aproape egal, fapt ce poate fi interpretat atât ca un indicator al dorinței, cât și ca unul al fezabilității specializării judecătorilor doar în domeniul civil și penal. Judecătorii, de asemenea, împărtășesc opinia despre impactul potențial negativ al specializării asupra imparțialității lor, în cazul în care un judecător sau un grup de judecători se concentrează permanent asupra unui domeniu juridic îngust. Acest fapt poate fi interpretat ca un indicator împotriva unei specializări pe domenii juridice înguste și/sau în susținerea unei abordări flexibile a specializării, ceea ce ar încuraja judecătorii să-și schimbe, cu o anumită periodicitate, domeniile de specializare, în loc să aibă o specializare permanentă.

3.2 Opinia despre potențialele avantaje și riscuri ale specializării

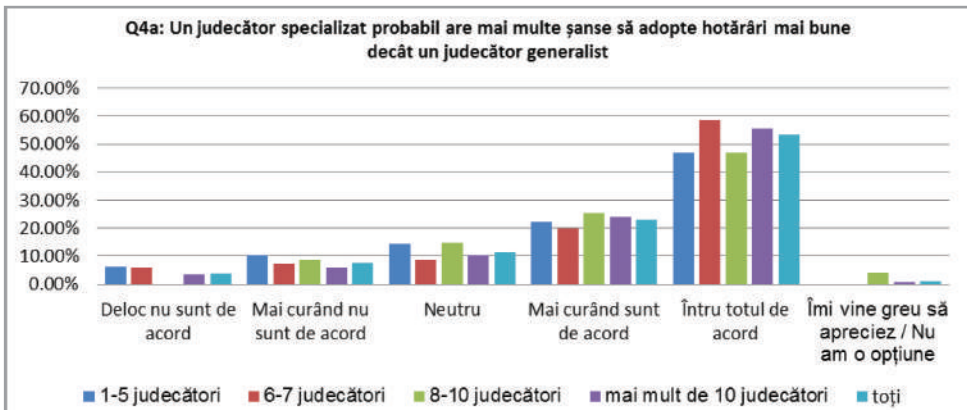
În cadrul sondajului, judecătorilor li s-au adresat câteva întrebări, scopul cărora a fost de a identifica care, din punctul lor de vedere, sunt avantajele specializării. Din numărul total al respondenților, 60% cred că nu pot acumula suficiente cunoștințe despre toate domeniile juridice în situația în care trebuie să examineze toate tipurile de cauze, pe când 29% nu sunt de acord cu această afirmație. Fiind consistenți cu răspunsul la întrebarea despre dorința generală de a se specializa, judecătorii din instanțele mai mici par a fi mai puțin înclinați să cadă de acord cu afirmația precum că dacă examinează toate tipurile de cauze, atunci nu pot acumula suficiente cunoștințe despre toate domeniile juridice (37% din judecătorii respondenți din cadrul instanțelor cu 1-5 judecători nu sunt de acord cu această afirmație, în comparație cu 22% de judecători din cadrul instanțelor cu mai mult de 10 judecători). Răspunsurile detaliate la această întrebare sunt prezentate în Figura 5 de mai jos.

Figura 5: Opinia despre avantajele specializării din perspectiva acumulării de cunoștințe suficiente

Se pare că majoritatea judecătorilor respondenți împărtășesc o opinie comună cu privire la faptul că specializarea judecătorilor ar putea contribui la îmbunătățirea calității hotărârilor judecătorești. Astfel, 76% din judecătorii respondenți cred că un judecător specializat probabil are mai multe șanse să adopte hotărâri mai bune decât un judecător generalist, iar 11% nu au fost de acord și alți 11% au fost neutri cu privire la această afirmație. Răspunsurile mai detaliate sunt prezentate în Figura 6 de mai jos. Judecătorii din cadrul instanțelor mai mici par a fi mai reticenti în privința acestui avantaj al specializării judecătorilor, în comparație cu judecătorii din instanțele mai mari (69% din judecătorii din cadrul instanțelor cu 1-5 judecători au fost de acord, în comparație cu 79% din judecătorii din cadrul instanțelor cu 10 și mai mulți judecători).

Figura 6: Opinia despre judecători specializați versus judecători generalști

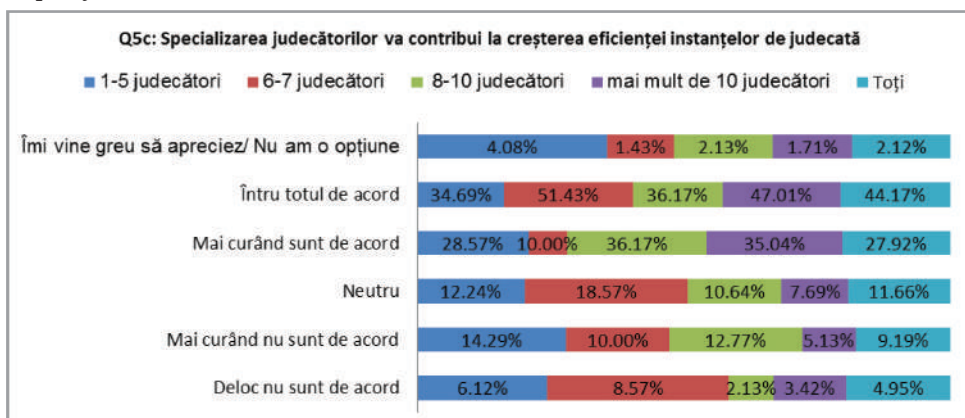

Răspunsurile la întrebarea despre posibilul impact al specializării asupra calității hotărârilor judecătorești întăresc preferința judecătorilor specializați în comparație cu cei generalști. Majoritatea covârșitoare de 80% din judecătorii respondenți cred că specializarea judecătorilor va ajuta la îmbunătățirea calității hotărârilor judecătorești și doar 9% nu au

fost de acord și 10% au fost neutri cu privire la această afirmație. Este interesant faptul că la această întrebare, judecătorii din cadrul instanțelor mai mici, cu 1-5, 6-7 și 8-10 judecători au oferit răspunsuri care denotă mai puțină siguranță asupra faptului că specializarea va influența calitatea hotărârilor, în comparație cu judecătorii din instanțele cu mai mult de 10 judecători. De exemplu, în mediu, 14% din respondenții din primele trei categorii de instanțe sunt neutri în comparație cu 4% de respondenți din cadrul instanțelor cu mai mult de 10 judecători.

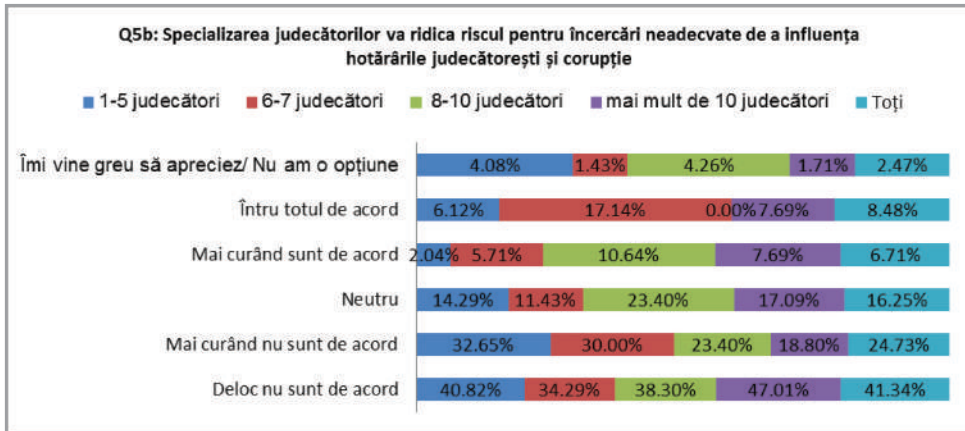
De regulă, susținătorii specializării judecătorilor invocă eficiența ca unul dintre avantajele anticipate ale acesteia. Această opinie este împărtășită și de judecătorii din Republica Moldova. Astfel, numai 15% din respondenți nu au fost de acord cu afirmația precum că specializarea judecătorilor va contribui la creșterea eficienței instanțelor de judecată, în timp ce 72% au fost de acord (41% întru totul de acord și 25% mai curând nu au fost de acord) și numai 16% au fost neutri. Aceste rezultate pot fi interpretate ca un indiciu puternic asupra faptului că judecătorii cred că specializarea lor va avea un impact pozitiv asupra eficienței instanțelor de judecată. Răspunsurile detaliate la această întrebare sunt prezentate în Figura 7 de mai jos.

Figura 7: Opinia despre posibilul impact pozitiv al specializării judecătorilor asupra eficienței instanțelor de judecată

Sondajul, de asemenea, include câteva întrebări care au ca scop identificarea potențialelor riscuri ce pot fi generate de specializarea judecătorilor, dacă aceasta va fi implementată în Moldova. După cum a fost indicat mai sus, 73% din respondenți nu au fost de acord cu afirmația că judecătorul care se concentrează permanent asupra unui domeniu îngust riscă să devină prea apropiat de interesele și drepturile părților implicate și să-și piardă imparțialitatea, iar 11% au fost neutri și 13% nu au fost de acord cu afirmația respectivă. Aceste răspunsuri corespund răspunsurilor la o altă întrebare cu privire la posibilitatea sporirii riscului încercărilor neadecvate de a influența hotărârile judecătorești și al corupției ca urmare a specializării judecătorilor. Astfel, 15% din respondenți sunt de acord cu afirmația că specializarea judecătorilor ar spori riscul încercărilor neadecvate de a influența hotărârile judecătorești și al corupției, în timp ce 41% deloc nu au fost de acord, 25% mai curând nu au fost de acord și 16% au fost neutri. Răspunsurile detaliate la această întrebare sunt prezentate în Figura 8 de mai jos.

Figura 8: Opinia despre posibilul risc al specializării judecătorilor asupra sporirii încercărilor neadecvate de a influența hotărârile judecătorești și corupție

În baza rezultatelor prezentate mai sus, se poate concluziona că, în opinia judecătorilor din Moldova, avantajele de bază ale specializării acestora sunt îmbunătățirea calității actului de justiție și creșterea eficienței instanțelor judecătorești. Această concluzie este confirmată de următoarele rezultate: 76% din judecătorii respondenți cred că este mai probabil ca un judecător specializat să emită hotărâri mai bune în comparație cu un judecător generalist; 80% din judecătorii respondenți cred că specializarea judecătorilor va contribui la îmbunătățirea calității hotărârilor judecătorești și 72% din judecătorii respondenți cred că specializarea judecătorilor va contribui la creșterea eficienței instanțelor judecătorești. Similar altor țări, judecătorii din Republica Moldova împărtășesc opinia cu privire la riscul potențial al specializării judecătorilor asupra influenței sporite asupra unui anumit grup de judecători din partea unor grupuri de interese și al corupției. Astfel, 13% din respondenți au fost de acord cu afirmația că judecătorul care se concentrează permanent asupra unui domeniu îngust riscă să devină prea apropiat de interesele și drepturile părților implicate și să-și piardă imparțialitatea lui, și 15% din respondenți au fost de acord cu afirmația că specializarea judecătorilor sporește riscul încercărilor neadecvate de a influența hotărârile judecătorești și al corupției.

3.3 Opinia judecătorilor cu privire la opțiunile posibile de specializare și dorința de a se specializa

Sondaajul a inclus câteva întrebări referitoare la modalitatea în care s-ar putea realiza specializarea judecătorilor, și anume: numai domeniul civil și penal, domenii mai înguste, colegii specializate, instanțe specializate, sporirea mărimii instanțelor. Câteva întrebări au fost adresate pentru a afla domeniile pe care le-ar alege judecătorii pentru specializare, dacă ar fi luată o decizie în acest sens. Răspunsurile și analiza de mai jos au ca scop de a ajuta factorii de decizie, mai ales CSM, să aleagă modalitatea de implementare a specializării, dacă specializarea judecătorilor se va considera oportună.

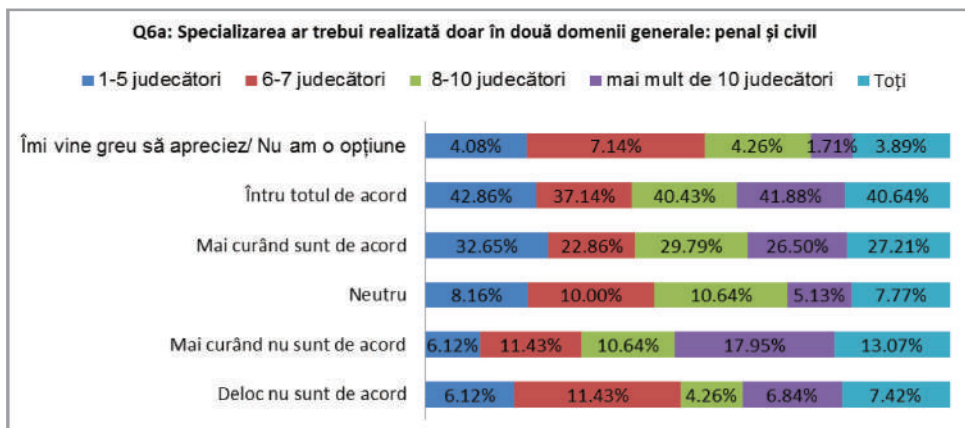
Fiind întrebați, dacă specializarea doar a unor judecători ar crea tensiuni între judecătorii specializați și cei generalști, opiniile judecătorilor s-au împărțit aproape egal, cu 42% de

respondenți considerând că astfel de tensiuni ar putea apărea, în timp ce 35% nu au fost de acord și 17% au fost neutri. Având în vedere că 42% din respondenți consideră că specializarea doar a unor judecători ar putea crea tensiuni, decizia cu privire la specializare trebuie luată cu o deosebită atenție. Răspunsul la această întrebare ar putea, de asemenea, fi interpretat drept un indicator împotriva specializării pe domenii înguste a judecătorilor. Specializarea tuturor judecătorilor în penal și civil probabil va crea mai puține tensiuni între judecători.

Specializarea numai în domeniul penal și civil:

Dacă judecătorii ar fi rugați să se specializeze în cauze civile sau penale, 54% din judecătorii respondenți ar opta pentru cauze civile și 44% pentru cauze penale, și numai 2% de judecători nu au răspuns la această întrebare (rezultate detaliate sunt prezentate în Figura 3 de mai sus). Aceste rezultate, de asemenea, coincid cu opiniile judecătorilor despre potențiala modalitate de implementare a specializării prin specializarea numai în domeniul penal și civil. Majoritatea covârșitoare de 68% din judecătorii respondenți consideră că specializarea judecătorilor urmează să aibă loc în cele două domenii generale: penal și civil, 20% nefiind de acord și 8% - neutri. Judecătorii din cadrul instanțelor mai mici par a susține mai mult o astfel de specializare în comparație cu cei din instanțe cu 10 și mai mulți judecători (75% și, respectiv, 68%). Răspunsurile detaliate sunt prezentate în Figura 9 de mai jos.

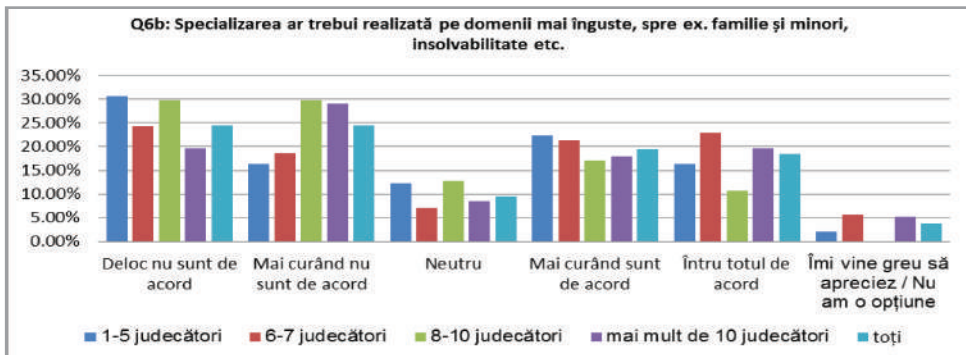
Figura 9: Opțiuni pentru implementarea specializării: doar domeniul penal și civil

Specializarea în domenii mai înguste ale dreptului:

Fiind întrebați dacă specializarea trebuie să includă unele domenii mai înguste, numai 37% din judecătorii respondenți au fost de acord, în timp ce 49% nu au fost de acord (24% nu au fost de acord deloc și 24% mai curând nu au fost de acord), 10% au fost neutri și numai 4% nu au putut răspunde („îmi vine greu să apreciez / nu am o opțiune”). Este interesant faptul că judecătorii din instanțe cu 8-10 judecători au dat cel mai mare număr de răspunsuri negative în privința unei specializări mai înguste (60% în comparație cu media de 46% în celelalte trei categorii de instanțe). Răspunsurile detaliate la această întrebare sunt prezentate în Figura 10 de mai jos.

Figura 10: Opțiuni pentru implementarea specializării: domenii mai înguste ale dreptului

Judecătorii din judecătorii par a fi de acord cel mai mult cu ideea unei specializări limitate și resping ideea specializării pe domenii înguste. Judecătorii din curțile de apel sunt împărțiți mai proporțional cu privire la specializarea în domenii mai înguste ale dreptului sau specializarea doar în civil și penal. O explicație a acestei preferințe poate fi faptul că judecătorii curților de apel sunt deja specializați în domeniile penal sau civil.

Respondenților care au considerat că specializarea urmează să se implementeze pe domenii mai înguste decât doar civil și penal, li s-a propus să se pronunțe asupra următoarelor domenii potențiale de specializare: cauze comerciale, cauze de insolvențabilitate, cauze legate de familie și minori, cauze de contencios administrativ, cauze legate de domeniul muncii, cauze penale cu minori, activitatea judecătorului de instrucție, precum și să adauge orice alt domeniu. Din cei 283 de judecători care au participat la sondaj, 145 de judecători (51% din numărul total de respondenți) au răspuns la această întrebare. Răspunsurile sunt prezentate mai jos. Suplimentar, sondajul conține o întrebare separată, scopul căreia este de a identifica numărul potențial al judecătorilor care ar alege un domeniu mai îngust al dreptului, în cazul în care va fi luată decizia de a introduce această formă de specializare. Rezultatele sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Domeniul dreptului	Opinia privind specializarea în domenii mai înguste (Q7)	Dorința de a se specializa în domeniul respectiv, dacă se ia o decizie privind specializarea în domenii mai înguste (Q3)
Cauze comerciale	84 judecători (30% din respondenți) au spus că judecătorii ar trebui să se specializeze în cauze comerciale, în timp ce 16 judecători (6%) nu au fost de acord, 17 judecători (6%) au fost neutri și 28 de judecători (10%) au spus că le este greu să aprecieze sau că nu au o opțiune.	97 judecători (34%) au spus că s-ar specializa în cauze comerciale dacă li s-ar cere să se specializeze într-un domeniu mai îngust, în timp ce 76 (27%) nu ar prefera acest domeniu, 41 (15%) au fost neutri și 69 (24%) au spus că le vine greu să aprecieze.
	<i>Răspunsurile la aceste două întrebări sunt consistente și par să indice un interes relativ înalt din partea judecătorilor de a se specializa în cauze comerciale, 30% din judecătorii respondenți alegând acest domeniu. Dacă CSM ar decide să propună domenii mai înguste de specializare, dreptul comercial ar putea fi unul din aceste domenii.</i>	

Domeniul dreptului	Opinia privind specializarea în domenii mai înguste (Q7)	Doriința de a se specializa în domeniul respectiv, dacă se ia o decizie privind specializarea în domenii mai înguste (Q3)
Cauze de insolabilitate	75 judecători (27%) au spus că judecătorii ar trebui să se specializeze în cauze de insolabilitate, în timp ce 15 judecători (5%) nu au fost de acord, 19 judecători (7%) au fost neutri și 36 judecători (13%) au spus că le vine greu să aprecieze sau că nu au o opțiune.	31 judecători (11%) au spus că s-ar specializa în cauze de insolabilitate dacă li s-ar cere să se specializeze într-un domeniu mai îngust, în timp ce 117 (41%) nu ar alege acest domeniu, 35 (12%) au fost neutri și 100 (35%) au spus că le vine greu să aprecieze.
	<i>Răspunsurile la aceste două întrebări par să indice un interes scăzut printre judecătorii de a se specializa în cauze de insolabilitate. CSM ar trebui să aibă în vedere desfășurarea de instruire specializată în domeniul insolabilității doar pentru judecătorii care examinează astfel de cauze.</i>	
Cauze legate de familie și minori	63 judecători (22%) au spus că judecătorii ar trebui să se specializeze în cauze legate de familie și minori, în timp ce 23 judecători (8%) nu au fost de acord, 24 judecători (8%) au fost neutri și 35 judecători (12%) au spus că le vine greu să aprecieze sau nu au o opțiune.	121 judecători (43%) au spus că s-ar specializa în cauze legate de familie și minori, dacă li s-ar cere să se specializeze într-un domeniu mai îngust, în timp ce doar 36 (13%) nu ar alege acest domeniu, 43 (15%) au fost neutri și 83 (29%) au spus că le vine greu să aprecieze.
	<i>Răspunsurile la aceste două întrebări indică un grad sporit de interes al judecătorilor de a se specializa în cauze legate de familie și minori, 43% din judecătorii respondenți alegând acest domeniu. Dacă CSM ar decide să propună domenii de specializare mai înguste, cauzele legate de familie și minori ar putea fi unul din aceste domenii.</i>	
Cauze de contencios administrativ	83 judecători (29%) au spus că judecătorii ar trebui să se specializeze în cauze de contencios administrativ, în timp ce 14 judecători (5%) nu au fost de acord, 19 judecători (7%) au fost neutri și 29 judecători (10%) au spus că le vine greu să aprecieze sau nu au o opțiune.	100 judecători (35%) au spus că s-ar specializa în cauze de contencios administrativ, dacă li s-ar cere să se specializeze într-un domeniu mai îngust, în timp ce 53 (19%) nu ar alege acest domeniu, 49 (17%) au fost neutri și 81 (29%) au spus că le vine greu să aprecieze.
	<i>Răspunsurile la aceste două întrebări indică un interes relativ înalt al judecătorilor de a se specializa în cauze de contencios administrativ, 35% din judecătorii respondenți alegând acest domeniu. Dacă CSM ar decide să propună domenii de specializare mai înguste, cauzele de contencios administrativ ar putea fi unul din aceste domenii.</i>	
Cauze legate de domeniul muncii	62 judecători (22%) au spus că judecătorii ar trebui să se specializeze în cauze legate de domeniul muncii, în timp ce 20 judecători (7%) nu au fost de acord, 27 judecători (10%) au fost neutri și 36 judecători (13%) au spus că le vine greu să aprecieze sau nu au o opțiune.	101 judecători (36%) au spus că s-ar specializa în cauze legate de domeniul muncii, dacă li s-ar cere să se specializeze într-un domeniu mai îngust, în timp ce 51 (18%) nu ar alege acest domeniu, 44 (16%) au fost neutri și 87 (31%) au spus că le vine greu să aprecieze.
	<i>Răspunsurile la aceste două întrebări indică un interes relativ înalt al judecătorilor de a se specializa în cauze legate de domeniul muncii, 36% din judecătorii respondenți alegând acest domeniu. Dacă CSM ar decide să propună domenii de specializare mai înguste, cauzele legate de domeniul muncii ar putea fi unul din aceste domenii.</i>	

Domeniul dreptului	Opinia privind specializarea în domenii mai înguste (Q7)	Dorința de a se specializa în domeniul respectiv, dacă se ia o decizie privind specializarea în domenii mai înguste (Q3)
Cauze penale cu minori	63 judecători (22%) au spus că judecătorii ar trebui să se specializeze în cauze penale cu minori, în timp ce 22 judecători (8%) nu au fost de acord, 22 judecători (8%) au fost neutri și 38 judecători (13%) au spus că le vine greu să aprecieze sau nu au o opțiune.	87 judecători (31%) au spus că s-ar specializa în cauze penale cu minori, dacă li s-ar cere să se specializeze într-un domeniu mai îngust, în timp ce 63 (22%) nu ar alege acest domeniu, 49 (17%) au fost neutri și 84 (30%) au spus că le vine greu să aprecieze. <i>Răspunsurile la aceste două întrebări indică un interes relativ înalt al judecătorilor de a se specializa în cauze penale cu minori, 31% din judecătorii respondenți alegând acest domeniu. Dacă CSM ar decide să propună domenii de specializare mai înguste, cauzele penale cu minori ar putea fi unul din aceste domenii.</i>
Activitatea judecătorilor de instrucție	74 judecători (26%) au spus că judecătorii ar trebui să se specializeze în calitate de judecători de instrucție, în timp ce 15 judecători (5%) nu au fost de acord, 18 judecători (6%) au fost neutri și 38 de judecători (13%) au spus că le vine greu să aprecieze sau nu au o opțiune.	53 judecători (19%) au spus că s-ar specializa în calitate de judecători de instrucție dacă li s-ar cere să se specializeze într-un domeniu mai îngust, în timp ce 87 (31%) nu ar alege acest domeniu, 45 (16%) au fost neutri și 98 (35%) au spus că le vine greu să aprecieze. Dacă analizăm mărimea instanței, observăm că interesul specializării în calitate de judecător de instrucție scade disproporțional cu mărimea instanței, de exemplu, 37% din respondenții din instanțele cu 1-5 judecători au ales această opțiune, comparativ cu 19% din instanțele cu 6-7 judecători, 13% din instanțele cu 8-9 judecători și 14% din instanțele cu mai mult de 10 judecători. <i>Răspunsurile la aceste două întrebări indică că aproximativ 19% din judecători s-ar specializa în calitate de judecători de instrucție. Ținând cont de situația juridică actuală, care necesită existența judecătorilor de instrucție în fiecare instanță, CSM ar trebui să prevadă activitatea judecătorilor de instrucție în calitate de domeniu de specializare a judecătorilor.</i>
Altele	15 judecători (5%) au răspuns, menționând în calitate de posibile opțiuni pentru specializarea judecătorilor, următoarele domenii: litigiile bancare, contractele, moștenirea, medierea obligatorie, dreptul de proprietate, dreptul locativ, cauzele penale referitoare la tehnologiile informaționale și infracțiunile cibernetice (nu toți cei 15 judecători au ales toate aceste domenii, lista incluzând toate opțiunile menționate, chiar dacă doar un judecător le-a indicat).	52 judecători (19%) au răspuns, menționând diferite alte domenii în care ar dori să se specializeze, cum ar fi: litigiile bancare, contractele, moștenirea, actele juridice civile, dreptul locativ, litigiile legate de vecinătate, cauzele fiscale, cauzele legate de domeniul vamal, cauzele legate de acte de corupție, chestiunile de proprietate intelectuală (nu toți cei 52 de judecători au ales toate aceste domenii, lista incluzând toate opțiunile menționate, chiar dacă doar un judecător le-a indicat). <i>Un procentaj relativ mic de judecători au oferit opțiuni adiționale. În consecință, acestea pot fi utilizate ca posibile subiecte de instruire a judecătorilor, însă insuficiente pentru a sugera un anumit domeniu pentru specializarea judecătorilor.</i>

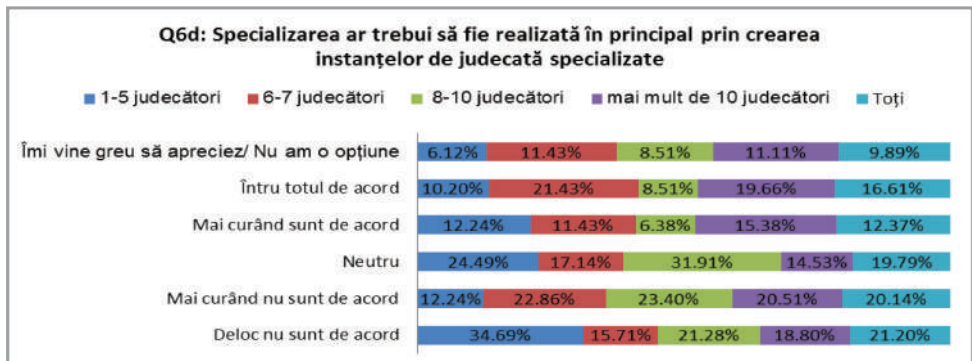
Complete specializate:

Judecătorii au oferit următoarele răspunsuri la întrebarea dacă specializarea ar trebui să fie realizată prin crearea completelor specializate - 57% au fost de acord, 22% nu au fost de acord, 15% au fost neutri și 6% au spus că le vine greu să aprecieze sau nu au o opțiune. Judecătorii din instanțele cu 10 și mai mulți judecători au susținut această opțiune cel mai mult (62% comparativ cu 28% din instanțele mai mici cu 1-5 judecători). Aceste cifre pot fi interpretate ca un indicator în favoarea specializării judecătorilor prin intermediul completelor specializate în cadrul unei instanțe.

Instanțe specializate:

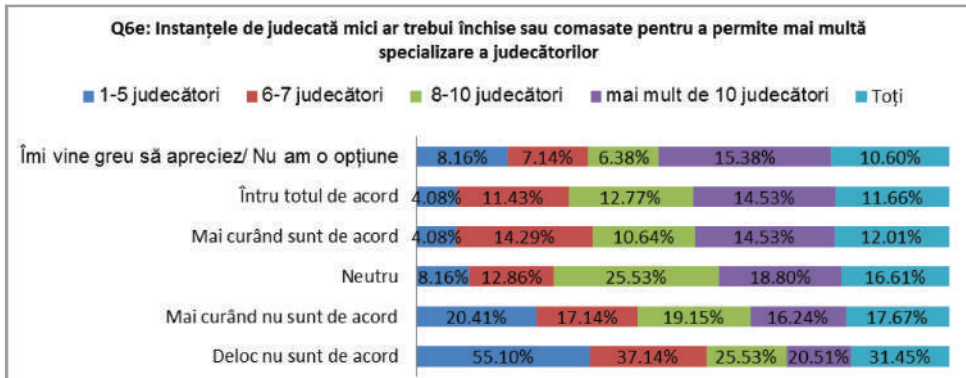
Judecătorii au oferit următoarele răspunsuri la întrebarea dacă specializarea ar trebui realizată, în principal, prin crearea de instanțe judecătorești specializate - 29% au fost de acord, 41% nu au fost de acord, 20% au fost neutri și 10% au spus că le vine greu să aprecieze sau nu au o opțiune. Aceste cifre indică că nu prea există susținere în favoarea creării de instanțe specializate în Moldova, 41% din judecătorii respondenți nefiind de acord cu realizarea specializării prin crearea instanțelor specializate și 29% susținând această idee. Opinii mai detaliate asupra acestei opțiuni pot fi găsite în Figura 11 de mai jos.

Figura 11: Opinia cu privire la realizarea specializării prin intermediul instanțelor judecătorești specializate

Opinia referitoare la instanțele mici:

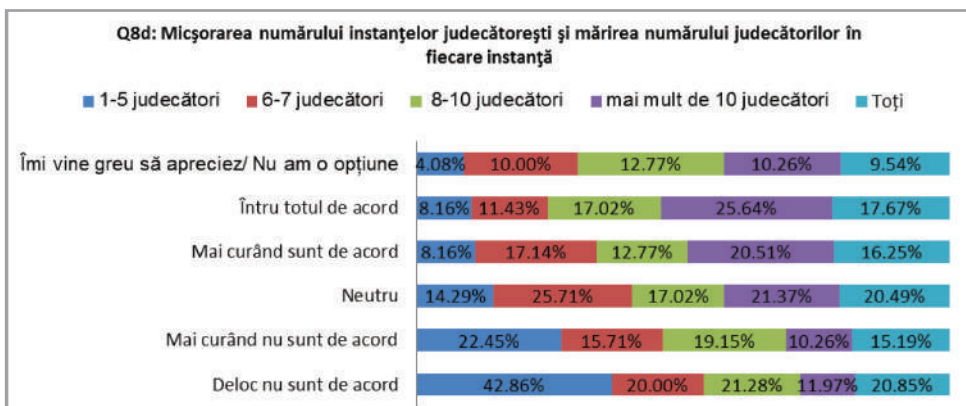
Când au fost întrebați despre specializare în general, 48% dintre judecătorii respondenți au răspuns că mărimea actuală a instanței nu permite specializarea judecătorilor, 30% nu au fost de acord cu această opinie, 15% au fost neutri și 8% au spus că le vine greu să aprecieze. În continuare, în chestionar, judecătorii au fost întrebați dacă instanțele mici ar trebui lichidate sau comasate, pentru a permite o mai bună specializare. 49% dintre respondenți nu au fost de acord și doar 24% au fost de acord, 17% au fost neutri și 11% nu au putut să aprecieze. Nu este surprinzător de remarcat faptul că dezacordul major referitor la această opțiune parvine de la judecătorii din instanțele cu 1-5 judecători (76% din respondenții din aceste instanțe nu sunt de acord), iar judecătorii care au fost de acord provin din instanțe cu mai mult de 10 judecători (29% dintre respondenții din aceste instanțe sunt de acord și 37% nu sunt de acord). Răspunsurile detaliate la aceste întrebări sunt ilustrate în Figura 12 de mai jos.

Figura 12: Implementarea specializării prin sporirea mărimii instanței

Judecătorii, de asemenea, au răspuns la o întrebare de control, ce ține de instanțele mici, și anume au fost rugați să-și expună opinia asupra faptului dacă reducerea numărului de judecătorii cu mărirea numărului de judecători per instanță ar spori eficiența instanței. 33% din judecători au fost de acord cu o asemenea măsură, 36% nu au fost de acord, 16% au fost neutri, iar 10% au spus că le este greu să aprecieze. Opiniile judecătorilor cu privire la această întrebare au variat considerabil în funcție de mărimea instanței. Spre exemplu, în timp ce 65% din respondenții din instanțele cu 1-5 judecători nu au fost de acord cu o astfel de măsură, doar 22% din respondenții din instanțele cu mai mult de 10 judecători nu au fost de acord cu această măsură. Răspunsurile detaliate la aceste întrebări sunt ilustrate în Figura 13 de mai jos.

Figura 13: Opinia judecătorilor cu privire la măsurile care ar putea contribui la îmbunătățirea performanței instanțelor judecătorești: reducerea numărului instanțelor judecătorești și creșterea numărului de judecători per instanță

Răspunsurile la cele trei întrebări de mai sus referitoare la legătura dintre mărirea instanței și potențiala specializare a judecătorilor poate fi interpretată în sensul că opinia judecătorilor din Moldova la acest subiect este împărțită și încă nu foarte clară. Cu toate că aproape jumătate din judecători (48%) sunt de acord cu faptul că dimensiunea mică a instanțelor nu permite specializarea,

doar 24% din judecători consideră că instanțele mici ar trebui lichidate pentru a permite o mai mare specializare și doar 33% din judecători cred că reducerea numărului de judecătoria și creșterea numărului de judecătoria în fiecare instanță poate contribui la îmbunătățirea performanței instanțelor.

Pentru a concluziona cu privire la opțiunile de specializare, rezultatele sondajului sugerează următoarele. Specializarea doar în două domenii generale, și anume drept civil și penal, este susținută și are un potențial real de a fi implementată în Moldova, cu 68% din judecătorii respondenți care susțin acest tip de specializare și doar 20% care nu o susțin. Dacă CSM ar lua o astfel de decizie, 54% din numărul total de judecătoria ar opta pentru cauze civile și 44% pentru cauze penale.

Specializarea în domenii mai înguste nu se bucură de o susținere considerabilă printre judecătoria. Fiind întrebați dacă specializarea ar trebui să aibă loc în domenii mai înguste, doar 37% dintre judecătorii respondenți au fost de acord, în timp ce 49% nu au fost de acord (24% nu sunt de acord deloc și 24% mai curând nu sunt de acord). Doar 51% din judecătorii respondenți și-au oferit opinia referitoare la posibilele opțiuni pentru o specializare mai îngustă a judecătorilor. Cu toate acestea, când au fost rugați să aleagă dintre câteva posibile domenii de specializare mai înguste, cel puțin 30% dintre judecătorii respondenți au optat pentru următoarele domenii: cauze comerciale, cauze de contencios administrativ, cauze legate de domeniul muncii și cauze penale cu minori, și 43% de judecătoria ar prefera să se specializeze pe cauze legate de familie și minori. Aceste domenii ar trebui luate în considerare în cazul în care CSM ar decide să implementeze specializarea judecătorilor pe domenii mai înguste. De asemenea, se pare că există suficient interes printre judecătoria de a se specializa în calitate de judecătoria de instrucție, fiindcă 19% din judecătorii respondenți au ales acest domeniu. Mai multe întrebări din sondaj au consolidat afirmația că specializarea pe domenii înguste ar putea crea probleme în practică și nu este recomandabilă. De exemplu, 42% din judecătorii respondenți consideră că în cazul în care numai unii judecătoria vor fi specializați, acest lucru ar putea crea tensiuni în rândul judecătorilor. Similar altor țări, judecătorii din Republica Moldova împărtășesc opinia cu privire la următoarele riscuri ale specializării pe domenii înguste: riscul influenței sporite asupra unui anumit grup de judecătoria din partea unor grupuri de interese și riscul sporit al corupției. În special, 13% dintre respondenți au fost de acord că un judecătoria care este axat în mod constant într-un domeniu îngust, este supus riscului de a deveni prea aproape de interesele și drepturile părților în proces și riscului de a pierde imparțialitatea lui și 15% dintre respondenți au fost de acord cu afirmația că specializarea în rândul judecătorilor crește riscul pentru încercările inadecvate de a influența deciziile judecătorești și a corupției.

În ceea ce privește modalitatea tehnică de a asigura specializarea judecătorilor, majoritatea judecătorilor par să susțină specializarea prin intermediul completelor specializate (57% au fost de acord cu această opțiune, 22% nu au fost de acord și 15% au fost neutri. Judecătorii din instanțele cu 10 și mai mulți judecătoria au susținut cel mai mult această opțiune de specializare). În contrast cu această opțiune, judecătorii nu prea susțin crearea instanțelor specializate, 41% din respondenți nu au fost de acord cu această opțiune, doar 29% au optat pentru, 20% au fost neutri și 10% au spus că le vine greu să aprecieze sau nu au o opțiune.

Opinia judecătorilor din Moldova cu privire la legătura dintre mărimea instanței și specializarea judecătorilor este împărțită. Cu toate că aproximativ jumătate dintre judecătoria (48%) sunt de acord că instanțele de dimensiuni mici nu permit specializarea, doar 24%

din judecătorii respondenți consideră că instanțele mici ar trebui lichidate pentru a permite o mai bună specializare a judecătorilor și doar 33% din judecătorii respondenți consideră că reducerea numărului de instanțe cu majorarea numărului de judecători pentru fiecare instanță poate contribui la îmbunătățirea performanței instanțelor. De obicei, judecătorii din instanțele mici se declară împotriva reducerii numărului de instanțe mici. De exemplu, doar 8% din judecătorii respondenți din instanțe cu 1-5 judecători consideră că instanțele mici ar trebui lichidate pentru a permite o mai bună specializare și doar 16% din respondenții din cadrul acestor instanțe consideră că reducerea numărului de instanțe cu majorarea numărului de judecători pentru fiecare instanță, poate contribui la îmbunătățirea performanței instanțelor. Pentru comparație, 29% din judecătorii respondenți din instanțele cu mai mult de 10 judecători consideră că instanțele mici trebuie lichidate pentru a permite o mai bună specializare și 45% dintre respondenții din aceste instanțe consideră că reducerea numărului de judecătorii cu mărirea numărului de judecători pentru fiecare instanță poate contribui la îmbunătățirea performanței instanțelor. Reticența judecătorilor de a lichida instanțele mici cu scopul de a crește mărirea instanțelor pentru a permite o mai bună specializare, poate, de asemenea, fi interpretată ca preferința acestora doar pentru două domenii de specializare (penal și civil) și convingerii că acest lucru poate fi posibil chiar și în instanțe relativ mici.

3.4 Modalități suplimentare de specializare a judecătorilor care ar putea să contribuie la sporirea performanței instanței

Sondajul a cuprins două întrebări referitoare la modalitățile suplimentare de specializare a judecătorilor, care pot fi implementate concomitent cu sau în loc de specializarea judecătorilor. Aceste două modalități se referă la specializarea asistenților judiciari și implementarea unei specializări informale a judecătorilor prin sporirea schimbului de cunoștințe între judecători (la nivel de instanță și/sau sistemul judecătoresc în ansamblu). Ambele modalități sunt susținute de judecători.

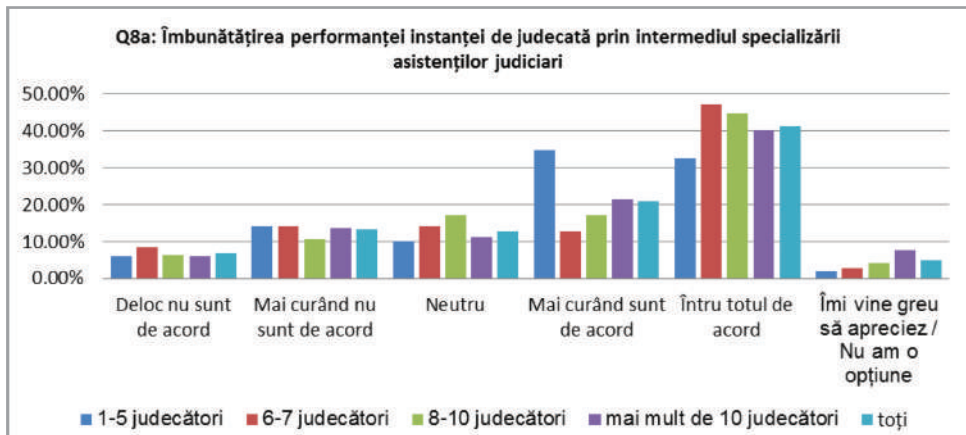
Experiența Olandei arată faptul că alocarea asistenților judiciari să lucreze împreună pe echipe poate constitui un avantaj major exact din cauza că permite specializarea acestora. De exemplu, unii asistenți judiciari se vor specializa în domeniul traficului de ființe umane, respectiv vor învăța tot ce este posibil de studiat despre examinarea unor asemenea cauze și le vor instrumenta eficient. În afară de asta, lucrul în echipe poate constitui o modalitate de a evita „structuri ierarhice simpliste”, adică asistenții judiciari care lucrează pentru un singur judecător ar putea să tindă să se adapteze prea mult obiceiurilor și preferințelor aceluia judecător. Aceasta ar face ca perioada de tranziție către un alt judecător să fie dificilă și ar putea produce o lipsă de uniformitate în ceea ce privește modul cum sunt examinate cauzele similare²⁶.

Întrebați să indice opinia lor referitoare la posibila îmbunătățire a performanței instanței judecătorești prin specializarea asistenților judiciari, 62% dintre judecătorii respondenți au fost de acord cu această măsură, 20% nu au fost de acord, 13% au fost neutri și 5%

²⁶ A se vedea pentru detalii studiul experimental privind poziția: Asistenții judiciar și purtătorii de cuvânt în statele selectate ale Consiliului European, raport de Jesper Wittrup, Septembrie 2013, Programul comun dintre Uniunea Europeană și Consiliul European pentru „Consolidarea managementului sistemului judecătoresc din Turcia” (JP COMASYT).

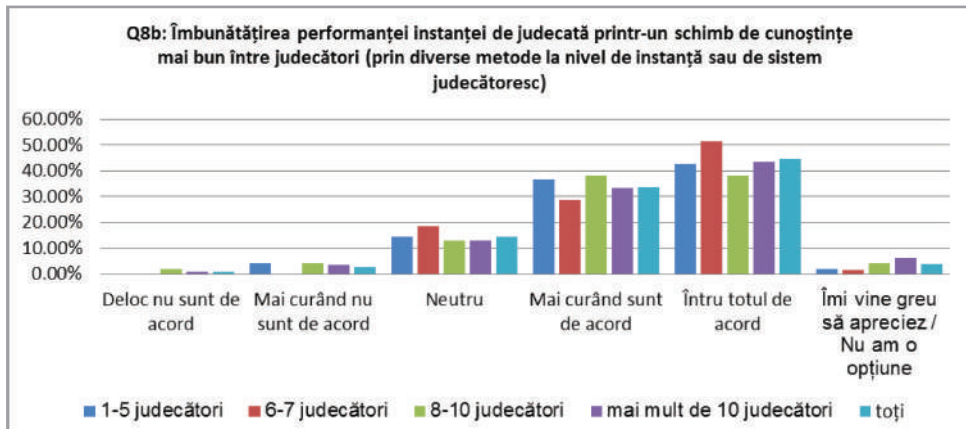
au considerat că le vine greu să aprecieze. Este important de relevat faptul că nivelul de concordanță referitoare la posibila creștere a performanței instanțelor prin intermediul specializării asistenților judiciari este foarte similar printre toate categoriile de instanțe, variind de la 67% în instanțele cu 1-5 judecători la 62% în instanțele cu mai mult de 10 judecători. Răspunsuri detaliate sunt oferite în Figura 14 de mai jos.

Figura 14: Opinia judecătorilor cu privire la măsurile care pot contribui la îmbunătățirea performanței instanțelor judecătorești: specializarea asistenților judiciari

Întrebați să indice opinia lor referitoare la posibila îmbunătățire a performanței instanței prin sporirea schimbului de cunoștințe între judecători (prin diferite metode la nivel de instanță sau la nivel de sistem), o majoritate covârșitoare de 78% dintre judecătorii respondenți au fost de acord cu această măsură, doar 4% nu au fost de acord, 15% au fost neutri și 4% au considerat că le vine greu să aprecieze. Gradul de concordanță referitoare la potențialul acestei măsuri este foarte similar printre toate categoriile de instanțe. Răspunsuri detaliate sunt oferite în Figura 15 de mai jos.

Figura 15: Opinia judecătorilor cu privire la măsurile care pot să contribuie la îmbunătățirea performanței instanțelor: schimb de cunoștințe mai bun între judecători

Răspunsurile judecătorilor la întrebările referitoare la metodele suplimentare de specializare a judecătorilor pentru îmbunătățirea performanței instanței prin specializarea asistenților judiciari și îmbunătățirea schimbului de cunoștințe între judecători, sugerează o susținere considerabilă printre judecători pentru aceste două metode. În special, 62% dintre judecătorii respondenți au fost de acord cu faptul că performanța instanței poate fi îmbunătățită prin specializarea asistenților judiciari și 78% din judecătorii respondenți au indicat că performanța instanței poate fi îmbunătățită prin îmbunătățirea schimbului de cunoștințe între judecători (prin intermediul diferitor metode la nivel de instanțe sau sistem). În baza acestor răspunsuri, recomandăm CSM să examineze cel puțin opțiunea specializării asistenților judiciari și să sporească utilizarea diferitor metode de schimb de cunoștințe între judecători, inclusiv cu implicarea Institutului Național al Justiției. Ambele măsuri nu presupun costuri financiare semnificative și pot fi implementate într-o perioadă relativ scurtă de timp.

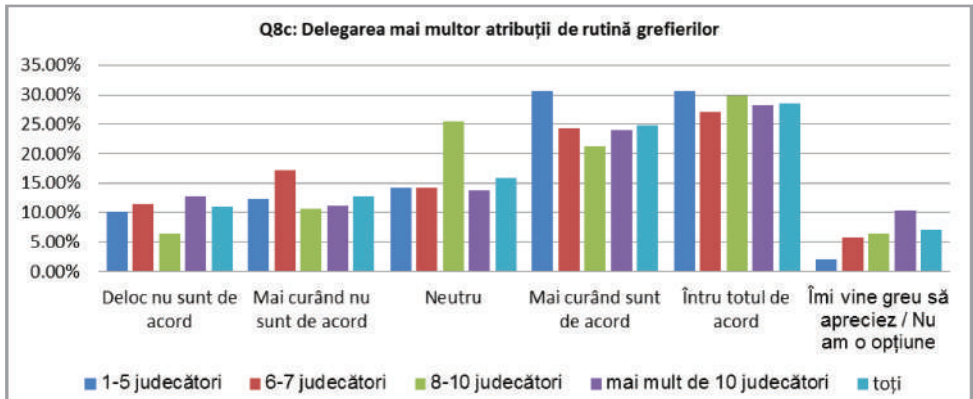
3.5 Recomandări suplimentare în vederea reducerii volumului de lucru al judecătorilor

Specializarea judecătorilor, de regulă, se promovează reieșind din două motive de bază, și anume: pentru a ajuta judecătorii să facă față volumului și complexității legislației care sunt în permanentă creștere și pentru a spori eficiența instanței judecătorești. Capitolul întâi al prezentului studiu enumeră o serie de avantaje și dezavantaje ale specializării judecătorilor. Datorită faptului că implementarea specializării judecătorilor presupune anumite costuri și riscuri semnificative, studiul conține un număr de întrebări care au ca scop aflarea opiniilor judecătorilor despre alte procedee ce ar putea fi implementate în Moldova în vederea reducerii volumului de lucru al judecătorilor, fie concomitent cu, fie în loc de specializarea judecătorilor. Mai jos este prezentată analiza opiniilor judecătorilor asupra diferitor opțiuni propuse.

Delegarea mai multor atribuții de rutină grefierilor:

Fiind întrebați dacă delegarea mai multor atribuții de rutină grefierilor ar putea contribui la îmbunătățirea performanței instanței judecătorești, 53% din judecătorii respondenți au fost de acord, 24% nu au fost de acord, 16% au fost neutri și 7% au spus că le vine greu să aprecieze. Judecătorii din instanțele mici susțin, îndeosebi, această idee (61% din respondenții din aceste instanțe au fost de acord, în comparație cu media de 50% din judecătorii respondenți din alte instanțe). Răspunsurile detaliate la această întrebare sunt prezentate în Figura 16 de mai jos.

Figura 16: Opinia judecătorilor cu privire la unele măsuri ce ar putea contribui la îmbunătățirea performanței instanței judecătorești: delegarea mai multor atribuții de rutină grefierilor

Simplificarea procedurii de examinare a cauzelor:

În cadrul sondajului, judecătorii au fost întrebați despre câteva opțiuni ce au ca scop simplificarea procedurii de examinare a cauzelor, ceea ce, de asemenea, ar trebui să contribuie la micșorarea volumului de lucru al judecătorilor.

Citarea părților prin poșta electronică:

65% din judecătorii respondenți au fost de acord că citarea părților prin poșta electronică poate contribui la îmbunătățirea performanței instanței judecătorești, și numai 21% nu au fost de acord, 12% au fost neutri și 3% le venea greu să aprecieze.

Simplificarea modului de ținere a proceselor-verbale ale ședințelor de judecată (ca rezultat al înregistrării audio a ședințelor de judecată):

Majoritatea covârșitoare de 80% din judecătorii respondenți au fost de acord cu faptul că simplificarea modului de ținere a proceselor-verbale ale ședințelor de judecată poate contribui la îmbunătățirea performanței instanței judecătorești, numai 7% nu au fost de acord, 6% - neutri și 3% le venea greu să aprecieze.

Introducerea unor măsuri mai dure pentru ordonarea părților:

Majoritatea covârșitoare de 89% din judecătorii respondenți au fost de acord că măsurile mai dure având ca scop ordonarea părților ar putea contribui la îmbunătățirea performanței instanței judecătorești, în timp ce numai 3% nu au fost de acord, 7% au fost neutri și 1% au spus că le vine greu să aprecieze.

Instituirea unei practici uniforme la nivelul curților de apel:

Majoritatea covârșitoare de 90% din judecătorii respondenți au fost de acord că instituirea unei practici uniforme la nivelul curților de apel poate contribui la îmbunătățirea performanței instanței judecătorești, și numai 2% nu au fost de acord, 5% - neutri și 2% au spus că le vine greu să aprecieze. Unii judecători au menționat că o practică uniformă trebuie instituită și de CSJ.

Reducerea numărului căilor de atac:

Această măsură este mai puțin susținută de judecători, 33% din judecătorii respondenți consideră că reducerea numărului căilor de atac poate contribui la îmbunătățirea performanței instanței judecătorești, 31% nu sunt de acord, 30% - neutri și 6% au spus că le vine greu să aprecieze.

Alte măsuri ce ar putea contribui la îmbunătățirea performanței instanței judecătorești:

Judecătorilor, de asemenea, li s-a propus să identifice alte măsuri care, în opinia lor, pot contribui la îmbunătățirea performanței instanței judecătorești. 16 judecători au propus astfel de măsuri, acestea fiind enumerate mai jos (nu toți 16 judecători au propus toate măsurile indicate mai jos, lista conținând toate măsurile menționate, chiar dacă unele au fost menționate doar de un singur judecător):

- modificarea Codului de procedură civilă (CPC) referitor la contestarea hotărârilor. Art. 362 al CPC stabilește termenul de 30 de zile, în timp ce prin art. 368 al CPC acest termen se prelungește nejustificat. De exemplu, după pronunțarea dispozitivului hotărârii, apelantul depune o cerere de apel, menționând că cererea de apel motivată urmează să fie depusă după ce va face cunoștință cu hotărârea motivată. Hotărârea motivată se expediază peste o lună, fără aviz de recepție. Dosarul ajunge la curtea de apel cu un apel nemotivat peste 2-3 luni. Instanța de apel adoptă, practic, în fiecare caz o încheiere prin care acordă termen pentru depunerea apelului. Doar după recepționarea acestei încheieri, partea depune o cerere de apel motivată. Astfel se prelungește termenul de depunere a apelului cu 4-5 luni, ceea ce încalcă drepturile părții opuse;
- îmbunătățirea infrastructurii instanțelor pentru a permite accesul deplin al publicului la fiecare ședință;
- reducerea competenței instanțelor de a examina contravențiunile administrative prin sporirea competențelor agenților constatatori în această privință;
- îmbunătățirea procedurii de citare a părților;
- sporirea încrederii societății în sistemul judecătoresc;
- mărirea taxei de stat;
- simplificarea conținutului hotărârilor judecătorești.

Opinia judecătorilor despre reducerea competențelor instanțelor judecătorești prin sporirea competențelor organelor administrative:

O altă modalitate de a reduce volumul de lucru al judecătorilor ar putea constitui reducerea numărului de tipuri de cauze sau materiale examinate, în prezent, de instanțe de judecată, prin sporirea competențelor de examinare și luare a deciziilor în astfel de cauze de către organele administrative (existente sau create în acest scop), ale căror decizii pot fi contestate în instanța de judecată. În cadrul sondajului, judecătorii au fost rugați să-și expună opinia asupra următoarelor 9 tipuri de cauze care ar putea fi excluse din competența judecătorilor de a examina în prima instanță:

- 1) divorțuri cu copii minori, unde nu sunt dispute între părți (spre exemplu, oficiile stare civilă ar putea avea competență în astfel de cauze) – 69% din judecătorii respondenți au fost de acord, 23% nu au fost de acord, 6% au fost neutri și 2% au spus că le vine greu să aprecieze;
- 2) acordarea compensației pentru atragerea ilegală la răspundere penală (spre exemplu, Ministerul Justiției ar putea avea competență în astfel de cauze) – 62% din judecătorii respondenți au fost de acord, 25% nu au fost de acord, 10% au fost neutri și 4% au spus că le vine greu să aprecieze;

- 3) acordarea compensației pentru încălcarea termenului rezonabil, Legea nr. 87 (spre exemplu, Ministerul Justiției ar putea avea competență în astfel de cauze) – 54% din judecătorii respondenți au fost de acord, 30% nu au fost de acord, 13% au fost neutri și 3% au spus că le vine greu să aprecieze;
- 4) constatarea faptelor ce au valoare juridică, în cazul în care persoana are toate documentele (spre exemplu, notarii ar putea avea competență în astfel de cauze) – 74% din judecătorii respondenți au fost de acord, 17% nu au fost de acord, 6% au fost neutri și 3% au spus că le vine greu să aprecieze;
- 5) limitarea numărului contravențiilor date în competența instanței de judecată (spre exemplu, cauzele contravenționale împotriva minorilor) – 68% din judecătorii respondenți au fost de acord, 19% nu au fost de acord, 9% au fost neutri și 4% au spus că le vine greu să aprecieze;
- 6) creșterea numărului contravențiilor în care agentul constator ar putea aplica sancțiunea contravențională, iar instanța de judecată ar avea competența doar de a examina contestația – 79% din judecătorii respondenți au fost de acord, 9% nu au fost de acord, 9 au fost neutri și 3% au spus că le vine greu să aprecieze;
- 7) autorizarea interceptărilor – numai 26% din judecătorii respondenți au fost de acord, 60% nu au fost de acord, 11% au fost neutri și 7% au spus că le vine greu să aprecieze;
- 8) autorizarea perchezițiilor – numai 19% din judecătorii respondenți au fost de acord, 61% nu au fost de acord, 10% au fost neutri și 7% au spus că le vine greu să aprecieze;
- 9) încasarea pensiei de întreținere a copilului minor - 48% din judecătorii respondenți au fost de acord, 33% nu au fost de acord, 14% au fost neutri și 5% au spus că le vine greu să aprecieze.

Pe lângă cele indicate mai sus, judecătorilor li s-a oferit posibilitatea de a propune și alte tipuri de cauze / materiale care ar putea fi excluse din competența primară a instanțelor de judecată. 7 judecători au venit cu propuneri suplimentare, care sunt prezentate mai jos (nu toți cei 7 judecători au propus toate aceste chestiuni, lista include toate propunerile, chiar dacă unele au fost menționate doar de un singur judecător):

- cauze economice;
- litigii referitoare la plata facturilor de întreținere a locuințelor;
- încasarea datoriilor;
- mediere obligatorie la etapa prejudiciară;
- insolvabilitate;
- demersurile executorilor judicari cu privire la aducerea forțată pentru executarea procedurii.

În concluzie, reieșind din rezultatele sondajului, instituțiile relevante ar putea implementa câteva măsuri în vederea îmbunătățirii performanței instanțelor judecătorești. Aceste măsuri ar putea include următoarele. Delegarea mai multor atribuții de rutină grefierilor este susținută de 53% din judecătorii respondenți. Citarea părților prin poșta electronică este susținută de 65% din judecătorii respondenți. Simplificarea modului de ținere a proceselor-verbale ale ședințelor de judecată (ca rezultat al înregistrării audio a ședințelor de judecată)

este susținută de majoritatea covârșitoare de 80% din judecătorii respondenți. Introducerea măsurilor mai dure pentru ordonarea părților este susținută de majoritatea covârșitoare de 89% din judecătorii respondenți. Instituirea unei practici uniforme la nivelul curților de apel este susținută de majoritatea covârșitoare de 90% din judecătorii respondenți. Reducerea numărului căilor de atac este susținută de doar 33% din judecătorii respondenți.

Volumul de lucru al instanțelor de judecată ar putea fi redus prin sporirea competențelor organelor administrative (existente sau create în acest scop) în anumite domenii, deciziile cărora pot fi contestate în instanța de judecată. În opinia judecătorilor, următoarele cauze/materiale ar putea fi luate în considerare în acest sens: creșterea numărului contravențiilor în care agentul constatator ar putea aplica sancțiunea contravențională, iar instanța de judecată ar avea competența doar de a examina contestația, susținută de 79% din judecătorii respondenți; constatarea faptelor ce au valoare juridică, în cazul în care persoana are toate documentele (spre exemplu, notarii ar putea avea competență în astfel de cauze), susținută de 74% din judecătorii respondenți; divorțuri cu copii minori, unde nu sunt dispute între părți (spre exemplu, oficiile stare civilă ar putea avea competență în astfel de cauze), susținută de 69% din judecătorii respondenți; limitarea numărului contravențiilor date în competența instanței de judecată (spre exemplu, cauzele contravenționale împotriva minorilor), susținută de 68% din judecătorii respondenți; acordarea compensației pentru atragerea ilegală la răspundere penală (spre exemplu, Ministerul Justiției ar putea avea competență în astfel de cauze), susținută de 62% din judecătorii respondenți; acordarea compensației pentru încălcarea termenului rezonabil, Legea nr. 87 (spre exemplu, Ministerul Justiției ar putea avea competență în astfel de cauze), susținută de 54% din judecătorii respondenți; încasarea pensiei de întreținere a copilului minor, susținută de 48% din judecătorii respondenți. Autorizarea interceptărilor este susținută de doar 26% din judecătorii respondenți și autorizarea perchezițiilor - de doar 19% din judecătorii respondenți.

Oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ

Am examinat oportunitatea creării în Moldova a unor instanțe specializate de contencios administrativ din perspectiva a trei aspecte de bază: experiența relevantă a altor țări, volumul de lucru generat de cauzele de contencios administrativ în perioada 2010-2012 în Moldova și opinia judecătorilor cu privire la specializarea în cauzele de contencios administrativ și crearea instanțelor specializate. În cele ce urmează, vom prezenta o descriere succintă a acestor trei aspecte.

4.1 Experiența altor țări

În Capitolul 1 al acestui studiu, sunt enumerate avantajele și dezavantajele specializării judecătorilor, care poate fi implementată sub diferite forme, atât în mod formal, cât și informal. În cazul în care specializarea se implementează în mod formal, aceasta, de regulă, presupune crearea unor colegii/complete de judecată specializate sau a unor instanțe judecătorești specializate. În acest capitol, vom analiza practicile creării instanțelor specializate pentru a identifica tendințe ce există în alte țări, care ar putea fi utile pentru Moldova.

Potrivit CCJE, cea mai răspândită modalitate de implementare a specializării presupune crearea colegiilor sau secțiilor specializate. Deseori, o astfel de specializare poate fi asigurată prin regulamentele interne ale instanțelor. Principalele domenii de specializare sunt: dreptul familiei și protecția drepturilor copiilor, dreptul proprietății intelectuale, dreptul comercial, dreptul insolvenței, infracțiunile grave, urmărirea penală și executarea sancțiunilor penale²⁷. Instanțele specializate în cauzele de contencios administrativ nu sunt printre cele mai răspândite instanțe specializate în Europa, deși multe țări au instanțe specializate în jurisdicția administrativă²⁸. Spre exemplu, în România, justiția de contencios administrativ este integrată în sistemul național de justiție. Nu există instanțe de contencios administrativ separate. În cadrul instanțelor de nivel mai înalt (tribunalele, curțile de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție) funcționează secții speciale de contencios administrativ sau, cel puțin, complete specializate²⁹.

²⁷ Pct. 42, Avizul CCJE nr. 15 (2012).

²⁸ Pentru detalii despre statele membre ale Uniunii Europene care au înființat instanțe judecătorești specializate sau care au implementat specializarea judecătorilor în domeniul contenciosului administrativ, a se vedea site-ul Asociației Europene a Consiliilor de Stat și a Curților Supreme Administrative: <http://www.juradmin.eu/index.php/en/>.

²⁹ Pentru detalii, a se vedea Chestionarul despre independența și eficiența justiției administrative: România, Asociația Judecătorilor Europeni Administrativi, 2009, disponibil aici: http://www.aeaj.org/IMG/article_PDF/Questionnaire-on-the-Independence_a125.pdf.

În același timp, câteva țări au instituit instanțe specializate în cauze de contencios administrativ. În cele ce urmează, sunt prezentate câteva exemple relevante. *Franța* are un sistem de instanțe de contencios administrativ, „care sunt organizate într-o structură ierarhică, în vârful căreia se află Consiliul de Stat. Instanțele de contencios administrativ examinează cauzele referitoare la contracte de stat, acțiuni privind repararea prejudiciului înaintate împotriva Guvernului, anumite litigii ce țin de domeniul fiscal, precum și apelurile împotriva deciziilor emise de organele administrative. Deși astfel de cauze, de regulă, se referă la litigii între Guvern și persoane private sau corporații, unele din ele derivă din litigii între departamente de stat independente”³⁰.

În *Germania*, aproximativ 25% din judecătorii sistemului judecătoresc al țării activează în cadrul sistemelor de instanțe specializate în domeniul dreptului administrativ, fiscal, dreptului muncii și protecției sociale³¹. „Jurisdicția administrativă generală formează cel mai mare sistem de instanțe specializate din Germania. În competența acestuia sunt toate tipurile de chestiuni publice, cu excepția celor de natură constituțională, cu condiția că acestea nu sunt expres date în competența instanțelor fiscale sau sociale prin lege. Sistemul prezent de jurisdicție administrativă din Germania este structurat pe trei nivele, cu 52 de tribunale administrative de prima instanță care formează baza sistemului, urmate de cele 16 Curți Administrative Înalte și Curtea Administrativă Federală în vârful ierarhiei. În prezent, în cadrul jurisdicției administrative activează aproximativ 2400 de judecători”³².

În *Finlanda*, Curtea Administrativă Supremă și Curțile Administrative regionale sunt instanțe generale de drept administrativ³³. În *Suedia*, există două sisteme generale de instanțe judecătorești: instanțele generale și instanțele administrative generale. Instanțele generale examinează cauzele penale și litigiile civile între persoane private, de exemplu, litigii ce țin de domeniul dreptului civil. Instanțele administrative generale, în mare parte, examinează cauzele între un organ de stat și o persoană privată. Instanțele administrative generale sunt instanțele administrative de sector, curțile de apel administrative și Curtea Supremă Administrativă³⁴. Curtea Supremă Administrativă este instanța administrativă generală supremă care examinează recursurile împotriva deciziilor celor patru curți de apel administrative din Suedia. În practică, în majoritatea cazurilor, curțile de apel administrative sunt instanțe de ultim nivel. Recursul se admite numai într-un procent mic de cauze depuse la Curtea Supremă Administrativă. Cea mai importantă funcție a Curții Supreme Administrative este crearea precedentelor judicare prin hotărârile sale pe cauze concrete, ce pot îndruma instanțele și cei care aplică legislația în vigoare³⁵.

Spania, de asemenea, are un sistem de instanțe administrative specializate. „Sistemul judecătoresc al Spaniei include instanțe specializate de nivel inferior – instanțele judecătorești

³⁰ Overview of specialised courts, de către Markus B. Zimmer, International Journal for Court Administration, august 2009, disponibil aici: <http://www.iaca.ws/files/LWB-SpecializedCourts.pdf>.

³¹ Markus B. Zimmer, Ibidem.

³² Site-ul Curții Administrative Federale a Germaniei, ultima dată accesat la 10 ianuarie 2014: http://www.bverwg.de/informationen/english/federal_administrative_court.php.

³³ Pentru detalii, a se vedea http://www.juradmin.eu/images/media_kit/members/en/finland.pdf, ultima dată accesat la 10 ianuarie 2014.

³⁴ Pentru detalii, a se vedea Chestionarul privind independența și eficiența justiției de contencios administrativ: Suedia, Asociația Judecătorilor Europeni Administrativi, 2009, disponibil aici: http://www.aej.org/IMG/article_PDF/Questionnaire-on-the-Independence_a123.pdf.

³⁵ Potrivit site-ului Curții Supreme Administrative a Suediei, ultima dată accesat la 14 ianuarie 2014: <http://www.hogstaforvaltningsdomstolen.se/The-Supreme-Administrative-Court/#sthash.QyiUpcy2.dpuf>.

administrative de nivel inferior și instanțele privind litigiile de muncă de nivel inferior. Apelurile succesive împotriva deciziilor acestor instanțe pot fi depuse la una sau mai multe instanțe regionale, instanțe superioare, Curtea Națională de Justiție și Curtea Supremă. Fiecare din aceste categorii de instanțe are multiple diviziuni sau colegii cu domenii specifice de jurisdicție. Prima diviziune sau colegiu exercită jurisdicția civilă generală, a doua examinează cauzele penale. De competența celei de-a treia diviziuni țin litigiile referitoare la contenciosul administrativ, și cea de-a patra diviziune examinează litigiile ce țin de dreptul muncii³⁶.

Lituania are un sistem de instanțe administrative specializate care examinează litigiile ce țin de domeniul administrării publice și interne. În *Lituania*, instanțele specializate și-au început activitatea la 1 mai 1999. Sistemul instanțelor administrative din *Lituania* constă din 5 instanțe administrative regionale (în Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai și Panevėžys) și Curtea Supremă Administrativă a Lituaniei. Hotărârile Curții Supreme Administrative a Lituaniei sunt definitive și irevocabile³⁷.

Sistemul judecătoresc al *Estoniei* constă din trei nivele: instanțele de sector și instanțele administrative sunt instanțe de prim nivel; instanțele de circumscripție sunt instanțe de al doilea nivel, și Curtea Supremă este instanță de al treilea nivel. Curtea Supremă exercită concomitent atribuțiile celei mai înalte instanțe de jurisdicție generală, ale curții supreme administrative, precum și ale curții constituționale³⁸.

În *Republica Cehă*, nu există instanțe administrative specializate de prim nivel, însă instanțele regionale au secții pentru justiție administrativă. Deciziile administrative care vizează drepturile din domeniul privat pot fi atacate în instanțe judecătorești generale conform procedurii civile. În 2003, Curtea Supremă Administrativă a fost instituită în calitate de ultima instanță administrativă în domeniul dreptului public. Instanțele regionale exercită controlul asupra activității organelor administrative în calitate de primă instanță³⁹.

Exemplele de mai sus sunt menite să ilustreze diversitatea practicii europene referitoare la instituirea instanțelor specializate de contencios administrativ. Nu există o recomandare pentru instituirea sau neînstituirea unui sistem specializat de instanțe de contencios administrativ, această decizie trebuie luată de fiecare stat în parte, reieșind din necesitățile locale. Înființarea instanțelor specializate presupune riscuri similare celor identificate de CCJE referitoare la specializarea judecătorilor în general (a se vedea Capitolul 1 de mai sus). Aceste riscuri urmează a fi luate în considerare în procesul de evaluare a oportunității creării sistemului de instanțe specializate. Mai mult, experții din domeniu recomandă ca să fie luate în calcul și o serie de chestiuni instituționale suplimentare, mai ales, referitoare la volumul de lucru pe care aceste instanțe urmează să-l aibă, oportunitatea existenței unei instanțe permanente în comparație cu o instanță temporară și tipurile cauzelor ce urmează a fi atribuite în competența unor astfel de instanțe⁴⁰.

³⁶ Markus B. Zimmer, *Ibidem*.

³⁷ Site-ul Curții Supreme Administrative a Lituaniei, ultima dată accesat la 10 ianuarie 2014: <http://www.lvat.lt/en/administrative-courts.html>.

³⁸ Site-ul Curții Supreme a Estoniei, ultima dată accesat la 10 ianuarie 2014: <http://www.riigikohus.ee/?id=188>.

³⁹ Pentru mai multe detalii, a se vedea informația plasată pe site-ul Asociației Europene a Consiliilor de Stat și a Curților Supreme Administrative, ultima dată accesat la 14 ianuarie 2014: http://www.juradmin.eu/images/media_kit/members/en/czech_republic.pdf.

⁴⁰ Pentru detalii, a se vedea Markus B. Zimmer, *Ibidem*.

4.2 Date privind volumul de lucru

Unul din principalele considerente pentru luarea unei decizii privind instituirea de instanțe specializate este volumul de lucru, care ar trebui să fie suficient pentru a justifica costurile de creare a unor astfel de instanțe. Cercetarea pentru acest studiu a fost efectuată în 2013, în baza informațiilor privind volumul de lucru al instanțelor pentru 2010-2012. Datorită unor modificări legislative importante, explicate mai jos, studiul nu poate să ofere recomandări ferme în favoarea sau în defavoarea instituirii de instanțe specializate, din cauza lipsei de informații recente cu privire la volumul de lucru al instanțelor după modificările din 2012. Aceasta reprezintă o rezervă importantă a studiului care trebuie avută în vedere.

Până la 1 decembrie 2012, cea mai mare parte a cauzelor de contencios administrativ au fost examinate de curțile de apel în primă instanță. Unele cauze de contencios administrativ au fost, de asemenea, examinate în primă instanță de judecătorii. În anul 2010, toate curțile de apel au examinat 3940 de cauze de contencios administrativ, în 2011 - 3948 de cauze și în 2012 - 5310 de cauze. Pe de altă parte, toate judecătoriile au examinat în 2010 un număr total de 2192 de cauze de contencios administrativ, în 2011 au examinat 3268 de cauze și în 2012 au examinat 3007 de cauze (a se vedea Tabelul 2 din anexa 2 a studiului).⁴¹ Rezultă că aceste instanțe au examinat, în total, între 6100 de cauze de contencios administrativ în 2010 și 8300 de cauze în 2013. Aceasta reprezintă de la 1,1 % (în 2010) la 2,2 % (în 2012) din numărul total de cauze examinate de judecătorii și curțile de apel. Datele statistice arată, de asemenea, că aproape o jumătate din cauzele de contencios administrativ, care sunt examinate de judecătorii, sunt de categoria 1 de complexitate, pentru care judecătorul dedică cel mai puțin timp pentru examinare.

În 2012, au fost adoptate modificări conceptuale importante în procedura civilă, și, anume, atribuirea competenței judecătoriilor de a examina în primă instanță toate tipurile de cauze. Aceste amendamente au fost introduse prin Legea nr. 155 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, din 5 iulie 2012, în vigoare din 1 decembrie 2012. În rezultat, volumul de lucru al judecătoriilor ar trebui să crească, în timp ce volumul de lucru al curților de apel, ar trebui să descrească. În urma acestei modificări, este relevantă, în special, redistribuirea cauzelor de contencios administrativ, din moment ce majoritatea cauzelor de contencios administrativ examinate de curțile de apel vor fi examinate de judecătorii. Se așteaptă ca cel mai mare volum de lucru să cadă în sarcina judecătoriilor din Chișinău, urmate, într-o măsură mai mică, de judecătoriile din Bălți și Cahul. Probabil, cauzele din alte raioane vor fi distribuite proporțional în judecătoriile respective, în funcție de domiciliul reclamantului, în special organele administrației publice locale. Datele statistice din Tabelele 2-5 din Anexa 2 a studiului indică că aproape 8300 cauze de contencios administrativ au fost examinate în 2012, 4564 (55%) au fost examinate de Curtea de Apel Chișinău și 1028 (12%) de judecătoriile din municipiul Chișinău. Altfel spus, în 2012, 67% din cauzele de contencios administrativ au fost examinate de 6 instanțe din Chișinău și doar 34% din cauzele de contencios administrativ au fost examinate de celelalte patru curți de apel și 37 judecătorii.

⁴¹ Datele referitoare la volumul de lucru al judecătoriilor și curților de apel pentru 2010-2012 au fost colectate de CRJM în scopurile Studiului cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova, disponibil din martie 2014 pe www.crjm.org.

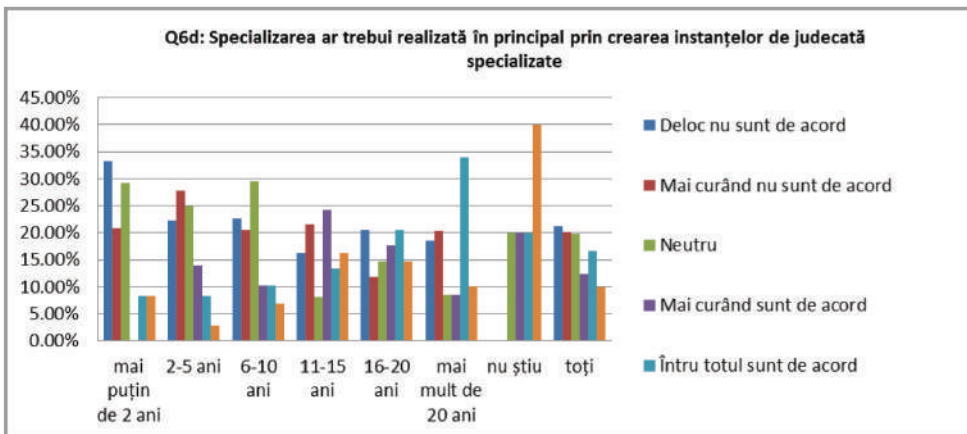
Tabelul 2 din Anexa 2 a studiului oferă date detaliate cu privire la numărul de cauze de contencios administrativ examinate de curțile de apel în 2010-2012 și media acestora.

Având în vedere datele privind volumul de muncă indicate mai sus, nu suntem siguri că există un număr suficient de cauze de contencios administrativ pentru a justifica înființarea instanțelor de contencios administrativ. Recunoaștem, însă, importanța de a avea judecători specializați, atunci când complexitatea și volumul de muncă arată o nevoie reală. Recomandăm mai degrabă introducerea specializării judecătorilor în cauzele de contencios administrativ prin intermediul completelor specializate de judecători, decât crearea separată a instanțelor de contencios administrativ. Cu toate acestea, pentru crearea completelor specializate, mărimea instanței judecătorești trebuie să fie suficientă. Acest lucru ar putea fi posibil în cazul în care harta dislocării instanțelor judecătorești va fi revizuită. În orice caz, decizia cu privire la crearea instanțelor de contencios administrativ, a completelor specializate sau a judecătorilor în mod individual, trebuie luată în baza volumului real de lucru în fiecare instanță de judecată.

4.3 Rezultatele sondajului

Se pare că judecătorii nu susțin ideea creării instanțelor specializate, doar 29% considerând că specializarea ar trebui implementată prin intermediul instanțelor specializate, 41% nu au fost de acord, 20% au fost neutri și 10% au spus că le vine greu să aprecieze. Răspunsurile detaliate la această întrebare sunt oferite în Figura 11 de mai sus. În ceea ce privește aceeași întrebare, însă din perspectiva instanțelor în cadrul cărora activează judecătorii respondenți, 21% din judecătorii respondenți din judecătorii au susținut ideea înființării de instanțe specializate, în timp ce 45% nu au fost de acord și 23% - neutri. Din judecătorii respondenți ai curților de apel, 43% susțin crearea de instanțe specializate, 38% sunt împotriva și 10% sunt neutri. Este interesant de notat faptul că nivelul de suport pentru crearea de instanțe specializate este mai ridicat printre judecătorii cu o mai mare experiență de muncă. Răspunsurile la această întrebare sunt oferite în Figura 17 de mai jos, împreună cu detalii referitoare la experiența de muncă a judecătorilor.

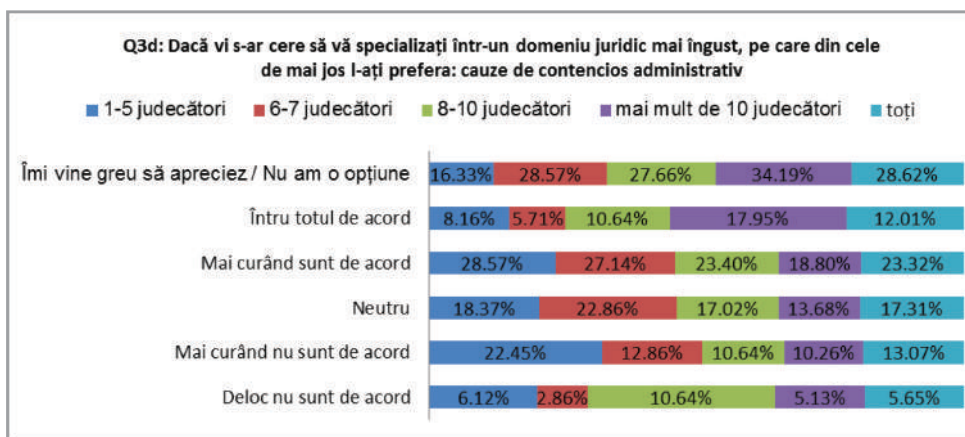
Figura 17: Opinia judecătorilor cu privire la implementarea specializării prin crearea de instanțe specializate

În același timp, se constată un interes relativ înalt al judecătorilor de a se specializa în domeniul contenciosului administrativ. În special, 29% din judecătorii respondenți consideră că judecătorii ar trebui să se specializeze pe cauze de contencios administrativ, în timp ce 5% nu sunt de acord, 5% sunt neutri, 10% au spus le vine greu să aprecieze și 48% din judecătorii respondenți nu au avut un răspuns. Din 210 de judecători respondenți din cadrul judecătorilor, 110 au ales să nu răspundă la această întrebare și 56 de respondenți (27%) consideră că judecătorii ar trebui să se specializeze pe cauze de contencios administrativ. Din 53 de judecători respondenți din cadrul curților de apel, 19 au ales să nu răspundă la această întrebare și 18 judecători (34%) consideră că judecătorii ar trebui să se specializeze în cauze de contencios administrativ.

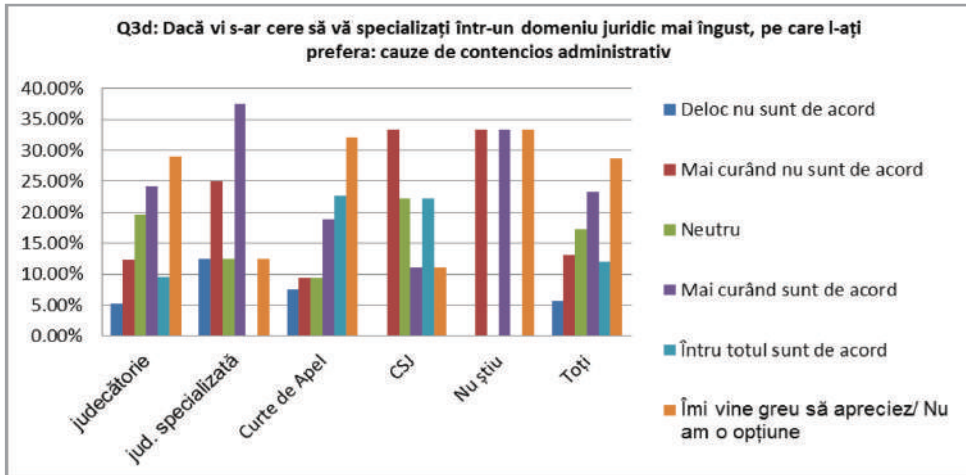
Dacă judecătorii ar fi rugați să se specializeze în domenii mai înguste, 35% dintre aceștia au spus că s-ar specializa în cauze de contencios administrativ, 19% nu au fost de acord, 17% au fost neutri și 29% au spus că le vine greu să aprecieze. Figura 18 de mai jos arată în detaliu răspunsurile care reflectă dorința judecătorilor de a se specializa în cauze de contencios administrativ.

Figura 18: Dorința judecătorilor de a se specializa în cauze de contencios administrative, în cazul în care li s-ar cere să se specializeze în domenii mai înguste

Distribuția judecătorilor care s-ar specializa în cauze de contencios administrativ la diferite nivele de instanțe, variază după cum urmează - 34% dintre judecătorii respondenți din judecătorii, 42% din judecătorii respondenți din curțile de apel și 33% din judecătorii respondenți din CSJ. Răspunsurile detaliate cu privire la dorința judecătorilor de a se specializa în cauze de contencios administrativ dacă li s-ar cere să aleagă un domeniu mai îngust, divizate pe nivele de instanțe, sunt prezentate în Figura 19 de mai jos.

Figura 19: Dorința judecătorilor de a se specializa în cauze de contencios administrativ dacă li s-ar cere să aleagă un domeniu mai îngust

Rezultatele sondajului sugerează că printre judecători nu există un suport pronunțat de a implementa specializarea judecătorilor prin intermediul creării de instanțe specializate. Întrebarea referitoare la crearea de instanțe specializate nu s-a referit, în mod direct, la cauze de contencios administrativ, ci, în general, la implementarea specializării judecătorilor prin intermediul instanțelor judecătorești specializate. Însă, fiind întrebați despre potențialele domenii de specializare a judecătorilor, 29% din respondenți menționat cauzele de contencios administrativ. Fiind întrebați în care domeniu ar prefera să se specializeze, 35% de judecători au invocat cauze de contencios administrativ. Aceste răspunsuri ne permit să concluzionăm că opțiunea specializării în cauze de contencios administrativ ar trebui să fie luată în considerare de către factorii de decizie. Însă, în ceea ce privește modalitatea de implementare a specializării, se pare că specializarea judecătorilor în baza completelor specializate sau în baza unei specializări informale se bucură de o susținere mai mare printre judecători decât crearea de instanțe specializate de contencios administrativ.

4.4 Concluzii referitoare la instanțe specializate de contencios administrativ

Similar specializării judecătorilor în general, nu există vreo recomandare internațională cu privire la înființarea unui sistem specializat de instanțe de contencios administrativ. Această chestiune trebuie să fie decisă de fiecare stat în funcție de necesitățile locale. Crearea de instanțe specializate presupune atât avantaje, cât și dezavantaje. Principalele avantaje în favoarea instituirii de instanțe specializate ar fi asigurarea faptului că judecătorii ar avea cunoștințe de specialitate și experiență în domeniul lor de jurisdicție, ceea ce ar îmbunătăți calitatea hotărârilor judecătorești; un astfel de sistem ar putea promova mai bine o coerență în adoptarea hotărârilor judecătorești și crea un mediu propice judecătorilor pentru o mai bună identificare a celor mai reușite soluții pentru realitățile existente, precum și să atingă o mai bună eficiență la examinarea aceluiași tip de cauze. În același timp, instanțele specializate comportă și o serie

de dezavantaje, inclusiv, pericolul izolării judecătorilor din instanțele specializate de restul corpului judecătoresc, crearea unui mediu susceptibil pentru a exercita mai simplu o influență necorespunzătoare din partea terților asupra judecătorilor din instanțele specializate, izolarea judecătorilor din instanțele specializate poate duce la izolarea practicii lor de practica judiciară generală și principiile generale ale dreptului, afectând negativ principiul securității raporturilor juridice. Instanțele de judecată specializate ar trebui instituite doar atunci când există un volum de lucru suficient pentru a justifica crearea lor, în caz contrar, acestea pot fi ineficiente și prea costisitoare pentru sistem. Atunci când se analizează crearea unui sistem de instanțe de judecată specializate, trebuie examinate foarte atent avantajele și potențialele riscuri.

Analiza numărului de cauze de contencios administrativ procesate de sistemul judecătoresc din Moldova pe parcursul anilor 2010-2013, întreprinsă pentru acest studiu, nu ne permite să concluzionăm că există un număr suficient de cauze de contencios administrativ, care să justifice instituirea de instanțe specializate de contencios administrativ. Rezultatele sondajului sugerează, de asemenea, că nu există o susținere considerabilă din partea judecătorilor a opțiunii de a implementa specializarea acestora prin crearea de instanțe specializate. Întrebarea referitoare la crearea de instanțe specializate nu s-a referit, în mod direct, la instanțele de contencios administrativ, ci la implementarea specializării judecătorilor prin intermediul instanțelor specializate.

Deși nu recomandăm crearea de instanțe specializate de contencios administrativ, sugerăm examinarea opțiunii de specializare a judecătorilor în cauze de contencios administrativ la nivel de judecătoria, curți de apel și Curtea Supremă de Justiție. Totuși, pentru instituirea specializării judecătorilor, mărimea instanței trebuie să fie suficientă, astfel să existe cel puțin 3-4 judecători specializați, pentru a asigura posibilitatea distribuției aleatorii a dosarelor. Acest lucru se poate întâmpla în cazul în care se modifică harta judiciară. În orice caz, decizia cu privire la crearea instanțelor de contencios administrativ sau specializării judecătorilor, trebuie luată în baza volumului real de lucru în fiecare instanță. O analiză a volumului de lucru pe cauzele de contencios administrativ, pe parcursul a cel puțin doi ani de la modificările din 2012 survenite la codul de procedură civilă, ar fi oportună pentru a lua o decizie informată asupra specializării sau nu în domeniul contenciosului administrativ. Dacă volumul de lucru arată că doar unele localități, de exemplu Chișinău sau Bălți, au un volum de lucru mare de cauze de contencios administrativ, și dacă infrastructura instanței permite, specializarea judecătorilor pe cauze administrative ar trebui promovată în aceste instanțe/localități. Totuși, pentru a evita izolarea acestor judecători, specializarea nu ar trebui să împiedice rotația judecătorilor și schimbarea în alte colegii sau domenii, precum și transferul/promovarea la alte instanțe pentru a examina alte tipuri de cauze.

Conform sondajului, fiind întrebați despre posibilele domenii în care ar trebui să se specializeze judecătoria, 29% din judecători au sugerat în calitate de domeniu cauzele de contencios administrativ. Când au fost rugați să indice domeniul pe care l-ar alege pentru a se specializa, 35% din judecători au spus că s-ar specializa în cauze de contencios administrativ. Aceste răspunsuri ne permit să concluzionăm că dacă specializarea judecătorilor în cauze de contencios administrativ ar fi o opțiune luată în considerare de factorii de decizie, ar exista un număr suficient de judecători care ar dori să se specializeze în acest domeniu. Pe de altă parte, dacă specializarea formală este instituită în judecătoria, judecătoria ar trebui să fie supuși rotației, la fiecare câțiva ani, pentru a asigura imparțialitatea și dezvoltarea profesională multilaterală a fiecărui judecător.

Concluzii și recomandări

Nu există nici o recomandare fermă pe plan internațional sau regional, care ar îndruma autoritățile Republicii Moldova în ceea ce privește specializarea judecătorilor. Se creează impresia că, potrivit Avizului CCJE nr. 15 și studiilor efectuate până în prezent, nu există date empirice temeinice care ar susține sau nu specializarea, însă, în mai multe țări, există tendința de a introduce o anumită specializare a judecătorilor, păstrând, totodată, judecătorii generaliști și instanțele de jurisdicție generală. Prin urmare, ține de competența autorităților relevante ale Republicii Moldova să decidă asupra necesității specializării, precum și asupra gradului sau formelor unei astfel de specializări.

Prezentul studiu a fost efectuat pentru a ajuta autoritățile în procesul de luare a deciziei asupra oportunității implementării specializării judecătorilor în Moldova. Studiul prezintă opiniile judecătorilor despre specializare, opinii colectate prin intermediul unui sondaj reprezentativ efectuat în rândul judecătorilor, precum și concluziile noastre bazate pe rezultatele sondajului, analiza volumului de lucru și structurii instanțelor judecătorești din Moldova, precum și a interviurilor calitative realizate cu judecători din cadrul instanțelor de diferite nivele și experți în domeniu.

Ținem să subliniem faptul că specializarea judecătorilor în contextul Republicii Moldova se referă, mai ales, la judecătorii care activează în cadrul judecătoriilor, deoarece judecătorii curților de apel și ai Curții Supreme de Justiție (CSJ), activând în colegii, sunt deja specializați în domeniul civil și penal. Totuși, atunci când este vorba de o specializare în domenii mai înguste decât domeniul civil și penal, se are în vedere specializarea tuturor judecătorilor.

Analiza rezultatelor sondajului sugerează că majoritatea judecătorilor din Moldova susțin ideea specializării, însă cu menținerea unor cunoștințe largi despre principiile de drept și practică. Potrivit judecătorilor din Moldova, avantajele principale ale specializării sunt îmbunătățirea calității și eficienței activității instanțelor judecătorești. Următoarele rezultate confirmă această concluzie: 76% din judecătorii respondenți cred că un judecător specializat, probabil, are mai multe șanse să adopte hotărâri mai bune decât un judecător generalist; 80% din judecătorii respondenți consideră că specializarea judecătorilor va contribui la îmbunătățirea calității hotărârilor judecătorești și 72% din judecătorii respondenți cred că specializarea judecătorilor va contribui la creșterea eficienței instanțelor de judecată. Judecătorii, de asemenea, împărtășesc opinia despre potențialul impact negativ al specializării

judecătorilor asupra imparțialității acestora, în cazul în care un judecător sau un grup de judecători se concentrează permanent asupra unui domeniu îngust. Această opinie poate fi interpretată ca un indicator împotriva unei specializări înguste și/sau în favoarea unei abordări flexibile a specializării, ceea ce ar încuraja judecătorii să-și schimbe domeniile de specializare cu o anumită periodicitate, decât să opteze pentru o specializare permanentă.

Rezultatele sondajului sugerează că specializarea în doar cele două domenii de bază - civil și penal - este susținută și are un potențial real de a fi implementată în Moldova, 68% din judecătorii respondenți susținând acest tip de specializare și numai 20% fiind împotriva. Dacă o astfel de decizie ar fi luată de CSM, 54% din toți respondenții ar opta pentru cauze civile și 44% pentru cauze penale.

Specializarea judecătorilor poate fi implementată numai în instanțe judecătorești de o mărime suficientă, adică cel puțin 3-4 judecători per colegiu, pentru a asigura distribuția aleatorie a dosarelor. Pentru instanțele mici ar fi imposibil de creat colegii specializate, prin urmare, judecătorii care activează în cadrul acestor instanțe trebuie să fie versați în toate domeniile pentru a putea aborda diferite domenii specifice, o specializare excesivă împiedicând acest lucru. În ceea ce privește mărimea instanțelor, în 2013, în perioada elaborării prezentului studiu, sistemul judecătoresc al Republicii Moldova conținea 48 de judecătorii (inclusiv, 2 instanțe specializate – judecătoria militară și judecătoria comercială de circumscripție), 5 curți de apel și o Curte Supremă de Justiție. Din cele 48 de judecătorii, potrivit numărului de judecători prevăzut pentru fiecare instanță, în martie 2013, existau 29 de judecătorii cu mai puțin de 7 judecători și 10 judecătorii cu mai puțin de 5 judecători. În opinia noastră, în sistemul actual, nu ar fi posibil de implementat specializarea judecătorilor în toate instanțele, chiar dacă aceasta ar presupune doar domeniul civil și penal.

Reieșind din preferințele judecătorilor și harta actuală a dislocării instanțelor judecătorești, recomandăm specializarea judecătorilor în două domenii: civil și penal. În același timp, recomandăm ca oportunitatea implementării specializării judecătorilor să fie examinată după ce va fi luată decizia asupra modificării hărții dislocării instanțelor judecătorești. Dacă judecătorii ar fi specializați în cauze civile și penale, această specializare nu ar trebui să interzică judecătorilor să-și schimbe domeniul de specializare în timp, și trebuie privită mai degrabă în calitate de un avantaj pentru promovare în cadrul aceluiași domeniu, decât o interdicție pentru promovare dintr-un domeniu în altul în cadrul unei instanțe ierarhic superioare. Dacă specializarea formală este instituită în judecătorii, judecătorii ar trebui să fie supuși rotației, la fiecare câțiva ani, pentru a asigura imparțialitatea și dezvoltarea profesională multilaterală a fiecărui judecător.

În același timp, deoarece complexitatea legislației și volumul de lucru al judecătorilor se află în permanentă creștere, Consiliul Superior al Magistraturii ar putea examina oportunitatea introducerii unei specializări informale a judecătorilor în domenii mai înguste. O astfel de specializare ar putea fi realizată, în mare parte, prin instruirea judecătorilor și calitatea lor informală de experți în diferite domenii. Am fost informați că judecătorii CSJ sunt informal specializați în domenii mai specifice în cadrul celor două domenii de bază – civil și penal. După cum înțelegem, această specializare nu se reflectă în procesul de examinare a cauzelor de către judecători, ci, mai degrabă, în participarea lor la pregătirea proiectelor de hotărâri

explicative, recomandări și alte documente emise de CSJ, participarea lor la instruirile pentru judecători, precum și în discuțiile lor informale și împărtășirea experienței cu alți colegi în domeniile lor de expertiză. Considerăm că practica CSJ ce ține de specializarea informală a judecătorilor este una benefică, și ar putea fi aplicabilă și curților de apel și acelor judecătoria, a căror mărime permite, cel puțin, o anumită specializare a judecătorilor.

Fiind întrebați dacă specializarea trebuie să fie realizată pe domenii mai înguste, numai 37% din judecătorii respondenți au fost de acord, în timp ce 49% nu au fost de acord (24% deloc nu au fost de acord și 24% mai curând nu au fost de acord). Numai 51% din judecătorii respondenți au răspuns la întrebarea cu privire la domenii de specializare mai înguste decât specializarea în drept civil și penal. Însă, fiind rugați să aleagă din mai multe domenii mai înguste de specializare, cel puțin 30% din judecătorii respondenți au ales următoarele: cauze comerciale, cauze de contencios administrativ, cauze legate de domeniul muncii și cauze penale cu minori, iar 43% din judecătorii respondenți ar dori să se specializeze în cauze legate de familie și minori. În cazul în care CSM ar decide să implementeze specializarea judecătorilor în domenii mai înguste, domeniile enumerate ar putea fi luate în considerare. De asemenea, se pare că printre judecători există un interes suficient de a se specializa în calitate de judecători de instrucție, 19% din judecătorii respondenți alegând acest domeniu. Mai multe întrebări din sondaj au consolidat opinia că specializarea într-un domeniu mai îngust ar putea crea probleme în practică și nu este recomandabil. De exemplu, 42% din judecătorii respondenți consideră că în cazul în care numai unii judecători vor fi specializați, acest lucru ar putea crea tensiuni în rândul judecătorilor. Similar cu alte țări, judecătorii din Republica Moldova, de asemenea, împărtășesc opinia că specializarea judecătorilor poate crea riscuri de influență mai mare asupra unui grup anume de judecători de către grupuri de interese și riscuri mai mari de corupție. În special, 13% dintre respondenți au fost de acord că un judecător care este axat în mod constant pe un domeniu îngust riscă de a deveni prea aproape de interesele și drepturile părților în dosar și de a pierde imparțialitatea lui și 15% dintre respondenți au fost de acord că specializarea în rândul judecătorilor crește riscul pentru încercările inadecvate de a influența deciziile judecătorești și a corupției.

În ceea ce privește modalitatea tehnică de realizare a specializării judecătorilor, majoritatea judecătorilor par a susține specializarea în baza completelor specializate (57% au fost de acord cu această opțiune, 22% nu au fost de acord și 15% au fost neutri. Judecătorii din cadrul instanțelor cu 10 și mai mulți judecători au susținut cel mai mult această modalitate). Spre deosebire de această opțiune, se pare că judecătorii nu prea susțin ideea creării instanțelor specializate; astfel, 41% din judecătorii respondenți nu au fost de acord cu această soluție și numai 29% au fost de acord, 20% - neutri și 10% au spus că le vine greu să aprecieze sau nu a avut o opțiune.

Opiniile judecătorilor din Moldova despre raportul între mărimea instanței judecătorești și specializarea judecătorilor s-au divizat. Deși aproape jumătate din judecători (48%) sunt de acord cu faptul că mărimea mică a instanței nu permite specializarea, numai 24% din judecători cred că instanțele mici trebuie lichidate pentru a permite o mai mare specializare și numai 33% din judecători cred că reducerea numărului judecătorilor cu creșterea numărului judecătorilor per instanță ar putea contribui la îmbunătățirea performanței instanțelor

judecătorești. De regulă, judecătorii din cadrul instanțelor mici sunt împotriva reducerii numărului instanțelor mici. Reticența judecătorilor față de lichidarea instanțelor mici în scopul creșterii mărimii instanțelor pentru a permite o mai mare specializare, de asemenea, poate fi interpretată ca preferința acestora de a se specializa doar în două domenii (penal și civil) și încrederea în faptul că o astfel de specializare ar fi posibilă chiar și în instanțe de o mărime relativ mică.

Răspunsurile judecătorilor la întrebările referitoare la modalitățile suplimentare de specializare în vederea îmbunătățirii performanței instanțelor judecătorești prin specializarea asistenților judiciari și un schimb de cunoștințe mai bun între judecători, ilustrează o susținere puternică din partea judecătorilor a ambelor modalități. Astfel, 62% din judecătorii respondenți au fost de acord că performanța instanței poate fi îmbunătățită prin specializarea asistenților judiciari și 78% din judecătorii respondenți au fost de acord că performanța instanței poate fi îmbunătățită datorită unui schimb de cunoștințe mai bun între judecători (prin diverse metode la nivel de instanță sau de sistem judecătorec). Reieșind din aceste răspunsuri, recomandăm CSM să examineze, cel puțin, oportunitatea specializării asistenților judiciari și a creșterii nivelului de aplicare a diverselor metode de schimb de cunoștințe între judecători, inclusiv, prin implicarea Institutului Național al Justiției. Niciuna din aceste două măsuri nu presupune costuri financiare semnificative și ambele pot fi implementate într-un timp relativ scurt.

Suplimentar la specializarea judecătorilor și a asistenților judiciari, factorii decizionali competenți ar putea implementa câteva măsuri în vederea îmbunătățirii performanței instanțelor judecătorești. Aceste măsuri ar putea include următoarele: 53% din judecătorii respondenți au fost de acord cu delegarea mai multor atribuții de rutină greferilor. Ideea citării părților prin poșta electronică a fost susținută de 65% din judecătorii respondenți. Majoritatea covârșitoare de 80% din judecătorii respondenți au susținut opțiunea de a simplifica modul de ținere a proceselor-verbale (ca rezultat al înregistrării audio a ședințelor). Majoritatea covârșitoare de 89% din judecătorii respondenți au fost de acord cu introducerea măsurilor mai dure pentru ordonarea părților. Majoritatea covârșitoare de 90% din judecătorii respondenți au susținut ideea instituirii unei practici uniforme la nivelul curților de apel. Opțiunea referitoare la reducerea numărului căilor de atac a fost susținută doar de 33% din judecătorii respondenți.

Volumul de lucru al instanțelor de judecată ar putea fi redus prin sporirea competențelor organelor administrative (existente sau create în acest scop) în anumite domenii, deciziile cărora pot fi contestate în instanța de judecată. În opinia judecătorilor, următoarele cauze/materiale ar putea fi luate în considerare în acest sens: creșterea numărului contravențiilor în care agentul constator ar putea aplica sancțiunea contravențională, iar instanța de judecată ar avea competența doar de a examina contestația, susținută de 79% din judecătorii respondenți; constatarea faptelor ce au valoare juridică, în cazul în care persoana are toate documentele (spre exemplu, notarii ar putea avea competență în astfel de cauze), susținută de 74% din judecătorii respondenți; divorțuri cu copii minori, unde nu sunt dispute între părți (spre exemplu, oficiile stare civilă ar putea avea competență în astfel de cauze), susținută de 69% din judecătorii respondenți; limitarea numărului contravențiilor date în competența instanței de

judecată (spre exemplu, cauzele contravenționale împotriva minorilor), susținută de 68% din judecătorii respondenți; acordarea compensației pentru atragerea ilegală la răspundere penală (spre exemplu, Ministerul Justiției ar putea avea competență în astfel de cauze), susținută de 62% din judecătorii respondenți; acordarea compensației pentru încălcarea termenului rezonabil, Legea nr. 87 (spre exemplu, Ministerul Justiției ar putea avea competență în astfel de cauze), susținută de 54% din judecătorii respondenți; încasarea pensiei de întreținere a copilului minor, susținută de 48% din judecătorii respondenți. Autorizarea interceptărilor este susținută de doar 26% din judecătorii respondenți și autorizarea perchezițiilor - de doar 19% din judecătorii respondenți.

În ceea ce privește instanțele specializate de contencios administrativ, analiza numărului de dosare administrative examinate de sistemul judecătoresc din Republica Moldova în perioada 2010-2013 utilizate pentru acest studiu nu ne permite să tragem concluzia că există un număr suficient de cauze de contencios administrativ pentru a justifica înființarea instanțelor de contencios administrativ. În 2010, toate curțile de apel au examinat 3940 cauze de contencios administrativ, în 2011 - 3948 și în 2012 - 5310 de cauze. Pe de altă parte, în 2010 toate judecătoriile au examinat 2192 de cauze de contencios administrativ, 3268 de cauze în 2011 și 3007 de cauze în 2012.⁴² Rezultă că aceste instanțe au examinat în total, între 6100 de cauze de contencios administrativ în 2010 și 8300 de cauze de contencios administrativ în 2013. Aceasta reprezintă de la 1,1% în 2010 la 2,2% în 2012 din numărul total de cauze de contencios administrativ examinate de judecătorii și curțile de apel. Datele statistice arată, de asemenea, că aproape jumătate din cauzele de contencios administrativ examinate de către judecătorii sunt de categoria 1 de complexitate a cauzelor, care necesită cel mai puțin timp de examinare. Datele statistice arată că din 8300 cauze de contencios administrativ examinate în 2012, 4564 (55 %) de cauze au fost examinate de Curtea de Apel Chișinău și 1028 (12%) de cauze au fost examinate de către instanțele de sector din municipiul Chișinău. Cu alte cuvinte, în 2012, 67 % din cauzele de contencios administrativ au fost examinate de către 6 instanțe judecătorești din Chișinău și doar 34 % din celelalte 4 curți de apel și 37 de judecătorii. Acest lucru duce la concluzia că volumul de muncă actual nu justifică crearea mai multor instanțe de contencios administrativ în țară. Pe de altă parte, crearea unei instanțe de contencios administrativ pe țară ar împiedica în mod serios accesul la această instanță. Mai mult decât atât, crearea judecătoriei economice de circumscripție pentru toată țara nu sa dovedit a fi sustenabilă, inclusiv din punct de vedere al presiunilor din afară asupra acelei instanțe.

⁴² Datele referitoare la volumul de lucru al judecătoriilor și curților de apel pentru 2010-2012 au fost colectate de CRJM în scopurile Studiului cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova, disponibil din martie 2014 pe www.crjm.org.

6d. Specializarea ar trebui să fie realizată în principal prin crearea instanțelor de judecată specializate	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6e. Instanțele de judecată mici ar trebui închise sau comasate pentru a permite mai multă specializare a judecătorilor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q7. În cazul în care considerați că specializarea judecărilor ar trebui realizată pe domenii mai înguste, Vă rugăm să indicați opinia Dvs. referitor la fiecare domeniu de mai jos. În cazul în care Dvs. nu considerați că specializarea judecătorilor urmează a fi realizată pe domenii înguste, vă rugăm să treceți la întrebarea 8.

	Întru totul de acord	Mai curând sunt de acord	Neutru	Mai curând nu sunt de acord	Deloc nu sunt de acord	Îmi vine greu să apreciez/ Nu am o opțiune
	5	4	3	2	1	9
7a. Cauze comerciale	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7b. Cauze de insolabilitate	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7c. Cauze legate de familie și minori	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7d. Cauze de contencios administrativ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7e. Cauze legate de domeniul muncii	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7f. Cauze penale cu minori	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7g. Activitatea judecătorului de instrucție	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7h. Altele	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dacă ați indicat și Altele, vă rugăm să specificați tipurile de cauze pe care le aveți în vedere	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>					

9f. Creșterea numărului contravențiilor în care agentul constatator ar putea aplica sancțiunea contravențională, iar instanța de judecată ar avea competența doar de a examina contestația	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9g. Autorizarea interceptărilor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9h. Autorizarea perchezițiilor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9i. Încasarea pensiei alimentare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9j. Altele	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dacă ați indicat altele, vă rugăm să menționați tipurile de cauze pe care le aveți în vedere	<hr/> <hr/> <hr/>					

Q10. Câți ani ați activat în calitate de judecător?

Mai puțin de 2 ani	☐
De la 2 la 5 ani	☐
De la 6 la 10 ani	☐
De la 11 la 15 ani	☐
De la 16 la 20 ani	☐
Mai mult de 20 de ani	☐

Q11. La moment, activez la:

Judecătoria de sector	☐
Judecătoria specializată	☐
Curtea de apel	☐
CSJ	☐

Q12. Dacă aveți comentarii suplimentare cu privire la subiectul specializării judecătorilor, vă rugăm să le indicați mai jos:

Anexa 2: Cauze de contencios administrativ, economice / comerciale și activitatea judecătorilor de instrucție în 2010 – 2012, inclusiv compararea cu numărul total de cauze

Tabel 1: Cauze de contencios administrativ examinate de curțile de apel în 2010–2012

CURTEA DE APEL	Cauze de contencios administrativ examinate de curțile de apel în 2010											
	Toate cauzele					Cauze contencios administrativ						
	Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cauzele)	Cat I	% cat I (din toate cauzele)	Cat II	% cat II (din toate cauzele)	Cat III	% cat III (din toate cauzele)	
Curtea de Apel Bălți	4.380	449	3.785	146	349	8,0%	67	14,9%	176	4,6%	106	72,6%
Curtea de Apel Bender	1.199	33	1.135	31	91	7,6%	10	30,3%	73	6,4%	8	25,8%
Curtea de Apel Cahul	954	100	824	30	61	6,4%	3	3,0%	46	5,6%	12	40,0%
Curtea de Apel Chișinău	15.782	1.394	12.022	2.366	3.338	21,2%	818	58,7%	388	3,2%	2.132	90,1%
Curtea de Apel Comrat	856	183	619	54	101	11,8%	22	12,0%	32	5,2%	47	87,0%
Total	23.171	2.159	18.385	2.627	3.940	17,0%	920	42,6%	715	3,9%	2.305	87,7%
Cauze de contencios administrativ examinate de curțile de apel în 2011												
Curtea de Apel Bălți	4.782	529	4.074	179	406	8,5%	72	13,6%	196	4,8%	138	77,1%
Curtea de Apel Bender	1.085	36	1.005	44	106	9,8%	5	13,9%	78	7,8%	23	52,3%
Curtea de Apel Cahul	866	209	582	75	85	9,8%	24	11,5%	47	8,1%	14	18,7%
Curtea de Apel Chișinău	16.992	1.630	12.696	2.666	3.231	19,0%	789	48,4%	47	0,4%	2.395	89,8%
Curtea de Apel Comrat	893	138	707	48	120	13,4%	15	10,9%	62	8,8%	43	89,6%
Total	24.618	2.542	19.064	3.012	3.948	16,0%	905	35,6%	430	2,3%	2.613	86,8%
Cauze de contencios administrativ examinate de curțile de apel în 2012												
Curtea de Apel Bălți	4.916	668	4.048	200	396	8,1%	81	12,1%	180	4,4%	135	67,5%
Curtea de Apel Bender	1.310	53	1.199	58	110	8,4%	8	15,1%	70	5,8%	32	55,2%
Curtea de Apel Cahul	1.015	175	735	105	104	10,2%	26	14,9%	48	6,5%	30	28,6%
Curtea de Apel Chișinău	21.587	2.811	15.379	3.397	4.564	21,1%	1.305	46,4%	528	3,4%	2.731	80,4%
Curtea de Apel Comrat	859	158	636	65	136	15,8%	27	17,1%	52	8,2%	57	87,7%
Total	29.687	3.865	21.997	3.825	5.310	17,9%	1.447	37,4%	878	4,0%	2.985	78,0%
Cauze de contencios administrativ examinate de curțile de apel - media pentru 2010-2012												
Curtea de Apel Bălți	4.693	549	3.969	175	384	8,17%	73	13,55%	184	4,64%	126	72,40%
Curtea de Apel Bender	1.198	41	1.113	44	102	8,59%	8	19,76%	74	6,68%	21	44,42%
Curtea de Apel Cahul	945	161	714	70	83	8,82%	18	9,78%	47	6,73%	19	29,08%
Curtea de Apel Chișinău	18.120	1.945	13.366	2.810	3.711	20,44%	971	51,17%	321	2,34%	2.419	86,78%
Curtea de Apel Comrat	869	160	654	56	119	13,69%	21	13,33%	49	7,37%	49	88,10%
Total	25.825	2.855	19.815	3.155	4.399	16,98%	1.091	38,55%	674	3,38%	2.634	84,18%

Tabel 2: Cauze de contencios administrativ examinate de judecătorii în 2010

Cauze de contencios administrativ examinate de judecătorii în 2010											
N/ IJ	Judecătoria	Toate cauzele	Toate cauzele			Cauze contencios administrativ					
			Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cauzele)	Cat I	% cat I (din toate cauzele cat I)	Cat III	% cat III (din toate cauzele cat III)
	<i>mun. Chișinău</i>										
1	sect. Botanica	14.684	3.286	3.468	7.930	155	1,1%	105	3,2%	50	0,6%
2	sect. Buiucani	17.201	1.986	8.404	6.811	89	0,5%	54	2,7%	35	0,5%
3	sect. Centru	18.475	2.337	10.959	5.179	106	0,6%	51	2,2%	55	1,1%
4	sect. Ciocana	10.810	1.898	3.651	5.261	27	0,2%	8	0,4%	19	0,4%
5	sect. Rîșcani	16.213	3.468	6.050	6.695	208	1,3%	108	3,1%	100	1,5%
6	mun. Bălți	9.679	1.897	3.117	4.665	108	1,1%	52	2,7%	56	1,2%
7	Bender	1.592	171	260	1.161	1	0,1%	0	0,0%	1	0,1%
8	Tiraspol										
9	Anenii Noi	4.840	855	2.091	1.894	82	1,7%	21	2,5%	61	3,2%
10	Basarabasca	1.573	284	839	450	21	1,3%	7	2,5%	14	3,1%
11	Briceni	3.438	655	1.455	1.328	44	1,3%	22	3,4%	22	1,7%
12	Cahul	3.977	990	1.299	1.688	72	1,8%	14	1,4%	58	3,4%
13	Cantemir	1.967	271	601	1.095	26	1,3%	5	1,8%	21	1,9%
14	Călărași	3.117	658	1.068	1.391	21	0,7%	5	0,8%	16	1,2%
15	Căușeni	3.823	619	1.164	2.040	31	0,8%	6	1,0%	25	1,2%
16	Ceadr-Lunga	2.379	343	912	1.124	21	0,9%	8	2,3%	13	1,2%
17	Cimișlia	2.029	613	500	916	51	2,5%	16	2,6%	35	3,8%
18	Comrat	3.601	972	1.061	1.568	45	1,2%	29	3,0%	16	1,0%
19	Criuleni	2.089	569	585	935	44	2,1%	15	2,6%	29	3,1%
20	Dondușeni	1.282	261	438	583	12	0,9%	6	2,3%	6	1,0%
21	Drochia	3.093	942	897	1.254	24	0,8%	8	0,8%	16	1,3%
22	Dubăsari	1.383	391	359	633	19	1,4%	12	3,1%	7	1,1%
23	Edineț	3.426	1.247	584	1.595	158	4,6%	74	5,9%	84	5,3%
24	Fălești	2.768	640	1.541	587	48	1,7%	31	4,8%	17	2,9%
25	Florești	3.015	1.141	729	1.145	20	0,7%	8	0,7%	12	1,0%
26	Glodeni	1.732	330	640	762	15	0,9%	10	3,0%	5	0,7%
27	Grigoriopol										
28	Hîncești	3.970	1.247	891	1.832	79	2,0%	53	4,3%	26	1,4%
29	Ialoveni	5.241	1.031	1.160	3.050	80	1,5%	36	3,5%	44	1,4%
30	Leova	2.414	538	431	1.445	18	0,7%	10	1,9%	8	0,6%
31	Nisporeni	1.336	328	462	546	27	2,0%	5	1,5%	22	4,0%
32	Ocnîța	2.220	500	1.030	690	21	0,9%	11	2,2%	10	1,4%
33	Orhei	5.859	1.319	2.040	2.500	92	1,6%	32	2,4%	60	2,4%
34	Rezina	2.525	453	843	1.229	33	1,3%	12	2,6%	21	1,7%
35	Rîbnița										
36	Rîșcani	3.481	411	1.572	1.498	42	1,2%	12	2,9%	30	2,0%
37	Sîngerei	2.341	288	662	1.391	29	1,2%	12	4,2%	17	1,2%
38	Slobozia										
39	Soroca	4.817	1.589	1.717	1.511	40	0,8%	18	1,1%	22	1,5%
40	Strășeni	4.904	867	1.486	2.551	110	2,2%	64	7,4%	46	1,8%
41	Șoldănești	1.347	240	339	768	18	1,3%	6	2,5%	12	1,6%
42	Ștefan Vodă	3.424	425	1.226	1.773	27	0,8%	6	1,4%	21	1,2%
43	Taraclia	1.918	579	440	899	25	1,3%	10	1,7%	15	1,7%
44	Telenești	2.977	413	904	1.660	20	0,7%	4	1,0%	16	1,0%
45	Ungheni	5.385	1.310	1.984	2.091	58	1,1%	28	2,1%	30	1,4%
46	Vulcănești	1.072	260	419	393	25	2,3%	17	6,5%	8	2,0%
	TOTAL	193.417	38.622	70.278	84.517	2.192	1,1%	1.011	2,6%	1.181	1,7%

Tabel 3: Cauze de contencios administrativ examinate de judecătoria în 2011

Cauze de contencios administrativ examinate de judecătoria în 2011												
N/ Ij	Judecătoria	Toate cauzele	Toate cauzele			Cauze contencions administrativ						
			Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cauzele)	Cat I	% cat I (din toate cauzele cat I)	Cat III	% cat III (din toate cauzele cat III)	
<i>mun. Chișinău</i>												
1	sect. Botanica	13.433	3.509	4.479	5.445	132	1,0%	84	2,4%	48,00	0,9%	
2	sect. Buiucani	17.070	2.608	9.359	5.103	119	0,7%	68	2,6%	51,00	1,0%	
3	sect. Centru	20.642	2.659	13.155	4.828	211	1,0%	92	3,5%	119,00	2,5%	
4	sect. Ciocana	9.610	2.157	3.947	3.506	55	0,6%	24	1,1%	31,00	0,9%	
5	sect. Rîșcani	14.408	4.092	5.931	4.385	258	1,8%	132	3,2%	126,00	2,9%	
6	mun. Bălți	8.393	2.163	3.355	2.875	108	1,3%	42	1,9%	66,00	2,3%	
7	Bender	1.420	182	479	759	5	0,4%	1	0,5%	4,00	0,5%	
8	Tiraspol											
9	Anenii Noi	4.181	1.169	1.589	1.423	83	2,0%	31	2,7%	52,00	3,7%	
10	Basarabasca	1.581	373	787	421	47	3,0%	16	4,3%	31,00	7,4%	
11	Briceni	6.386	697	1.102	4.587	81	1,3%	12	1,7%	69,00	1,5%	
12	Cahul	4.307	866	1.502	1.939	175	4,1%	43	5,0%	132,00	6,8%	
13	Cantemir	1.758	293	656	809	27	1,5%	17	5,8%	10,00	1,2%	
14	Călărași	3.221	719	1.133	1.369	68	2,1%	20	2,8%	48,00	3,5%	
15	Căușeni	2.985	586	927	1.472	38	1,3%	8	1,4%	30,00	2,0%	
16	Ceadr-Lunga	2.170	353	1.016	801	39	1,8%	9	2,5%	30,00	3,7%	
17	Cimișlia	1.948	551	592	805	89	4,6%	19	3,4%	70,00	8,7%	
18	Comrat	3.122	705	1.024	1.393	88	2,8%	30	4,3%	58,00	4,2%	
19	Criuleni	2.415	483	641	1.291	38	1,6%	12	2,5%	26,00	2,0%	
20	Dondușeni	1.369	291	599	479	74	5,4%	7	2,4%	67,00	14,0%	
21	Drochia	2.441	651	770	1.020	30	1,2%	9	1,4%	21,00	2,1%	
22	Dubăsari	1.204	377	295	532	14	1,2%	8	2,1%	6,00	1,1%	
23	Edineț	2.552	825	686	1.041	149	5,8%	67	8,1%	82,00	7,9%	
24	Fălești	2.246	613	988	645	51	2,3%	29	4,7%	22,00	3,4%	
25	Florești	2.968	1.046	940	982	21	0,7%	12	1,1%	9,00	0,9%	
26	Glodeni	1.681	279	778	624	26	1,5%	12	4,3%	14,00	2,2%	
27	Grigoriopol											
28	Hîncești	3.246	1.066	747	1.433	129	4,0%	51	4,8%	78,00	5,4%	
29	Ialoveni	5.343	1.037	1.636	2.670	122	2,3%	38	3,7%	84,00	3,1%	
30	Leova	2.435	557	571	1.307	59	2,4%	1	0,2%	58,00	4,4%	
31	Nisporeni	1.900	334	495	1.071	75	3,9%	9	2,7%	66,00	6,2%	
32	Ocnîța	1.893	493	866	534	39	2,1%	23	4,7%	16,00	3,0%	
33	Orhei	5.693	1.207	1.705	2.781	85	1,5%	28	2,3%	57,00	2,0%	
34	Rezina	2.753	496	923	1.334	30	1,1%	11	2,2%	19,00	1,4%	
35	Rîbnița											
36	Rîșcani	1.792	327	693	772	34	1,9%	3	0,9%	31,00	4,0%	
37	Sîngerei	2.494	430	815	1.249	36	1,4%	18	4,2%	18,00	1,4%	
38	Slobozia											
39	Soroca	4.687	1.539	1.589	1.559	175	3,7%	46	3,0%	129,00	8,3%	
40	Strășeni	4.955	827	1.795	2.333	159	3,2%	27	3,3%	132,00	5,7%	
41	Șoldănești	1.371	305	377	689	15	1,1%	4	1,3%	11,00	1,6%	
42	Ștefan Vodă	2.618	380	1.078	1.160	23	0,9%	7	1,8%	16,00	1,4%	
43	Taraclia	1.516	396	434	686	23	1,5%	7	1,8%	16,00	2,3%	
44	Telenești	2.429	513	1.047	869	29	1,2%	16	3,1%	13,00	1,5%	
45	Ungheni	4.986	1.137	1.770	2.079	144	2,9%	48	4,2%	96,00	4,6%	
46	Vulcănești	1.015	232	349	434	65	6,4%	46	19,8%	19,00	4,4%	
TOTAL		184.637	39.523	73.620	71.494	3.268	2,2%	1.187	3,3%	2.081,00	3,5%	

Tabel 4: Cauze de contencios administrativ examinate de judecătorii în 2012

Cauze de contencios administrativ examinate de judecătorii în 2012											
N/ I/J	Judecătoria	Toate cauzele	Toate cauzele			Cauze contencios administrativ					
			Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cauzele)	Cat I	% cat I (din toate cauzele cat I)	Cat III	% cat III (din toate cauzele cat III)
<i>mun. Chișinău</i>											
1	sect. Botanica	14.879	4.928	5.752	4.199	127	0,9%	92	1,9%	35,00	0,8%
2	sect. Buiucani	19.389	4.823	7.951	6.615	194	1,0%	97	2,0%	97,00	1,5%
3	sect. Centru	23.155	4.594	13.127	5.434	167	0,7%	91	2,0%	76,00	1,4%
4	sect. Ciocana	9.916	3.178	3.464	3.274	84	0,8%	45	1,4%	39,00	1,2%
5	sect. Rîșcani	18.427	6.336	6.785	5.306	456	2,5%	223	3,5%	233,00	4,4%
6	mun. Bălți	8.893	2.336	3.702	2.855	85	1,0%	39	1,7%	46,00	1,6%
7	Bender	1.704	236	575	893	1	0,1%	0	0,0%	1,00	0,1%
8	Tiraspol										
9	Anenii Noi	4.586	918	2.371	1.297	145	3,2%	55	6,0%	90,00	6,9%
10	Basarabesca	1.463	313	815	335	36	2,5%	26	8,3%	10,00	3,0%
11	Briceni	3.498	796	1.657	1.045	45	1,3%	23	2,9%	22,00	2,1%
12	Cahul	4.163	927	1.714	1.522	139	3,3%	47	5,1%	92,00	6,0%
13	Cantemir	1.753	221	821	711	43	2,5%	22	10,0%	21,00	3,0%
14	Călărași	3.371	755	1.186	1.430	56	1,7%	16	2,1%	40,00	2,8%
15	Căușeni	3.261	605	1.127	1.529	72	2,2%	37	6,1%	35,00	2,3%
16	Ceadir-Lunga	2.052	436	1.023	593	41	2,0%	23	5,3%	18,00	3,0%
17	Cimișlia	2.162	471	710	981	60	2,8%	25	5,3%	35,00	3,6%
18	Comrat	2.838	711	1.040	1.087	60	2,1%	34	4,8%	26,00	2,4%
19	Criuleni	2.208	509	657	1.042	88	4,0%	35	6,9%	53,00	5,1%
20	Dondușeni	1.596	288	869	439	22	1,4%	11	3,8%	11,00	2,5%
21	Drochia	2.548	532	1.166	850	43	1,7%	30	5,6%	13,00	1,5%
22	Dubăsari	1.093	273	314	506	15	1,4%	8	2,9%	7,00	1,4%
23	Edineț	2.466	849	618	999	98	4,0%	38	4,5%	60,00	6,0%
24	Fălești	2.344	782	934	628	42	1,8%	26	3,3%	16,00	2,5%
25	Florești	2.374	945	887	542	58	2,4%	45	4,8%	13,00	2,4%
26	Glodeni	1.907	335	1.026	546	23	1,2%	12	3,6%	11,00	2,0%
27	Grigoriopol										
28	Hîncești	3.089	807	1.105	1.177	66	2,1%	53	6,6%	13,00	1,1%
29	Ialoveni	5.385	878	2.249	2.258	74	1,4%	42	4,8%	32,00	1,4%
30	Leova	2.239	638	661	940	13	0,6%	5	0,8%	8,00	0,9%
31	Nisporeni	2.102	435	647	1.020	62	2,9%	27	6,2%	35,00	3,4%
32	Ocnîța	1.814	610	776	428	40	2,2%	25	4,1%	15,00	3,5%
33	Orhei	5.157	1.209	2.128	1.820	84	1,6%	6	0,5%	78,00	4,3%
34	Rezina	2.651	590	1.002	1.059	38	1,4%	16	2,7%	22,00	2,1%
35	Rîbnița										
36	Rîșcani	1.842	416	718	708	23	1,2%	16	3,8%	7,00	1,0%
37	Singerei	2.248	461	956	831	21	0,9%	6	1,3%	15,00	1,8%
38	Slobozia										
39	Soroca	4.673	1.629	1.595	1.449	68	1,5%	32	2,0%	36,00	2,5%
40	Strășeni	4.445	870	1.847	1.728	106	2,4%	74	8,5%	32,00	1,9%
41	Șoldănești	3.637	1.317	584	1.736	19	0,5%	6	0,5%	13,00	0,7%
42	Ștefan Vodă	2.945	267	1.418	1.260	22	0,7%	5	1,9%	17,00	1,3%
43	Taraclia	1.458	407	470	581	47	3,2%	17	4,2%	30,00	5,2%
44	Telenești	2.875	372	1.568	935	24	0,8%	2	0,5%	22,00	2,4%
45	Ungheni	3.914	1.116	1.333	1.465	70	1,8%	35	3,1%	35,00	2,4%
46	Vulcănești	866	133	440	293	30	3,5%	22	16,5%	8,00	2,7%
TOTAL		193.386	49.252	79.788	64.346	3.007	1,8%	1.489	4,1%	1.518,00	2,6%

Tabel 5: Cauze economice examinate de judecătoria în 2010

Cauze economice examinate de judecătoria în 2010													
N/ IJ	Judecătoria	Toate cauzele	Toate cauzele			Cauze economice							
			Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cauzele)	Cat I	% cat I (din toate cauzele cat I)	Cat II	% cat II (din toate cauzele cat II)	Cat III	% cat III (din toate cauzele cat III)
	<i>mun. Chișinău</i>												
1	sect. Botanica	14.684	3.286	3.468	7.930	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
2	sect. Buiucani	17.201	1.986	8.404	6.811	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
3	sect. Centru	18.475	2.337	10.959	5.179	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
4	sect. Ciocana	10.810	1.898	3.651	5.261	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
5	sect. Rîșcani	16.213	3.468	6.050	6.695	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
6	mun. Bălți	9.679	1.897	3.117	4.665	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
7	Bender	1.592	171	260	1.161	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
8	Tiraspol												
9	Anenii Noi	4.840	855	2.091	1.894	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
10	Basarabasca	1.573	284	839	450	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
11	Briceni	3.438	655	1.455	1.328	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
12	Cahul	3.977	990	1.299	1.688	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
13	Cantemir	1.967	271	601	1.095	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
14	Calărași	3.117	658	1.068	1.391	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
15	Căușeni	3.823	619	1.164	2.040	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
16	Ceadir-Lunga	2.379	343	912	1.124	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
17	Cimișlia	2.029	613	500	916	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
18	Comrat	3.601	972	1.061	1.568	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
19	Criuleni	2.089	569	585	935	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
20	Dondușeni	1.282	261	438	583	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21	Drochia	3.093	942	897	1.254	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
22	Dubăsari	1.383	391	359	633	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
23	Edineț	3.426	1.247	584	1.595	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
24	Fălești	2.768	640	1.541	587	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
25	Florești	3.015	1.141	729	1.145	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
26	Glodeni	1.732	330	640	762	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
27	Grigoriopol												
28	Hîncești	3.970	1.247	891	1.832	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
29	Ialoveni	5.241	1.031	1.160	3.050	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
30	Leova	2.414	538	431	1.445	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
31	Nisporeni	1.336	328	462	546	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
32	Ocița	2.220	500	1.030	690	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33	Orhei	5.859	1.319	2.040	2.500	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
34	Rezina	2.525	453	843	1.229	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
35	Rîbnița												
36	Rîșcani	3.481	411	1.572	1.498	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
37	Sîngerei	2.341	288	662	1.391	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
38	Slobozia												
39	Soroca	4.817	1.589	1.717	1.511	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
40	Strășeni	4.904	867	1.486	2.551	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
41	Șoldănești	1.347	240	339	768	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
42	Ștefan Vodă	3.424	425	1.226	1.773	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
43	Taraclia	1.918	579	440	899	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
44	Telenești	2.977	413	904	1.660	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
45	Ungheni	5.385	1.310	1.984	2.091	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
46	Vulcănești	1.072	260	419	393	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
48	Jud. Economică de Circumscripție	10.173	3.250	51	6.872	10.173	100,0%	3.250	100,0%	51	100,0%	6.872	100,0%
	TOTAL	203.590	41.872	70.329	91.389	10.173	5,0%	3.250	7,8%	51	0,1%	6.872	7,5%

Tabel 6: Cauze economice examinate de judecătoria în 2011

Cauze economice examinate de judecătoria în 2011													
N/ IJ	Judecătoria	Toate cauzele	Toate cauzele			Cauze economice							
			Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cauzele)	Cat I	% cat I (din toate cauzele cat I)	Cat II	% cat II (din toate cauzele cat II)	Cat III	% cat III (din toate cauzele cat III)
<i>mun. Chișinău</i>													
1	sect. Botanica	13.433	3.509	4.479	5.445	319	2,4%	230	72,1%	0	0,0%	89	27,9%
2	sect. Buiucani	17.070	2.608	9.359	5.103	204	1,2%	129	63,2%	0	0,0%	75	36,8%
3	sect. Centru	20.642	2.659	13.155	4.828	230	1,1%	160	69,6%	0	0,0%	70	30,4%
4	sect. Ciocana	9.610	2.157	3.947	3.506	154	1,6%	118	76,6%	0	0,0%	36	23,4%
5	sect. Rîșcani	14.408	4.092	5.931	4.385	62	0,4%	54	87,1%	0	0,0%	8	12,9%
6	mun. Bălți	8.393	2.163	3.355	2.875	77	0,9%	60	77,9%	0	0,0%	17	22,1%
7	Bender	1.420	182	479	759	2	0,1%	2	100,0%	0	0,0%	0	0,0%
8	Tiraspol												
9	Anenii Noi	4.181	1.169	1.589	1.423	9	0,2%	7	77,8%	0	0,0%	2	22,2%
10	Basarabesca	1.581	373	787	421	2	0,1%	1	50,0%	0	0,0%	1	50,0%
11	Briceni	6.386	697	1.102	4.587	6	0,1%	4	66,7%	0	0,0%	2	33,3%
12	Cahul	4.307	866	1.502	1.939	7	0,2%	4	57,1%	0	0,0%	3	42,9%
13	Cantemir	1.758	293	656	809	0	0,0%	0		0	0,0%	0	
14	Călărași	3.221	719	1.133	1.369	3	0,1%	3	100,0%	0	0,0%	0	0,0%
15	Căușeni	2.985	586	927	1.472	4	0,1%	2	50,0%	0	0,0%	2	50,0%
16	Ceadir-Lunga	2.170	353	1.016	801	5	0,2%	4	80,0%	0	0,0%	1	20,0%
17	Cimișlia	1.948	551	592	805	8	0,4%	6	75,0%	0	0,0%	2	25,0%
18	Comrat	3.122	705	1.024	1.393	28	0,9%	21	75,0%	0	0,0%	7	25,0%
19	Criuleni	2.415	483	641	1.291	17	0,7%	9	52,9%	0	0,0%	8	47,1%
20	Dondușeni	1.369	291	599	479	12	0,9%	8	66,7%	0	0,0%	4	33,3%
21	Drochia	2.441	651	770	1.020	9	0,4%	6	66,7%	0	0,0%	3	33,3%
22	Dubăsari	1.204	377	295	532	1	0,1%	1	100,0%	0	0,0%	0	0,0%
23	Edineț	2.552	825	686	1.041	22	0,9%	17	77,3%	0	0,0%	5	22,7%
24	Fălești	2.246	613	988	645	9	0,4%	4	44,4%	0	0,0%	5	55,6%
25	Florești	2.968	1.046	940	982	4	0,1%	4	100,0%	0	0,0%	0	0,0%
26	Glodeni	1.681	279	778	624	22	1,3%	7	31,8%	0	0,0%	15	68,2%
27	Grigoriopol												
28	Hîncești	3.246	1.066	747	1.433	11	0,3%	10	90,9%	0	0,0%	1	9,1%
29	Ialoveni	5.343	1.037	1.636	2.670	25	0,5%	19	76,0%	0	0,0%	6	24,0%
30	Leova	2.435	557	571	1.307	1	0,0%	1	100,0%	0	0,0%	0	0,0%
31	Nisporeni	1.900	334	495	1.071	11	0,6%	7	63,6%	0	0,0%	4	36,4%
32	Ocnița	1.893	493	866	534	15	0,8%	8	53,3%	0	0,0%	7	46,7%
33	Orhei	5.693	1.207	1.705	2.781	33	0,6%	17	51,5%	0	0,0%	16	48,5%
34	Rezina	2.753	496	923	1.334	26	0,9%	5	19,2%	0	0,0%	21	80,8%
35	Rîbnița												
36	Rîșcani	1.792	327	693	772	8	0,4%	6	75,0%	0	0,0%	2	25,0%
37	Sîngerei	2.494	430	815	1.249	1	0,0%	1	100,0%	0	0,0%	0	0,0%
38	Slobozia												
39	Șoroca	4.687	1.539	1.589	1.559	12	0,3%	6	50,0%	0	0,0%	6	50,0%
40	Strășeni	4.955	827	1.795	2.333	12	0,2%	5	41,7%	0	0,0%	7	58,3%
41	Șoldănești	1.371	305	377	689	16	1,2%	12	75,0%	0	0,0%	4	25,0%
42	Ștefan Vodă	2.618	380	1.078	1.160	28	1,1%	8	28,6%	0	0,0%	20	71,4%
43	Taraclia	1.516	396	434	686	24	1,6%	5	20,8%	0	0,0%	19	79,2%
44	Telenești	2.429	513	1.047	869	5	0,2%	3	60,0%	0	0,0%	2	40,0%
45	Ungheni	4.986	1.137	1.770	2.079	14	0,3%	3	21,4%	0	0,0%	11	78,6%
46	Vulcănești	1.015	232	349	434	2	0,2%	2	100,0%	0	0,0%	0	0,0%
48	Jud. Economică de Circumscripție	10.173	6.567	71	4.799	10.173	100,0%	6.567	100,0%	71	100,0%	4.799	100,0%
TOTAL		194.810	46.090	73.691	76.293	11.633	6,0%	7.546	16,4%	71	0,1%	5.280	6,9%

Tabel 7: Cauze comerciale examinate de judecătoria în 2012

Cauze comerciale examinate de judecătoria în 2012													
N/ I/	Judecătoria	Toate cauzele	Toate cauzele			Cauze comerciale							
			Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cauzele)	Cat I	% cat I (din toate cauzele cat I)	Cat II	% cat II (din toate cauzele cat II)	Cat III	% cat III (din toate cauzele cat III)
<i>mun. Chișinău</i>													
1	sect. Botanica	14.879	4.928	5.752	4.199	1.729	11,6%	1.016	58,8%	0	0,0%	713	41,2%
2	sect. Buiucani	19.389	4.823	7.951	6.615	1.393	7,2%	659	47,3%	0	0,0%	734	52,7%
3	sect. Centru	23.155	4.594	13.127	5.434	1.705	7,4%	913	53,5%	0	0,0%	792	46,5%
4	sect. Ciocana	9.916	3.178	3.464	3.274	1.063	10,7%	574	54,0%	0	0,0%	489	46,0%
5	sect. Rîșcani	18.427	6.336	6.785	5.306	1.370	7,4%	746	54,5%	0	0,0%	624	45,5%
6	mun. Bălți	8.893	2.336	3.702	2.855	552	6,2%	248	44,9%	0	0,0%	304	55,1%
7	Bender	1.704	236	575	893	5	0,3%	3	60,0%	0	0,0%	2	40,0%
8	Tiraspol					0							
9	Anenii Noi	4.586	918	2.371	1.297	56	1,2%	30	53,6%	0	0,0%	26	46,4%
10	Basarabesca	1.463	313	815	335	29	2,0%	14	48,3%	0	0,0%	15	51,7%
11	Briceni	3.498	796	1.657	1.045	55	1,6%	17	30,9%	0	0,0%	38	69,1%
12	Cahul	4.163	927	1.714	1.522	141	3,4%	91	64,5%	0	0,0%	50	35,5%
13	Cantemir	1.753	221	821	711	36	2,1%	7		0	0,0%	29	
14	Călărași	3.371	755	1.186	1.430	46	1,4%	11	23,9%	0	0,0%	35	76,1%
15	Căușeni	3.261	605	1.127	1.529	85	2,6%	30	35,3%	0	0,0%	55	64,7%
16	Ceadr-Lunga	2.052	436	1.023	593	73	3,6%	35	47,9%	0	0,0%	38	52,1%
17	Cimișlia	2.162	471	710	981	84	3,9%	18	21,4%	0	0,0%	66	78,6%
18	Comrat	2.838	711	1.040	1.087	185	6,5%	83	44,9%	0	0,0%	102	55,1%
19	Criuleni	2.208	509	657	1.042	71	3,2%	26	36,6%	0	0,0%	45	63,4%
20	Dondușeni	1.596	288	869	439	20	1,3%	2	10,0%	0	0,0%	18	90,0%
21	Drochia	2.548	532	1.166	850	89	3,5%	54	60,7%	0	0,0%	35	39,3%
22	Dubăsari	1.093	273	314	506	31	2,8%	20	64,5%	0	0,0%	11	35,5%
23	Edineț	2.466	849	618	999	149	6,0%	89	59,7%	0	0,0%	60	40,3%
24	Fălești	2.344	782	934	628	77	3,3%	34	44,2%	0	0,0%	43	55,8%
25	Florești	2.374	945	887	542	34	1,4%	22	64,7%	0	0,0%	12	35,3%
26	Glodeni	1.907	335	1.026	546	47	2,5%	16	34,0%	0	0,0%	31	66,0%
27	Grigoriopol					0							
28	Hîncești	3.089	807	1.105	1.177	129	4,2%	81	62,8%	0	0,0%	48	37,2%
29	Ialoveni	5.385	878	2.249	2.258	187	3,5%	112	59,9%	0	0,0%	75	40,1%
30	Leova	2.239	638	661	940	21	0,9%	11	52,4%	0	0,0%	10	47,6%
31	Nisporeni	2.102	435	647	1.020	43	2,0%	18	41,9%	0	0,0%	25	58,1%
32	Onița	1.814	610	776	428	79	4,4%	48	60,8%	0	0,0%	31	39,2%
33	Orhei	5.157	1.209	2.128	1.820	190	3,7%	54	28,4%	0	0,0%	136	71,6%
34	Rezina	2.651	590	1.002	1.059	42	1,6%	13	31,0%	0	0,0%	29	69,0%
35	Rîbnița												
36	Rîșcani	1.842	416	718	708	43	2,3%	19	44,2%	0	0,0%	24	55,8%
37	Sîngerei	2.248	461	956	831	45	2,0%	17	37,8%	0	0,0%	28	62,2%
38	Slobozia												
39	Soroca	4.673	1.629	1.595	1.449	110	2,4%	48	43,6%	0	0,0%	62	56,4%
40	Strășeni	4.445	870	1.847	1.728	149	3,4%	56	37,6%	0	0,0%	93	62,4%
41	Soldănești	3.637	1.317	584	1.736	958	26,3%	467	48,7%	0	0,0%	491	51,3%
42	Ștefan Vodă	2.945	267	1.418	1.260	72	2,4%	9	12,5%	0	0,0%	63	87,5%
43	Taraclia	1.458	407	470	581	127	8,7%	53	41,7%	0	0,0%	74	58,3%
44	Telenești	2.875	372	1.568	935	33	1,1%	10	30,3%	0	0,0%	23	69,7%
45	Ungheni	3.914	1.116	1.333	1.465	191	4,9%	80	41,9%	0	0,0%	111	58,1%
46	Vulcănești	866	133	440	293	40	4,6%	15	37,5%	0	0,0%	25	62,5%
48	Jud. Economică de Circumscripție	1.303	972	33	298	1.303	100,0%	972	100,0%	33	100,0%	298	100,0%
	TOTAL	194.689	50.224	79.821	64.644	12.887	6,6%	6.841	13,6%	33	0,0%	6.013	9,3%

Tabel 8: Cauze examinate de judecătoria de instrucție în 2010

Cauze examinate de judecătoria de instrucție în 2010																
N/ IJ	Judecătoria	Toate cauzele	Toate cauzele			Date statistice despre cauzele examinate de judecătoria de instrucție						Prezentări Forma I examinate	Plângeri exam - art. 298-299, 313 CPP	Demersuri exam - art. 300-306 CPP	Demersuri de arestare examinate	Prelungirea arest prev - exam
			Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cauzele)	Cat I	% cat I (din toate cauzele cat I)	Cat II	% cat II (din toate cauzele cat II)					
<i>mun. Chișinău</i>																
1	sect. Botanica	14.684	3.286	3.468	7.930	2.295	15,6%	18	0,5%	2.277	65,7%	18	131	1.589	313	244
2	sect. Buiucani	17.201	1.986	8.404	6.811	4.786	27,8%	523	26,3%	4.263	50,7%	523	358	3.374	285	246
3	sect. Centru	18.475	2.337	10.959	5.179	8.403	45,5%	0	0,0%	8.403	76,7%	0	220	7.383	440	360
4	sect. Ciocana	10.810	1.898	3.651	5.261	3.318	30,7%	107	5,6%	3.211	87,9%	107	108	2.852	159	92
5	sect. Rîșcani	16.213	3.468	6.050	6.695	3.409	21,0%	683	19,7%	2.726	45,1%	683	435	1.854	251	186
6	mun. Bălți	9.679	1.897	3.117	4.665	1.968	20,3%	388	20,5%	1.580	50,7%	388	88	1.339	111	42
7	Bender	1.592	171	260	1.161	166	10,4%	89	52,0%	77	29,6%	89	5	49	18	5
8 Tiraspol																
9	Anenii Noi	4.840	855	2.091	1.894	433	8,9%	37	4,3%	396	18,9%	37	4	287	70	35
10	Basarabasca	1.573	284	839	450	149	9,5%	28	9,9%	121	14,4%	28	3	47	35	36
11	Briceni	3.438	655	1.455	1.328	608	17,7%	169	25,8%	439	30,2%	169	14	318	66	41
12	Cahul	3.977	990	1.299	1.688	577	14,5%	94	9,5%	483	37,2%	94	70	252	91	70
13	Cantemir	1.967	271	601	1.095	233	11,8%	23	8,5%	210	34,9%	23	10	120	54	26
14	Călărași	3.117	658	1.068	1.391	399	12,8%	91	13,8%	308	28,8%	91	12	220	37	39
15	Căușeni	3.823	619	1.164	2.040	279	7,3%	0	0,0%	279	24,0%	0	20	167	56	36
16	Ceadr-Lunga	2.379	343	912	1.124	557	23,4%	27	7,9%	530	58,1%	27	10	427	40	53
17	Cimișlia	2.029	613	500	916	276	13,6%	113	18,4%	163	32,6%	113	9	63	39	52
18	Comrat	3.601	972	1.061	1.568	431	12,0%	0	0,0%	431	40,6%	0	14	313	60	44
19	Criuțeni	2.089	569	585	935	297	14,2%	63	11,1%	234	40,0%	63	26	119	65	24
20	Dondușeni	1.282	261	438	583	43	3,4%	5	1,9%	38	8,7%	5	10	12	9	7
21	Drochia	3.093	942	897	1.254	730	23,6%	449	47,7%	281	31,3%	449	22	152	51	56
22	Dubăsari	1.383	391	359	633	187	13,5%	12	3,1%	175	48,7%	12	8	120	27	20
23	Edineț	3.426	1.247	584	1.595	290	8,5%	31	2,5%	259	44,3%	31	26	116	99	18
24	Fălești	2.768	640	1.541	587	304	11,0%	32	5,0%	272	17,7%	32	26	153	59	34
25	Florești	3.015	1.141	729	1.145	273	9,1%	146	12,8%	127	17,4%	146	15	83	20	9
26	Glodeni	1.732	330	640	762	171	9,9%	0	0,0%	171	26,7%	0	6	129	25	11
27 Grigoriopol																
28	Hîncești	3.970	1.247	891	1.832	515	13,0%	231	18,5%	284	31,9%	231	60	158	33	33
29	Ialoveni	5.241	1.031	1.160	3.050	511	9,8%	35	3,4%	476	41,0%	35	38	255	75	108
30	Leova	2.414	538	431	1.445	397	16,4%	216	40,1%	181	42,0%	216	6	108	51	16
31	Nisporeni	1.336	328	462	546	109	8,2%	7	2,1%	102	22,1%	7	12	38	28	24
32	Ocnîța	2.220	500	1.030	690	180	8,1%	38	7,6%	142	13,8%	38	11	103	16	12
33	Orhei	5.859	1.319	2.040	2.500	1.036	17,7%	342	25,9%	694	34,0%	342	45	482	106	61
34	Rezina	2.525	453	843	1.229	366	14,5%	165	36,4%	201	23,8%	165	5	156	21	19
35 Ribnița																
36	Rîșcani	3.481	411	1.572	1.498	204	5,9%	8	1,9%	196	12,5%	8	20	122	38	16
37	Sîngerei	2.341	288	662	1.391	147	6,3%	0	0,0%	147	22,2%	0	10	96	23	18
38 Slobozia																
39	Soroca	4.817	1.589	1.717	1.511	1.101	22,9%	691	43,5%	410	23,9%	691	16	178	81	135
40	Strășeni	4.904	867	1.486	2.551	700	14,3%	52	6,0%	648	43,6%	52	76	411	109	52
41	Șoldănești	1.347	240	339	768	63	4,7%	1	0,4%	62	18,3%	1	10	38	12	2
42	Ștefan Vodă	3.424	425	1.226	1.773	250	7,3%	73	17,2%	177	14,4%	73	14	74	66	23
43	Taraclia	1.918	579	440	899	259	13,5%	145	25,0%	114	25,9%	145	12	66	21	15
44	Telenești	2.977	413	904	1.660	191	6,4%	13	3,1%	178	19,7%	13	18	104	39	17
45	Ungheeni	5.385	1.310	1.984	2.091	487	9,0%	45	3,4%	442	22,3%	45	63	266	73	40
46	Vulcănești	1.072	260	419	393	129	12,0%	19	7,3%	110	26,3%	19	11	66	15	18
TOTAL		193.417	38.622	70.278	84.517	37.227	13,9%	5.209	13,1%	32.018	33,3%	5.209	2.077	24.259	3.287	2.395

Tabel 9: Cauze examinate de judecătoria de instrucție în 2011

Cauze examinate de judecătoria de instrucție în 2011																
N/ IJ	Judecătoria	Toate cauzele	Toate cauzele			Date statistice despre cauzele examinate de judecătoria de instrucție						Prezentări Forma I examinate	Plângeri exam - art.298-299, 313 CPP	Demersuri exam - art.300-306 CPP	Demersuri de arestare examinate	Prelungirea arest prev - exam
			Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cau- zele)	Cat I	% cat I (din toate cau- zele cat I)	Cat II	% cat II (din toate cau- zele cat II)					
<i>mun. Chișinău</i>																
1	sect. Botanica	13.433	3.509	4.479	5.445	2.420	18,0%	19	0,5%	2.401	53,6%	19	126	1.752	301	222
2	sect. Buiucani	17.070	2.608	9.359	5.103	5.209	30,5%	453	17,4%	4.756	50,8%	453	378	3.870	268	240
3	sect. Centru	20.642	2.659	13.155	4.828	9.863	47,8%	0	0,0%	9.863	75,0%	0	271	8.591	484	517
4	sect. Ciocana	9.610	2.157	3.947	3.506	3.575	37,2%	163	7,6%	3.412	86,4%	163	111	2.935	194	172
5	sect. Rîșcani	14.408	4.092	5.931	4.385	3.624	25,2%	1.077	26,3%	2.547	42,9%	1.077	416	1.559	235	337
6	mun. Bălți	8.393	2.163	3.355	2.875	2.095	25,0%	453	20,9%	1.642	48,9%	453	131	1.314	135	62
7	Bender	1.420	182	479	759	333	23,5%	72	39,6%	261	54,5%	72	5	215	17	24
8 Tiraspol																
9	Anenii Noi	4.181	1.169	1.589	1.423	455	10,9%	32	2,7%	423	26,6%	32	36	302	59	26
10	Basarabesca	1.581	373	787	421	235	14,9%	28	7,5%	207	26,3%	28	9	142	29	27
11	Briceni	6.386	697	1.102	4.587	598	9,4%	181	26,0%	417	37,8%	181	23	321	42	31
12	Cahul	4.307	866	1.502	1.939	603	14,0%	103	11,9%	500	33,3%	103	46	316	83	55
13	Cantemir	1.758	293	656	809	321	18,3%	9	3,1%	312	47,6%	9	8	223	51	30
14	Călărași	3.221	719	1.133	1.369	412	12,8%	60	8,3%	352	31,1%	60	23	228	60	41
15	Căușeni	2.985	586	927	1.472	237	7,9%	0	0,0%	237	25,6%	0	13	136	51	37
16	Ceadrîr-Lunga	2.170	353	1.016	801	690	31,8%	28	7,9%	662	65,2%	28	5	556	60	41
17	Cimișlia	1.948	551	592	805	217	11,1%	17	3,1%	200	33,8%	17	16	56	43	85
18	Comrat	3.122	705	1.024	1.393	429	13,7%	0	0,0%	429	41,9%	0	17	336	40	36
19	Criuleni	2.415	483	641	1.291	350	14,5%	83	17,2%	267	41,7%	83	24	143	65	35
20	Dondușeni	1.369	291	599	479	81	5,9%	20	6,9%	61	10,2%	20	10	30	14	7
21	Drochia	2.441	651	770	1.020	254	10,4%	41	6,3%	213	27,7%	41	11	157	27	18
22	Dubăsari	1.204	377	295	532	112	9,3%	9	2,4%	103	34,9%	9	21	69	10	3
23	Edineț	2.552	825	686	1.041	264	10,3%	17	2,1%	247	36,0%	17	17	174	42	14
24	Fălești	2.246	613	988	645	235	10,5%	46	7,5%	189	19,1%	46	21	115	31	22
25	Florești	2.968	1.046	940	982	348	11,7%	195	18,6%	153	16,3%	195	17	77	39	20
26	Glodeni	1.681	279	778	624	172	10,2%	0	0,0%	172	22,1%	0	9	129	21	13
27 Grigoriopol																
28	Hîncești	3.246	1.066	747	1.433	490	15,1%	113	10,6%	377	50,5%	113	102	159	52	64
29	Îaloveni	5.343	1.037	1.636	2.670	786	14,7%	57	5,5%	729	44,6%	57	35	540	92	62
30	Leova	2.435	557	571	1.307	540	22,2%	260	46,7%	280	49,0%	260	6	197	58	19
31	Nisporeni	1.900	334	495	1.071	91	4,8%	10	3,0%	81	16,4%	10	5	18	30	28
32	Ocnîța	1.893	493	866	534	163	8,6%	20	4,1%	143	16,5%	20	17	91	16	19
33	Orhei	5.693	1.207	1.705	2.781	799	14,0%	275	22,8%	524	30,7%	275	35	313	104	72
34	Rezina	2.753	496	923	1.334	484	17,6%	139	28,0%	345	37,4%	139	24	274	30	17
35 Ribnița																
36	Rîșcani	1.792	327	693	772	175	9,8%	7	2,1%	168	24,2%	7	15	100	30	23
37	Sîngerei	2.494	430	815	1.249	134	5,4%	17	4,0%	117	14,4%	17	15	76	15	11
38 Slobozia																
39	Soroca	4.687	1.539	1.589	1.559	1.001	21,4%	344	22,4%	657	41,3%	344	12	450	107	88
40	Strășeni	4.955	827	1.795	2.333	921	18,6%	64	7,7%	857	47,7%	64	54	593	146	64
41	Șoldănești	1.371	305	377	689	104	7,6%	6	2,0%	98	26,0%	6	9	66	19	4
42	Ștefan Vodă	2.618	380	1.078	1.160	390	14,9%	78	20,5%	312	28,9%	78	14	213	62	23
43	Taraclia	1.516	396	434	686	233	15,4%	137	34,6%	96	22,1%	137	9	35	33	19
44	Telenești	2.429	513	1.047	869	195	8,0%	13	2,5%	182	17,4%	13	20	127	26	9
45	Ungheeni	4.986	1.137	1.770	2.079	490	9,8%	23	2,0%	467	26,4%	23	45	294	100	28
46	Vulcănești	1.015	232	349	434	184	18,1%	20	8,6%	164	47,0%	20	9	121	11	23
TOTAL		184.637	39.523	73.620	71.494	40.312	15,7%	4.689	11,2%	35.623	36,4%	4.689	2.190	27.413	3.332	2.688

Tabel 10: Cauze examinate de judecătoria de instrucție în 2012

Cauze examinate de judecătoria de instrucție în 2012																
N/ IJ	Judecătoria	Toate cauzele	Toate cauzele			Date statistice despre cauzele examinate de judecătoria de instrucție						Prezentări Forma I examinate	Plângeri exam - art. 298-299, 313 CPP	Demersuri exam - art. 300-306 CPP	Demersuri de arestare examinate	Prelungirea arest prev - exam
			Cat I	Cat II	Cat III	Număr total	% (din toate cauzele)	Cat I	% cat I (din toate cauzele cat I)	Cat II	% cat II (din toate cauzele cat II)					
<i>mun. Chișinău</i>																
1	sect. Botanica	14.684	3.286	3.468	7.930	2.459	16,7%	13	0,4%	2.446	70,5%	13	136	1.723	322	265
2	sect. Buiucani	17.201	1.986	8.404	6.811	5.376	31,3%	404	20,3%	4.972	59,2%	404	459	3.994	278	241
3	sect. Centru	18.475	2.337	10.959	5.179	9.091	49,2%	620	26,5%	8.471	77,3%	620	330	7.304	447	390
4	sect. Ciocana	10.810	1.898	3.651	5.261	2.805	25,9%	171	9,0%	2.634	72,1%	171	134	2.260	143	97
5	sect. Rîșcani	16.213	3.468	6.050	6.695	3.947	24,3%	550	15,9%	3.397	56,1%	550	448	2.319	267	363
6	mun. Bălți	9.679	1.897	3.117	4.665	2.378	24,6%	462	24,4%	1.916	61,5%	462	105	1.551	169	91
7	Bender	1.592	171	260	1.161	282	17,7%	81	47,4%	201	77,3%	81	14	282	13	12
8 Tiraspol																
9	Anenii Noi	4.840	855	2.091	1.894	488	10,1%	0	0,0%	488	23,3%	0	45	368	45	30
10	Basarabasca	1.573	284	839	450	165	10,5%	27	9,5%	138	16,4%	27	5	68	43	22
11	Briceni	3.438	655	1.455	1.328	693	20,2%	142	21,7%	551	37,9%	142	20	434	49	48
12	Cahul	3.977	990	1.299	1.688	700	17,6%	133	13,4%	567	43,6%	133	69	423	46	29
13	Cantemir	1.967	271	601	1.095	358	18,2%	6	2,2%	352	58,6%	6	8	245	47	52
14	Călărași	3.117	658	1.068	1.391	389	12,5%	87	13,2%	302	28,3%	87	26	175	61	40
15	Căușeni	3.823	619	1.164	2.040	280	7,3%	0	0,0%	280	24,1%	0	23	190	45	22
16	Ceadr-Lunga	2.379	343	912	1.124	712	29,9%	39	11,4%	673	73,8%	39	19	582	34	38
17	Cimișlia	2.029	613	500	916	137	6,8%	27	4,4%	110	22,0%	27	9	42	25	34
18	Comrat	3.601	972	1.061	1.568	489	13,6%	0	0,0%	489	46,1%	0	19	405	24	41
19	Criuleni	2.089	569	585	935	363	17,4%	95	16,7%	268	45,8%	95	39	143	51	35
20	Dondușeni	1.282	261	438	583	89	6,9%	9	3,4%	80	18,3%	9	17	31	16	16
21	Drochia	3.093	942	897	1.254	254	8,2%	1	0,1%	253	28,2%	1	31	138	36	48
22	Dubăsari	1.383	391	359	633	118	8,5%	10	2,6%	108	30,1%	10	20	66	13	9
23	Edineț	3.426	1.247	584	1.595	231	6,7%	14	1,1%	217	37,2%	14	24	130	33	30
24	Fălești	2.768	640	1.541	587	379	13,7%	93	14,5%	286	18,6%	93	17	212	38	19
25	Florești	3.015	1.141	729	1.145	270	9,0%	168	14,7%	102	14,0%	168	17	52	15	18
26	Glodeni	1.732	330	640	762	167	9,6%	0	0,0%	167	26,1%	0	4	92	31	40
27 Grigoriopol																
28	Hîncești	3.970	1.247	891	1.832	472	11,9%	0	0,0%	472	53,0%	0	87	238	76	71
29	Ialoveni	5.241	1.031	1.160	3.050	870	16,6%	51	4,9%	819	70,6%	51	64	573	83	99
30	Leova	2.414	538	431	1.445	526	21,8%	277	51,5%	249	57,8%	277	20	179	45	5
31	Nisporeni	1.336	328	462	546	136	10,2%	36	11,0%	100	21,6%	36	15	27	25	33
32	Ocnîța	2.220	500	1.030	690	170	7,7%	13	2,6%	157	15,2%	13	21	103	13	20
33	Orhei	5.859	1.319	2.040	2.500	1.134	19,4%	299	22,7%	835	40,9%	299	26	589	148	72
34	Rezina	2.525	453	843	1.229	519	20,6%	147	32,5%	372	44,1%	147	11	299	29	33
35 Rîbnița																
36	Rîșcani	3.481	411	1.572	1.498	209	6,0%	18	4,4%	191	12,2%	18	17	92	43	39
37	Sîngerei	2.341	288	662	1.391	190	8,1%	13	4,5%	177	26,7%	13	25	97	32	23
38 Slobozia																
39	Soroca	4.817	1.589	1.717	1.511	839	17,4%	140	8,8%	699	40,7%	140	12	442	106	139
40	Strășeni	4.904	867	1.486	2.551	838	17,1%	64	7,4%	774	52,1%	64	75	419	178	102
41	Șoldănești	1.347	240	339	768	200	14,8%	5	2,1%	195	57,5%	5	7	144	32	12
42	Ștefan Vodă	3.424	425	1.226	1.773	439	12,8%	10	2,4%	429	35,0%	10	22	294	72	41
43	Târaclia	1.918	579	440	899	207	10,8%	143	24,7%	64	14,5%	143	7	27	19	11
44	Telenești	2.977	413	904	1.660	237	8,0%	22	5,3%	215	23,8%	22	24	126	31	34
45	Ungheni	5.385	1.310	1.984	2.091	398	7,4%	11	0,8%	387	19,5%	11	40	251	67	29
46	Vulcănești	1.072	260	419	393	262	24,4%	23	8,8%	239	57,0%	23	9	168	12	50
TOTAL		193.417	38.622	70.278	84.517	40.266	15,5%	4.424	11,1%	35.842	40,7%	4.424	2.520	27.297	3.302	2.843

Tabel 11: Rezultatele cu privire la alocarea judecătorilor de instrucție în judecătorii (conform studiului cu privire la optimizarea bărtii judiciare din Republica Moldova)

Rezultatele privind alocarea judecătorilor de instrucție în judecătorii									
ID	Judecătoria	Judecători de instrucție alocați per instanță (2011)	modelul 1 - DEA media de cauze pentru 2010-2012	modelul 2 - DEA pentru cauzele din 2012	modelul 3 - datele socio-demografice 2010-2011	Media estimativă a modelelor 1-3	Cea mai conservativă estimare	Timp recomandat pentru activitățile judecătorului de instrucție	Recomandări - bazate pe media modelelor 1-3 și a următoarei scheme:
1	sect. Botanica	1	2	4	4	3,33	2	3,5	0.1-0.3 = 0.25
2	sect. Buiucani	2	4	7	2	4,33	2	4,5	0.4-0.6 = 0.5
3	sect. Centru	2	9	10	2	7,00	2	7	0.7-0.8 = 0.75
4	sect. Ciocana	1	1	4	6	3,67	1	3,5	0.9-1.2 = 1
5	sect. Rîșcani	2	5	5	6	5,33	5	5,5	1.3-1.7 = 1.5
6	mun. Bălți	1	3	3	4	3,33	3	3,5	1.8-2.2 = 2
7	Bender	1	0,25	0,25	n/a	0,25	0,25	0,25	2.3-2.7 = 2.5
8	Tiraspol	0	0	0	0	0,00	0	0	2.8-3.2 = 3
9	Anenii Noi	1	1,5	1,5	1,5	1,50	1,5	1,5	3.3-3.7 = 3.5
10	Basarabesca	1	1,25	1,125	0,25	0,88	1	1	3.8-4.2 = 4
11	Briceni	1	1,5	0,5	0,5	0,83	1	0,75	4.3-4.7 = 4.5
12	Cahul	1	0,5	1,5	0,5	0,83	1	0,75	4.8-5.2 = 5
13	Cantemir	1	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	5.3-5.7 = 5.5
14	Călărași	1	1,5	0,25	0,25	0,67	1	0,75	5.8-6.2 = 6
15	Căușeni	1	0,25	0,25	0,5	0,33	0,5	0,25	6.3-6.7 = 6.5
16	Ceadir-Lunga	1	1	1	0,5	0,83	1	0,75	6.8-7.2 = 7
17	Cimișlia	1	0,25	1,125	0,25	0,54	1	0,5	
18	Comrat	1	1,5	1,5	1,5	1,50	1,5	1,5	
19	Criuleni	1	0,25	1,25	1,5	1,00	1	1	
20	Dondușeni	1	1,063	0,125	1,063	0,75	1	0,75	
21	Drochia	1	1,5	1,25	0,5	1,08	1	1	
22	Dubăsari	1	0,125	1,125	0,125	0,46	1	0,5	
23	Edineț	1	1,25	0,25	0,5	0,67	1	0,75	
24	Fălești	1	1,25	0,25	1,25	0,92	1	1	
25	Florești	1	0,25	1,25	0,25	0,58	1	0,5	
26	Glodeni	1	1,25	0,25	0,25	0,58	1	0,5	
27	Grigoriopol	0	0	0	0	0,00	0	0	
28	Hîncești	1	1,5	1,5	0,5	1,17	1	1	
29	Ialoveni	1	1	2	2	1,67	1	1,5	
30	Leova	1	1,5	0,5	0,25	0,75	1	0,75	
31	Nisporeni	1	0,125	1,125	0,125	0,46	1	0,5	
32	Ocnîța	1	1,125	1,25	0,125	0,83	1	0,75	
33	Orhei	1	2	2	1,5	1,83	1,5	2	
34	Rezina	1	1,5	1,5	1,5	1,50	1,5	1,5	
35	Rîbnița	0	0	0	0	0,00	0	0	
36	Rîșcani	1	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,5	
37	Sîngerei	1	1,125	0,25	1,25	0,88	1	1	
38	Slobozia	0	0	0	0	0,00	0	0	
39	Soroca	1	2	1	2	1,67	1	1,5	
40	Strășeni	1	2	2	1	1,67	1	1,5	
41	Șoldănești	1	1,125	1,25	0,25	0,88	1	1	
42	Ștefan-Vodă	1	1,5	1,5	1,5	1,50	1,5	1,5	
43	Taraclia	1	0,25	1,25	1,25	0,92	1	1	
44	Telenești	1	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,5	
45	Ungheni	1	1,5	1,5	1,5	1,50	1,5	1,5	
46	Vulcănești	1	1,25	1	0,125	0,79	1	0,75	
	TOTAL	45						62,5	

Studiul cu privire la specializarea judecătorilor și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ a fost elaborat în cadrul proiectului Centrului de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) – “Contribuția CRJM la implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției: Pilonii I și II”.

Proiectul a fost finanțat de Ambasada SUA în Moldova, în cadrul programului de asistență în implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției (SRSJ) pentru 2011-2016, aprobată de Parlament la 25 noiembrie 2011, și Planului de acțiuni pentru implementarea SRSJ.

Studiul a fost elaborat pentru a ajuta factorii de decizie din Republica Moldova, care au competența de a decide asupra specializării judecătorilor și crearea instanțelor specializate de contencios administrativ. În vederea implementării acestui obiectiv, studiul prezintă o analiză a bunelor practici internaționale cu privire la specializarea judecătorilor și o analiză a experiențelor și volumul de lucru a instanțelor de judecată din Republica Moldova, precum și opinia judecătorilor din Moldova cu privire la specializarea acestora.

Centrul de Resurse Juridice din Moldova este o organizație non-profit neguvernamentală cu sediul în Chișinău, Republica Moldova. CRJM tinde să asigure o justiție calitativă, promptă și transparentă și respectarea efectivă a drepturilor civile și politice. În realizarea acestor obiective, CRJM combină cercetarea de politici și activitatea de advocacy realizate într-un mod independent și neutru.

Centrul de Resurse Juridice din Moldova
Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova
Tel: +37322843601
Fax: +37322843602
Email: contact@crjm.org
www.crjm.org